
AKADEMIA E SHKENCAVE
DHE E ARTEVE E KOSOVËS

AKADEMIA MAQEDONASE
E SHKENCAVE DHE E ARTEVE

POETËT AKADEMIKË

AKADEMIA E SHKENCAVE
AKADEMIA MAQEDONASE

POETËT

Redaktor
Ali Aliu

DHE E ARTEVE E KOSOVËS
E SHKENCAVE DHE E ARTEVE

AKADEMIKË

Antologji e poetëve anëtarë të
Akademisë Maqedonase të
Shkencave dhe të Arteve

Rikëndoi nga maqedonishtja
Resul Shabani

Prishtinë 2017

Dizajni
Koço Fidanovski

Realizimi kompjutorik
Bane Galiq

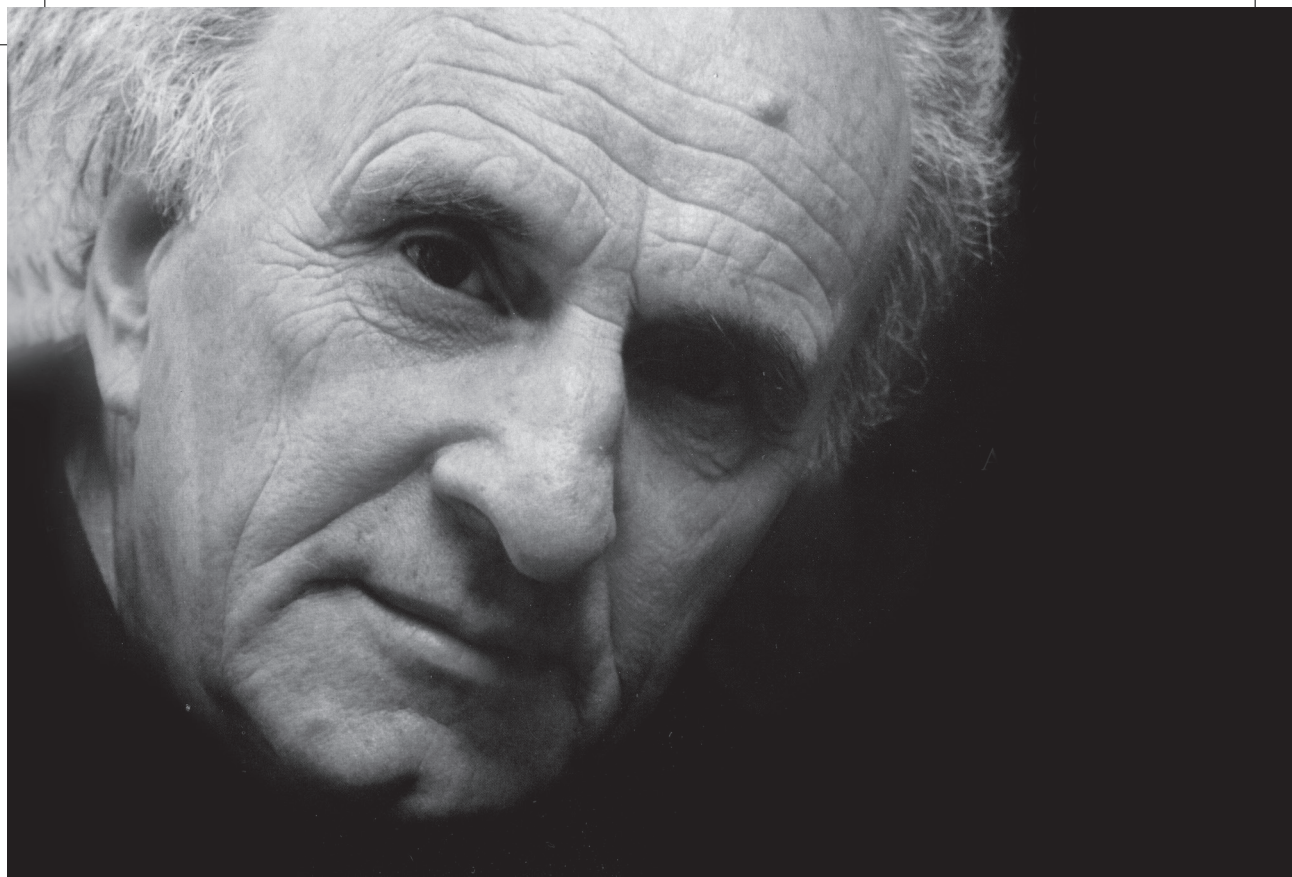
Shtypi
FOCUS PRINT, Shkup

Tirazhi
300

©Copyright ASHAK & MANU

Dy antologjitë - **Poetët akademikë / Antologji e poetëve anëtarë të Akademisë Maqedonase të Shkencave dhe të Arteve**, të përkthyer në gjuhën shqipe dhe **Poetët dhe tregimtarët akademikë / Antologji e poetëve dhe tregimtarëve anëtarë të Akademisë së Shkencave dhe të Arteve të Kosovës**, përkthyer në gjuhën maqedonase, e para e botuar nga Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës dhe e dyta e botuar nga Akademia Maqedonase e Shkencave dhe e Arteve, janë pjesë e Marrëveshjes për bashkëpunim midis dy Akademive, e cila parasheh programe të përbashkëta nga fusha të ndryshme të shkencave dhe të arteve. Kjo Marrëveshje, e iniciuar që në pranverën e vitit 2012, në një takim të delegacioneve të të dy palëve, të kryesuar nga kryetari i ASHAK, Akademik Hivzi Islami dhe kryetari i atëhershëm i AMSHA Vllado Kambovski, parasheh dhe veprimtari të tjera të përbashkëta shkencore nga shkencat e natyrës, shkencat shoqërore, mbrojtja e mjedisit, etj.

P
poezi

Georgi Stardelov

- zgjodhi
- parathënie
- shënime

MBI KËTË PËRZGJEDHJE

Në këtë përzgjedhje janë përfshirë njëmbëdhjetë (11) poetë të poezisë maqedonase të pasluftës, e që janë anëtarë të Akademisë Maqedonase të Shkencave dhe Arteve (AMSHA). Që në fillim dua të theksoj rëndësinë e madhe të faktit se, ky prezantim antologjik i poetëve anëtarë të Akademisë të Shkencave dhe Arteve të Kosovës dhe të Maqedonisë, sipas marrëveshjes së ndërsjellë, po ngjet përmes poezisë së poetëve akademikë. Me këtë rast kam parasysh faktin se, poezia është shprehja më e drejtpërdrejtë e natyrës emocionale, imagjinatave dhe *a priori*, por edhe instinkt dhe imperativ i brendshëm i personalitetit të njeriut, i çliruar nga çdo faktor jashtëletrar. Këtu e shoh domethënien e thellë morale dhe sociale të poezisë. Prandaj, poezia dhe arti, si natyrë e dytë e njeriut, në mënyrë të gjithanshme i lidhin popujt, duke sjellë më tepër vetëdije njerëzore, më tepër bukuri njerëzore, më tepër vërtetësi njerëzore. Që këtu, për mua, afrimi i kulturave ka qenë edhe afrim i popujve.

II.

Hartimi i antologjive, në rrafshin etimologjik (fjala *antologji*) do të thotë: mbledhje lulesh. Duke e hartuar këtë libër me poezi të poetëve anëtarë të AMSHA-së, gjatë gjithë kohës kam qëndruar në kopshtin poetik maqedonas, duke u përpjekur ta vjel më të vlefshmen dhe, në këtë mënyrë, të bëj një buqetë lulesh, pra, buqetë poezish krijuar prej poetëve maqedonas. Me këtë rast, u përpoqa ta prezantoj dhe ta zbuloj kopshtin poetik maqedonas, pikërisht të tillë siç është: me shumë lule të ndryshme, të ndryshme në bukurinë e tyre, pra, t'ia paraqes lexuesit kosovar buqetën me lulet dhe trajtat autoktone. Por, në të njëjtën kohë, ta paraqes me një spektër unik, pra, si një tërësi poetike.

Poezia maqedonase i ka spirancat thellë në traditën e poezisë së saj popullore, të cilat së bashku janë ndërthurur gjatë rrugëtimit historik, duke e pasuruar në mënyrë të ndërsjellë botën e tyre mitologjike, folklorike, por edhe me lëvizjet dhe tendencat bashkëkohore avangarde të botës. T'i shohim këto botë veç e veç.

Padyshim, që të zbulohet dhe të shprehet bota historike në poezi dhe në arte në përgjithësi, do të thotë, të zbulohet kuptimi dhe qenësia e njeriut dhe ekzistenca e tij nën kupolën qiellore. Pra, përmbajtjen e saj ta përjetosh së brendshmi, në vetvete. Poezia dhe arti, kurrë nuk kanë qenë ndonjë lloj autopsie të historisë si diçka të vdekur, shkuar moti, por si diçka të gjallë dhe gjallëruese në mënyrë permanente - si realitet i tanishëm njerëzor. Kjo na zbulon se bota historike është shumë fish më e ndryshme se ajo artistiket: arti lind, realizohet dhe përhapet si *causa sui*, historia ndodh e realizuar me rastësi dhe befasi. Për këtë arsye lidhja midis poezisë maqedonase dhe historisë maqedonase, shihet në lidhjen gjithëpërfshirëse të poezisë dhe mitologjisë. Platoni mendonte se historinë e vërtetë të çdo populli, e zbulojmë përmes mitologjisë së tij. Këtë ide

më vonë e zhvilloi Shelingu, i cili gjatë kohës kur popujt ishin në gjurmim të vetveten, pohonte se qenësia dhe burimi i një populli, nuk është e përcaktuar nga historia e tij politike, por, para së gjithash, nga mitologjia e tij, ku secili popull e zbulon në mënyrë burimore vetëdijen e tij, sensibilitetin e tij, vizionin dhe botën e tij. Bazamenti i krijimeve mitologjike tradicionale maqedonase, siç janë: "Krali Marko e humb fuqinë", "Dergjja e Dojçinit" dhe "Siljan Lejleku". Në to sublimohet përcaktimi arketip i popullit maqedonas, thyerja gjatë kohës kur fuqia është më e madhe, marrja e fuqisë kur ajo është në kulmin e saj, e bashkë me nevojën historike për fluturimin në të panjohurën. Gjatë këtyre shtresimeve mitike folklorike, si para bazament i poezisë maqedonase, ngjau në to një dramë dhe dramatikë e furishme në mes të dhënies dhe marrjes së fuqisë, midis triumfit të njeriut dhe humbjes së njeriut, në mes të fluturimit dhe rënies, në mes të Erosit dhe Tanatosit. Kjo betejë vendimtare bogomile në mes të fuqisë së ndërtimit dhe fuqisë së rrënimit, sublimohet në dy ngjyra: të kuqes dhe të zezës. E gjithë kjo në mënyrën më të qartë është shprehur te poezia e njohur e Koneskit, *Qëndistarja*:

Qëndistarja

1.

*Qëndistare, më thuaj ti mua
Si të lindë e ashpër kënga maqedonase, e bukur
Nga kjo zemër që u shkrumbua
Bisedave të natës me gjumin e zhdukur?*

*- Bashkoi dy penj zemre, i dashur,
Njërin të kuq e tjetrin të zi,
Njëri zgjon vuajtje, zë fashitur,
Përgjërim vezullues është tjetri.*

e pastaj në vargjet e thella e kuptimplota që pasojnë, kur nga këto dy penj qëndistaret qëndisin në qëndismat e tyre me penj të zinj e të kuq nga mallëngjimi dhe poezi nga halli. Ndërsa, ato dy vargoj dhe fjalë bashkëtingëlluese, zgjojnë errësirën, e cila e qelbëson edhe mëngjesin e përgjakur.

Kur desha ta shpjegoj domethënien e poezisë maqedonase në lidhje organike me mitologjinë popullore maqedonase, në fakt, desha të tregoj se përmbajtja e tyre dhe uniteti i tyre ontologjik, qëndron te baza metafizike e tyre. Dhe, jo vetëm te ajo maqedonase, por edhe te të gjitha poezitë ballkanike: ajo është e pandashme nga miti, është fuqi vendimtare te poezia.

Nga sa u tha më lart, mund të vijmë në këto përfundime:

- Çelësi për shpjegimin e poezisë maqedonase është mitologjia maqedonase. Origjinaliteti dhe autoktonia e saj, qëndron tek lidhja e tyre organike, e cila, pastaj, artikulon vizionin e saj filozofik dhe estetik mbi botën.
- Pikëtakimi më i shpeshtë dhe më i gjithanshëm ku gërshetohet poezia me mitologjinë, ndodh me simbolet dhe metaforat e tyre poetike. Poezia maqedonase është argument poetik, meqë baza simbolike dhe metaforike e poezisë është më e gjerë, kur simboli dhe metafora ngrihen në nivelin e mitit, kurse miti është sublimuar në simbol dhe metaforë. Këtu duhet të nënvizoj se kjo buron nga fakti, që kënga në krijimtarinë popullore maqedonase, ka statusin poetik të mitit. Kjo gjendje rezultoi me faktin që në poetikën dhe estetikën maqedonase, të lind një teori origjinale për krijimin e poezisë të cilën Koneski, që është krijues i saj, e quajti *zbulimi i poezisë*. Për të, duke pasur parasysh edhe përvojën e tij krijuese, kënga nuk krijohet, por ajo zbulohet. Si një sublimat i llojit të vet, ajo përgatitet gjatë viteve të largëta dhe epokave brenda gjirit të popullit dhe, në një çast të caktuar kohor, vjen momenti kur ajo në mënyrë të paevitueshme, kërkon shprehjen e saj. Në këtë proces kri-

jimi, poeti e zbulon këngën si diçka të tijën, që vjen nga larg, nga lashtësia. Me inkorporimin e këngës në gjuhën poetike të strukturave mitike dhe folklorike, të formulave eliptike dhe gnomikë, poezia maqedonase krijoi një shpërthim modern, të ri, jo vetëm në kuptimësinë e mitologjisë maqedonase, por edhe në formësimin e një sensibiliteti modern, por të sajën me inkorporimin modern në poezi të elipsave dhe gnomëve burimore mundësoi krijimin e ndërtimeve të reja të vargut me sublime të reja dhe sinteza bashkëkohore, me jehonën e legjendave dhe gojëdhënave popullore në të cilat qenë ngjizur dilemat më moderne të ekzistencës njerëzore të kohës sonë (të shprehura në zërat e elementëve mitologjikë e folklorikë, në simbole dhe metafora poetike) më shumë konstante antropologjike të qëndrueshme, ankthe dhe të papritura, të cilat qëndrojnë pezull mbi ekzistencën bashkëkohore njerëzore dhe fatit të saj tragjik në kohën tonë. Në këtë mënyrë, kjo i kundërvihet depërtimit të rrjedhave të kohës, stuhive asgjësuese të historisë, duke u ankoruar fort në thellësitë e kohës, por gjithmonë të vrojtura nga horizonti i dramës dhe dramacitetit aktual. Duke përvetësuar botë të reja dhe moderne poetike, si dhe procedetë të reja poetike, poezia maqedonase zhvillohet duke depërtuar vazhdimisht të dy modelet dhe poetikat kryesore moderne: nga njëra anë ajo lirike, elegjiake, dhe nga ana tjetër, toni epik baladik. Te njëmbëdhjetë poetët akademikë, të përfshirë në këtë përzgjedhje, lexuesi kosovar do përballet me njëmbëdhjetë identitete poetike. Pra, identiteti poetik i Bllazhe Koneskit është karakteristik për faktin se te poezia e tij, nga njëra anë, dominon modeli epik i poezisë me ndërthurjen e legjendave dhe gojëdhënave të njohura maqedonase, përmes së cilave, ai flet për disa enigma të përhershme antropologjike, etnike dhe metafizike për tragjiken e ekzistimit njerëzor nën saçin qiellor. Përmes statusit mitik, për shembull, të legjendave për Krali Markon dhe Dojçinin e dergjur, poezia e Koneskit, në

fakt, na përball me vetminë ontologjike të njeriut në botën e sotme, me marrjen e fuqisë së tij. Nga ana tjetër, shtresa lirike, elegjiake, si depërtim i thellë në dramën e tij intime, poezisë së tij i jep rrëfimin e thellë e të sinqertë. Te poezitë e Koneskit, të ashtuquajtura, *këngë koprrace*, zëri i tij poetik shprehet përmes tablove të fuqishme poetike me deklamime të ngjeshura e të qarta gnomikë. Prandaj, lirisht mund të themi se asnjë poet tjetër, në mënyrë kaq të qartë, nuk i shprehu enigmat dhe fatet aq tragjike të njeriut në këtë botë të rreme.

Nga ana tjetër, Slavko Janevski, për ndryshim nga Blazhe Koneski, ka qëndrim fare të ndryshëm ndaj historisë, mitologjisë dhe traditës maqedonase. Te poezia e tij, *Ungjilli sipas Dinakut Pejo*, *Astropeus* ose *Kainavelia*, në mënyrë poetike është sublimuar ekzistenca mileniume maqedonase në kohë, por kjo e kundruar nga rakursi i Dinakut Pejo. Elementet bazë të poezisë së tij janë ironia poetike dhe grotesku. Bota e tij poetike është e përmbushur me fantazmagori surreale dhe surrealistike me tablo të çuditshme, fjalë dhe ide, me ngazëllime karnavalesh etj. Poezia e tij është demitologjizimi i historisë, veçmas asaj që ndodh në Ballkan.

Poezia e Aco Shopovit, autor i librit të parë *Vjersha*, e botuar në vitin e largët 1944, gjatë kohës së LNÇI, është e ndërtuar mbi themelet më të qenësishëm, mbi të cilët po lartësohej poezia maqedonase (1944-2016). Poezia e tij është një rrëfim i thellë lirik mbi dramën njerëzore dhe mbi ankthet e thellë që e kanë kapluar njeriun e sotëm. Metafora e tij bazike është *mosqenia*. Poezia e tij është ngjyer në ngrohtësinë dhe melankolinë e njohur sllave, por edhe në lirizmin e thellë. Por, *mosqenia* u ngrit në prototipin e poezisë së tij. Prej saj u ngritën ndërthurje melankolike të cilat janë të pranishme në gjithë poezinë e tij. Ajo është pasqyruar te hiri i njeriut. Aty e ka fillimin ai gjakimi i lashtë poetik për të gjurmuar horizonteve të errëta të ekzistimit

në një bote në të cilën në mënyrë të vazhdueshme na rri pezull pasiguria: ku po shkojmë në këtë zjarr heraklitian dhe në lumin e saj të turbullt në këtë Tokë gjithnjë e më të ngushtë rreth së cilës valëvitet zëri irracional i vetasgjësimit, mbi “diellin e zi”, i cili pikon “shira të zinj”.

Me poezinë e Mateja Matevskit qysh me librin e tij të parë “Shirat” (1956), janë gërshetuar kërkesat moderne poetike, të cilat në mesin e viteve ’50 të shekullit XX, e inkuadruan poezinë maqedonase në eksperimentet e poetikës avangarde evropiane. Ai, psh., e shfrytëzonte përvojën surrealistike poetike në mënyrë të veçantë, ngjashëm me Lorkën, nën ndikimin e të cilit, poezia e tij ishte: bashkë me rrjedhën e lirë të figurave poetike dhe asociacioneve; me ndjesinë moderne, por e lidhur në mënyrë organike me traditën poetike maqedonase. Në librat e tij të mëvonshëm, M. Matevski ndërtoi përvojën e vet poetike dhe refleksionin poetik përmes depërtimit të Erosit dhe Tanatosit, të dritës dhe errësirës (Cikli për Xixëllonjat), të së mirës dhe të ligës. Në poezinë e tij rrezaton ndjesia tragjike e botës si dominante e përgjithshme në poezinë maqedonase të pasluftës. Kjo ndodh për shkak të prishjes së harmonisë unike në mes të njeriut dhe natyrës. Kështu që, në poezinë e tij tragjedia dhe poezia janë njësuar. Dhe, siç thotë edhe ai vetë në një varg, tani *Aristoteli mund ta fusë në rregull të bukura ekzistencën e njeriut*, derisa *publiku i duartroket vdekjes*.

Në poezinë e Gane Todorovskit dominon njëfarë melankolie e errët maqedonase. Në përvojën e tij poetike gërshetohet revolta, dëshpërimi, rezignimi dhe protesta. Në të kanë zënë vend llahtarisjet e popullit maqedonas, Vetë ai, sipas librit të tij *Apo-teoza e ditëpunës* (1964), e inkuadron në poezinë e tij ditëpunën dhe ngjarjet tragjike në të. Kështu që, poezitë e tij si jehona të komedive ballzakiane të përditshmërisë, u rritën në tragjedi të dhembshme të ditëpunës, pra, në ditëpunë tragjike të njeriut.

Gane Todorovski dhe Ante Popovski, sipas lidhshmërisë së tyre me historinë maqedonase, janë poetë të përafërt. Por, megjithatë, Ante Popovski kryesisht njihet si poet i epit, eposit dhe epopeve, të elegjive të moçme sllave të maqedonasve, të motiveve greviste, të himneve dhe madhërimeve. A. Popovski është poet i "shkrimeve sekrete, shkrimeve dashurore dhe shkrimeve atdhetare" maqedonase, shkrimeve të tragjedisë epike maqedonase, e cila arriti apogjeninë e saj poetike te poemi kosmogjenik *Kënga e shenjtë*.

Akademikët Petre M. Andreevski, Radovan Pavlovski, Bogomil Gjuzel dhe Vllada Urosheviq, hynë në poezinë maqedonase të pasluftës në kohën kur u botua libri *Qëndistarja* e Bllazhe Koneskit, si e vetmja gjeneratë koherente poetike.

Shndërrimi modern poetik në poezinë maqedonase, mori hov të paparë deri atëherë, pikërisht duke iu falënderuar këtyre poetëve.

Duke u nisur nga mitologjia mitike dhe folklorike maqedonase, këta poetë zbuluan vizionin e tyre për Maqedoninë. Dhe, siç ka shkruar njohësi më i mirë i poezisë së këtyre poetëve, edhe vetë pjesëmarrës i këtij shndërrimi, Vllada Urosheviq, këta poetë zbuluan një Maqedoni tjetër, e panjohur para tyre. Kështu, Maqedonia e Radovan Pavlovskit është e tëra në thatësirë, dasma dhe shpërngulje. Në të shkëlqejnë lulet e jugut dhe tingujt; te poezia e Bogomil Gjyzelit mbiu një Maqedoni mitike, e errët, tani në tablo arkaike dhe arketipe; te Petre M. Andreevski përballemi me një enigmë rituale, e gjitha në kujtime dhe nga kujtimet, Maqedoni me yshtje dhe mallkime, ose siç shkroi Vllada Urosheviq, kjo është *një Maqedoni e thjeshtë dhe rundimentale, tani e tejdukshme, e mbyllur në kristalin e kthjellët të verës*.

Poezia e Petre M. Andreevskit, na çoi te burimi i freskët i gjuhës poetike arkaike. Është gjuha e përrallave popullore, gjuha e vajtimeve të dhembshme; gjuha përmes së cilës zbulohet ma-

gjia e ritualeve folklorike promordiale; gjuha e gojëdhënave të moçme në të cilën është ankoruar enigma e errët e ekzistencës dhe vizionit tragjik të botës. Në poezinë e tij dashuria dhe poezia bashkëjetojnë në identitetin e tyre. Për Petre M. Andreevskin, si dikur për Stendalin, fjala *dashuri* (l'amour) buron nga fjala (la morte), ose, siç këndon ai te *Vdekja e Denicisë*:

*Por unë s'arrij dot të të them
Se dhe vdekja ime nisi me tënden
Dhe se jeta është e bekuar, por më e bekuar vdekja.*

Derisa te poezia e Petre M. Andreevskit vdekja depërton nga të gjitha anët, te poezia e Radovan Pavlovski, drita vezullon në çdo varg. Drita është e pranishme në mbarë poezinë e tij; ajo qëndron mbi gjithçka tokësore dhe qiellore. Për Radovan Pavlovskin poezia është ajo që para syve na jep dritë, kurse toka, nga ana tjetër, na jep errësirë. Kënga është vetëtimë, ideali i saj është që fara e kokrrës të jetë *lux aeterna*, dritë e përjetshme që ngrihet deri te yjet. Prej ditës, bile, dalin edhe korbat e zinj. Te poema e tij e vogël *Maja*, ai shndërrohet në djalosh, i cili duartroket pasdite, duke shkruar poema për diellin, për yjet, qiejt, vetëtimat, dritat. Metaforat e tij kosmogjenike janë si çelësat për ta zbuluar botën. Megjithatë, parimi kosmogjenik është ngulitur në mënyrë anteike në tokën amtare.

Në poezinë e Bogomill Gjuzelit, dominuese është shtresa metafizike. Kjo është poezi e hovit poetik intelektual, e pasur me ide të shumta, të cilat i ndriçojnë çështjet jetike njerëzore për kuptimësinë e ekzistencës në kohë dhe hapësirë. Pikërisht kësaj i detyrohet fakti që në poezinë e tij gërshetohen dhe kryqëzohen miti, historia, e kaluara e lashtë me të tanishmen aktuale. Në të kryqëzohen kohë dhe epoka të ndryshme historike, si argument i qëndrimit të njohur se e tanishmja buron nga e kaluara, se në atë që ndodh sot, jehojnë zëra nga

kohët e kaluara historike. Poezia e tij, zgjon shumë asociacione, nga tmerret e ndodhura në të kaluarën, kështu që, në të janë gërshetuar botët e kaluara me të tanishmet. Mbi poezitë e tij, nganjëherë disonante, joharmonike, të pa artikuluara, *rri pezull thika e bukurisë*. Ai plotësisht pajtohet me Adornon kur thotë, se në kohën tonë, ajo vetvetiu bëhet joharmonike dhe disonante që të këndohet në mënyrë harmonike, konsonante, si në kohët e lashta të bukurisë dhe gënjeshtërs. Ato kohë si të tilla, pas tmerreve të mëdha që ndodhën në mesin e viteve të shek. XX, që të këndohet në mënyrë harmonike dhe të bukur, është krim poetik. Meqë, duke menduar në mënyrë hegeliane, bukuria, si dhe arti në përgjithësi, edhe për Gjuzelin, sikur janë të tejkaluara.

Dhe derisa në poezinë e moshatarëve të tij jehon e kaluara dhe historia, një Maqedoni folklorike dhe rurale, Vllada Urosheviq në poezinë e tij dhe në poezinë maqedonase, shënon kalimin nga ambienti rural tek ai urban. Ç'është e vërteta, edhe ai riaktualizon disa tema folklorike, duke iu kthyer së shkuarës, por kjo te ai është ngritur në rrafsh civilizues. Ai e zbulon poetiken te disa kohë të shkuara, kështu që, te poezia e tij ngrihen shenja dhe simbole astrale, astrologjike, të panjohura, që burojnë nga mediterani. Në poezinë e tij këndon Bizanti dhe mediterani, ndërsa temën e njohur evropiane – nostalgjinë e Jugut, Vllada Urosheviq e ngre në rrafshin e mitit. Lexoni poezinë e tij antologjike *Ylli i Jugut* dhe pastaj do ta përjetoni dhe zbuloni poezinë e tij.

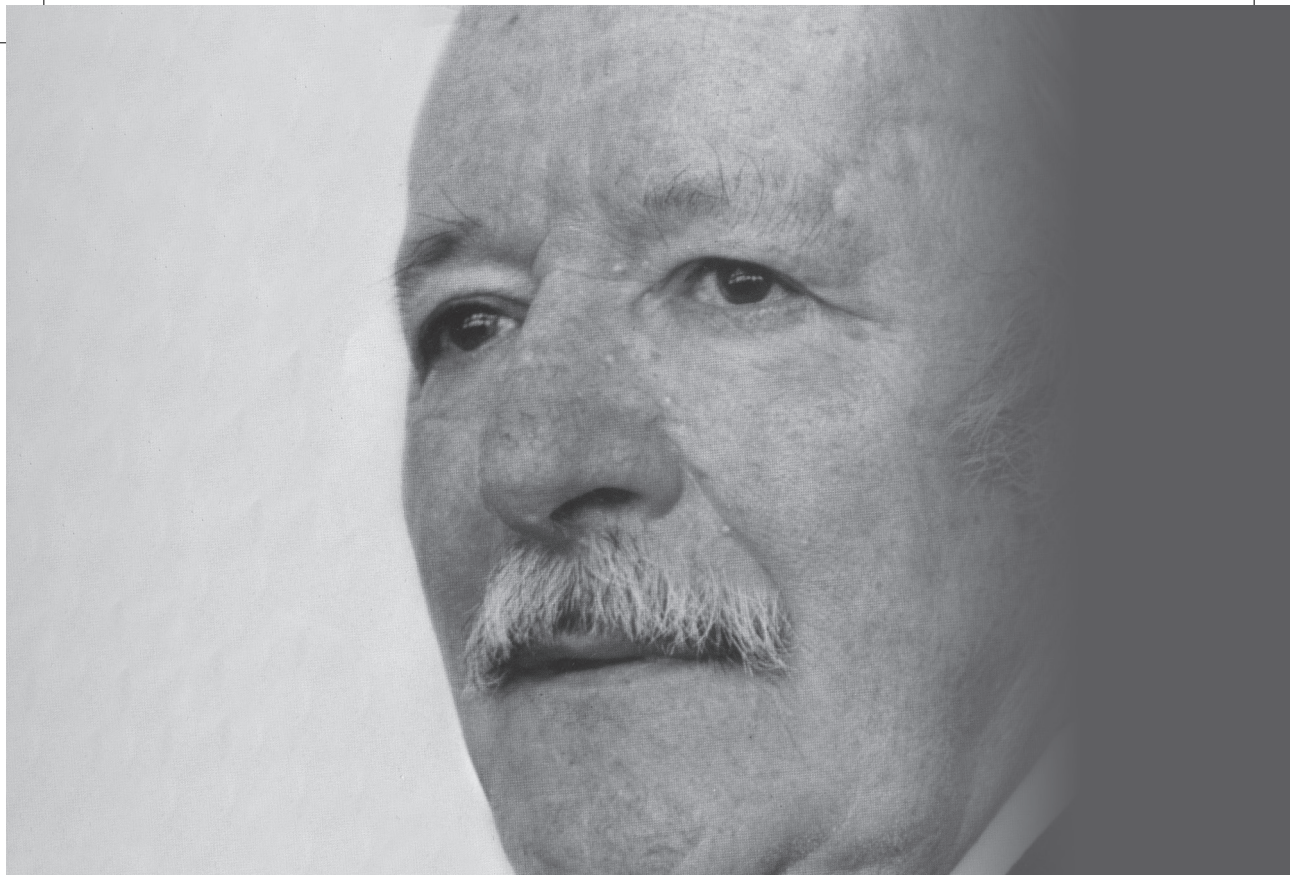
Poezia e Katica Qulavkovës na huton me penetrimin e saj poetik te dukuritë shpirtërore të botës. Ajo, si një intelektuale e rrallë, poezinë e kupton si një dukuri thellësisht të ingranuar në thelbin e kulturës dhe civilizimit njerëzor. Për të poezia është fenomeni më i lartë i kulturës njerëzore. Prandaj, poezia e saj nuk jeton nga frymëzimi dhe zbulimi i vjetër romantik, por nga ajo fuqi

e njohur kantiane – Urteilskraft. Te Qulavkova impresionon ambicia për t'i kërkuar përgjigjet për kuptimësinë dhe pakuptimësinë e ekzistimit të gjurmës së ngrehinave dhe imanencave më të larta dhe më të thella të frymës njerëzore, ku, si nyja të gërshetuara përjetësisht dhe lugina të pa rrafshuara, zhvillohet dhe zgjat drama dhe dramatikja e ekzistencës njerëzore.

Dhe këtu është fundi, nëse poezia, përgjithësisht, mund të ketë fund, pasi çdo fund në poezi është një fillim i ri.

G. Stardellov

*Slavko
Janevski*

Slavko Janevski

Slavko Janevski (Shkup 1920 - Shkup 2000) poet, romancier, tregimtar, përkthyes, skenarist, udhëpërshkrues dhe piktor. Është njëri ndër themeluesit e Shoqatës së Shkrimtarëve të Maqedonisë (1947) dhe i AMSHA (18.08.1967). Librat e tij janë botuar në të gjitha gjuhët e sllavëve të Jugut dhe në shumë gjuhë botërore. Ka qenë anëtar i Akademisë Maqedonase të Shkencave dhe Arteve. Vite me radhë ka qenë redaktor i Sh.B. "Makedonska kniga". Konsiderohet si autor i romanit të parë bashkëkohor maqedonas *Fshati prapa shatërpelave* (1952). Është autor edhe i romaneve *Rruga, Kokëfortët* (botuar edhe në shqip), etj. Ka përkthyer nga rusishtja, serbishtja dhe sllovenishtja. Fitues i disa çmimeve prestigjioze. Vëllimet me poezi: *Vargu i përgjakur*, 1945; *Vjersha*, 1948; *Përrallë baroti egjease*, 1950; *Lirika*, 1951; *Bukë e gur*, 1957; *Ungjilli sipas Pero Dinakut*, 1966; *Kainavelia*, 1968; *Molla e mbërthyer*, 1979; *Astropheus*, 1980; *Xhita për lojë*, 1983; *Pyje qensh*, 1988; *Derisa flinin urithët*, 1998. Ka botuar mjaft romane dhe një dekalog, që përcjell jetën në fshatin Kukulinovë nga viti 700 deri më 2096. Nga librat me tregime: *Palaço dhe njerëz*, 1954; *Legjenda të hidhëta* (udhëpërshkrim), 1962; *Arka*, 1976; *Pas derës misterioze*, 1993; *Stina e pestë* (pas vdekjes), 2001.

Në fillim thika

(на почешокой ножи)

Fillimisht me patjetër t'i çelim
Guvat e panjohura të mileniumit
Që përmes eshtrash dhe hutesash
Të arrijmë tek vetja
Pastaj te hapi i fundit dhe më tej
Të takohemi mes thanash dhe vadhash
Ne kopeja para mishit të freskët të arushës
Derisa me shtëllungat e mjekrave të bizonit
Na tymosnin llambat dhe fanarët paleolitikë
Dhe mbylleshin sytë nën çekiçin prej guri
Por më parë të ikim nga shpella e tmerrit
Kah ëndrrat para dritës të këngës së parë
E të shihemi si fruta të pjekur që pikojnë prej degësh
Tek hithrat (gratë ta kenë më butë se ne)
E të shihemi tek vorbullat e rrezikshme
Midis shumë krenave me të cilët fshimë gjurmët
Derisa sfidat e shumta na mashtronin
Kah kobët prej të cilëve balli na skuqte,
Të shihemi si miq të vjetër e të dëgjohemi
Derisa me psherëtimë çinarë kemi shkukur

*Perëndi, kur do të na falni zjarre
Nga bronzi apo nga çfarë qoftë ta farkojmë thikën
Dashuri njeriu në paralojë të luajmë
Dhe vëllait t'ia ngulim mes shpatullash
Të bulojë si petale trëndafili
Kënga e parë për afionët e mrekullueshëm.*

Të tillë të shihemi e të dëgjohemi -
A dëgjoni vallë, Kainabelë?

Vija e verdhë
(жолташа линија)

Van Gog

Luledielli iu përkul buzë varrit
Pret ajo që ta prarojë

Ai avullohet nga toka,
Damarët ia njom me vrull
Te secila lule
Një copëz traste lë.

Vetë në luledielli u shndërrua
Mugulluar nga kulloma e verës
Para vijës dhe – në kishën e vet.

Atje e ka veshin
Te veshi zemrën
Te zemra harmoninë e makthit.

Retë dërguan erën
Pigalin për ta ngritur lart
Me procesion edhe vetë
Do kërkojë prehje
Te kraharori i femrës prej mermeri

Prej secilës farë luledielli
Në gotën me verë.

S'ka njeri që i numëron.

Kopësht (ѡрадина)

Mones

Atë s' e njohim
As është në qiell
As është në tokë.

Urë nën ylber –
Për t'u takuar me vjeshtën
Mbi të duhet kaluar.

Kopshti prapa dyerve të hekurta.
Hapen me bebëza.
Nëpër shtegun prej pelini
Te burimi shpirti i prehet
Në ujë hije dashnorësh.

Hija e hijes tjetër mbi sup
Me hije qiellin e çel.
Në pasqyrën e saj
Paleta e tokës do vendoset.

Komanda të shurdhëta

(глуви команди)

Helmetë mbi krye. Gatitu!
Por kokën ku e kam?
Kërkoj fushave të gjera!
Fluturoi prapësia

Armën mbi sup. Drejtohu!
Supe s'kam.
Kërkoni mbi llogore prapa nesh!
Ujqit i gëlltitën.

Djathtas! Kush do ma ndalë!
Mbi gjakun e zi notojmë
Në rresht për dy! Dhe, përpara!
Në varre u fshehëm.

Qetësi! Në rresht për dy!
Grisur deri mbi gjunjë
Ku i kemi këmbët e gjata?
Në ferr përfunduan.

Ejani trima! Të gjithë.
Dekoratë – ç'dreqin patët –
Shurdhëri. Shkreti. Dhe shakullinë.
Vetëm pluhur. S'ka njeri...

Ndarja vëllazërore

(брајски гелби)

Mbetëm pa arë
Qiriu po shuhet
Ndajmë atë që kemi.

Ti syrin ma pinë
Për dy sy tre damarë janë tepër
Unë ta rrëmbej dorën
Për tri duar dy këmbë janë tepër
Ti këmbën ma shkel
Për tri këmbë dy brinjë fitoj
Për dy brinjë dy shpatulla fal

Nda gjithçkaja
Nuk ndahet gjithçka
Diçka do mbetet
Ti mua atë
Ndamë edhe ashtin e fundit.

Në mezhdën
Midis dy zbrazëtive
Mugullon nën lulen e thatë
Ai që e pagëzuan
Gjaku i dy vëllezërve.

Nga shuplakat e vdekjes
Aveniri thith jehonën –
Vëlla, ku je?

Nikodimi (*никодим*)

Me thonj të vdekur gërvisht eshtra
Nikodimi shtalb mbi gur mbërthyer
Nën peshën e zallit, dy pëllëmbë i trashë
Roja shtrirë me nyja dërmuar.

Lavërtar ishte. Arën e kishte gjysmë shekullore.
Mbjellës që mbjell thekër dhe vuajtje
Por kush ishte njëherë që u epua?
Askush. Në këmbësori të huaja ka shërbyer.

Tokë e qiell i fal vdekja –
Qieillin ëndërruar, tokën përqaftuar
Shtrirë përmbys mbi degë ahu
E çdo mëngjes pret borinë për ta zgjuar.

Bjeri kumbarë nata ra në gjumë.
Urmeta, për dikë! Shtalbin sulmoj!
Borizani i bie me gojë të përgjakur.
Urmeta! E muskujt derdhen e dridhen vetiu.

I shtrirë. E tokën të lehtë e pati.
E ndjera nuse, a më kujton ndonjëherë?
Përfund shtrati i kalbur –
Strajcë fshatari me bukë thekre gurëzuar.

Buzët me gjak skuqur,
Sodit i gjori limon zverdhuar,
Majtas një rreth na tërheq panda
Dhe çifuti i uritur mbi qafë na hidhet:
Djathtas rrethi tjetër në vdekje të shpie.

E boria gjëmon e gjëmon...

Daullja (даџла)

Me gjëmime thellësish
Shputat ua djeg valltarëve
Lëkurëkeci asaj i thonë.

Jetën ia mbërthyen me rrathë
Bishti kokën ta rrotullojë.

Ditën e shtyjnë me kocka bualli
Xixa nga fyti i nxjerrin
Prej zjarri dalin rrufe jeshile
Nuset me duvak të jenë.

As natën s'e lënë të flejë.
As të vdesë
S'e lënë dot:
Koc e lëkurë,
Arkë hiri me këngë mbushur.

Sytë

(очу)

Rrotullohen kureshtarë.
Duan veten ta shikojnë
E në burimin e tyre të lahen me lot.
Kot e kanë, dashuria ime, kot e kanë.
Burimi me myshqe është mbuluar.

Tani me qepallë gërmojnë fshehtësitë
Dhe kërkojnë t'u rrëfeket
Përralla për verbërinë.

Terri maje shtize është ngjitur.
Pikojnë. Do të derdhen. Përse nuk i përpinë
Të gjitha ujëvarat e gjithësisë.

Pastaj në varre do t'u përngjanin
Gropave me borzilokë,
Buqeta të bardha nën lotët e tu.

Gjuha (јазук)

Kur do të rrokulliset koka
Nëpër fundin e jetës
Dhe goja do të çelet
Për të psherëtirë ngadalë
Gjuha zgjatet me mençuri
T'i lëpijë plagët e tokës.

Me këtë melhem drurët shërohen
Me këtë myshk guri mbështillet për t'u ngrohur
Me ëmbëlsinë detin e njelmët qetëson.
Si brez i mbështjell kontinentet.

Kur do lodhet së shëtituri
Kthehet te rrënj' e saj
E pasuruar me urtësi të qetësisë jetike
Për të heshtur
Hebraisht
Armenisht
Ose maqedonisht.
Njësoj, dashuria ime,
Në të gjitha gjuhët gjuha hesht njësoj.

Kështu e hesht edhe heshtjen.

Këngë murgu nga Leshka (монашка песна од Лешок)

*“Këtu pushon trupi i Cirilit
Në manastirin e fshatit Leshkë
E bekoftë Zoti për punët e mbara...”
(Nga Epitafi i Pejçinoviqit)*

Vetëm unë e njoh atë grua.
Tek ajo prej mendimit mashkullor, çdo fije është mbarsur.
Herë i ngjason mishit, herë shkumës së rakisë.
Me sisë të hedhur prapa shpine, ajo mund të mëkojë pesënjakë.
Vetëm unë e njoh, me vuajtjet e mia.

Por erdhi përndjekësi i erës, vjedhësi
Me mjekër bualli, maskë thundre, fytyrë guri
Dhe leckë hanxhiu, erdhi vetë dhe i uritur
Etjen me qumësht peshkut t’ia shuajë.
E pashë në altar ardhacakun kurrizdalë
Si e rrëmbeu para syve të mi.

Dhe e përcolli në mjegulla të zjarra në çastin e kobshëm.
Pas tyre vetëm duart e mia shkuan të etshme.
Koka përfundoi në moçalin e zi e të ftohtë
Trupi në udhëkryq mbeti të dëshmojë.

Apostuj të mjerë
Për shpirtin tim lutuni me devotshmëri.
Se Shenjtor jam. Në jetën e përtejme.
Me zemrën time të zbrazët gjer në rrënjë
Për shumë vjet do mbijetoj.

Jeta nga Adami vetëm prej vdekjes te vdekja shënon.
Herë Jezusi në dru, herë Noja në det -
Unë tanimë ëndrra të mia nuk kam.

Hej, moj dhembja e thellë.
Përfytyrim Hilendari
Do të pi e do dehem.
Ma jep thikën për t'u shpuar
Pas lindjes së dytë.

Gazi i cubit të vetmuar (радосї на осамениої лойов)

Do deshe të kesh gjithçka, si gruaja që dëshiron:
Këngën time rebele - me jehun e ngritur -
Dimrin tim të papushtueshëm, të bardhë,
Gushën time, me thonj ta gërvishtësh
Dhe vajzën time të trazuar si vera ime
Si këngë jevgash dhe përtej saj e nxehtë.

Dhe përgjërimin tim do deshe - vallë dhe atë? -
Si mozaik i braktisur nëpër kafenetë e shumta rrugësh,
Nga perëndimi i turpshëm vajzëror deri te mesnata mrekulli
Dhe tërbimin tim prej ujku, klithjen prej ujku,
Syrin e kaltër të ujkut,
Dhe ballin tim ku hijet vallëzojnë dhembshëm,
Dhe urinë time jetike dhe ngopjen time të amshuar
Urinë për jetën dhe ngopjen për jetën.

Dhe shokët e mi (secili nëpër beteja është plagosur në zemër)
Dhe ata do t'i kishe dashur me gurgullimën e damarëve të tyre
Që çdo natë digjen në afsh me qumështin e rrushit,
Ata trima të ashpër, bandë sipas gjakut,
Ky mish eshtor i helmët për çdo çakall -
Dhe gjithçka që kam dhe gjithçka që s'kam
Ti do t'i doje.

Do ta doje edhe guvën time të ftohtë e të shkretë
Dimrit për fole
Dhe grurin tim si saçma të rënda
Dhe dritën time, terrin tim, yjet e mi
Dhe të gjitha gjurmët ku kam shkelur
Dhe të gjithë të vdekurit tanë dhe të gjallët tanë
Edhe retë që notojnë me shi dhe gjuajnë breshër
Dhe rrufetë do t'i doje t'i kesh, edhe ato.

Dhe gazin e fëmijëve tanë, ato ujëvarë me shkuma
Që vërshon me mijëra vrushkuj dhe ditën zbukuron
E me të bëhet fëmija prej reshë të dendura e të zeza,
Dhe atë pëshpëritjen e ëmbël dashurie të fshehur në bar
Dhe gjithçka që kam e gjithçka që do kem
Të gjitha kërkon të m'i rrëmbesh.

Do t'i deshe. Merri pra. Edhe gëzimin edhe hallin e zi.
Prandaj qëndroj në nishan me nëntë këngë nëpër gojë
Me verën në njëërën dorë e në tjetrën sëpatën.
Më qëllo drejt lule ballit, aty është urrejtja ime,
Urrejtja ime dashuri e uritur,
Më qëllo në gushën e përgjakur nga kënga dhe sharja
Dhe mos u habit se as i vdekur s'do të rrëzohem.

***Blazhe
Koneski***

Blazhe Koneski

Blazhe Koneki (fsh. Nebregovë (Prilep) 19.12.1921-Shkup 7.12. 1993)
poet, tregimtar, eseist, linguist, përkthyes dhe profesor universitar. Figura me e veçantë e maqedonistikës dhe e poezisë maqedonase në periudhën e pasluftës. Është kryetari i parë i AMSHA-së dhe njëri ndër themeluesit e Fakultetit Filozofiko-Historik. Fakulteti Filologjik në Shkup tani e mban emrin e tij. Ka qenë anëtar i Akademive të Shkencave dhe Arteve në Beograd, Zagreb, Lublanë, Sarajevë, Podgoricë, Novi Sad, Logj; të Austrisë dhe të Polonisë. Profesor nderi i universiteteve të Çikagos, Vraclovit. Është autor i teksteve: *Gramatika e gjuhës maqedonase* (1952), *Historia e gjuhës maqedonase* (1965), bashkëautor i librit *Drejtshkrimi i gjuhës maqedonase*; (Pravopis na makedonskiot jazik) redaktor i *Fjalorit të gjuhës maqedonase...* Ka botuar disa vëllime me poezi: *Vjersha*, 1953; *Qëndistarja*, 1955; *Shënime*, 1974; *Poezi të moçme dhe të reja*, 1979, *Mesazhe*, 1987; *Kisha*, 1988; *Lumi qiellor*, 1991, *Dashi i zi*, 1993 etj. Ka botuar edhe ese (*Vise dhe emra maqedonas*, 1991; *Bota e këngës dhe legjendës*, 1993) dhe tregime (*Vreshta*, 1955). Ka përkthyer vepra të Njegoshit, Hajnes, Shekspirit... Është laureat i disa çmimeve ndërkombëtare dhe kombëtare ("Kurora e artë" e MSP-së, Çmimi i Herderit, etj.)

Qëndistarja (везилка)

1.

Qëndistare, më thuaj ti mua
Si të lindë e ashpër kënga maqedonase, e bukur
Nga kjo zemër që u shkrumbua
Bisedave të natës me gjumin e zhdukur?

- Bashkoi dy penj zemre, i dashur,
Njërën të kuq e tjetrin të zi,
Njëri zgjon vuajtje, zë fashitur,
Përgjërim vezullues tjetri.

Bashkoi të dy në një varg,
Këngë vuajtje e këngë malli,
Si unë qëndismën e shtang,
Për qëndismë nuse, bukuri.

Qëndismë fati bëhej ngaherë,
Nga dy vargoj, dy fjalë përhapur,
Njëra zgjon terrin si përherë,
Tjetra zgjon agun e përflakur .

2.

Qëndistare, çoje kokën e përkulur,
Shiko qiellin e ngjyrës mesditore:
Atje të shfaqet shumë e bukur
Qëndisma jote, pëlhura kaltërore.

Për ty nuk ka as perëndim muzgu,
Ti - sy deti me qerpik drenushe.
Dy ngjyra atje digjen si gaca bingu
Dy ngjyrat e tua - kuq e zi përpushe.

Vallë, si nuk trembesh nga zjarri i tyre, flaka
Dhe kujtim' i vogël që mund të të tretet?
Përse zhdukesh, ti e ashpra, ti e bukura,
Ditët po kalojnë, po të shuhet fatet.

Dhe kujtim i dashur që në zemër shkëlqen
Shuhet prej tyre si qiri pa ngjyrë.
E ti që zërin nga kënga magjike rrëmben,
Ti - fatin tënd ia ke rrëfyer.

Vallja e vdekjes

(мешкошо)

O, vdekje! Posa pishkullojnë surlet,
Posa gjëmojnë daullet –
Një lëmsh në kraharor ç'kërkon?
Përse sytë megjulla m'i kaplon?
Gishtërinjtë thyej, mbuloj fytyrën –
Buzët kafshoj, trimëroj zemrën,
E mjera, zë të mos lëshojë.

O, vdekje! Pleqtë, qe, po dalin,
Në ballë - mendimin, në sy - shkëlqimin.
Dhe hapin e parë mbi barin e butë,
Me mall të përmbajtur, e kanë të urtë.
Zhurma ngrihet se lodra gjëmon
Dhe vetëtima në çdo anë ndriçon,
Dhe përpara turret, shigjetohet,
Rreshti ndrydhet, struket, paloset.

Me plakun në valle kapet dhe vajza,
Zemra s'duroi - shpendi u zgjua,
S'duroi zjarri u ndez në bebëza.
Mori flakë! U drodh toka,
Dhe të bëhet se shekulli shkundet,
Buçasin fushat dhe shpatijët
Pastaj errësira zhdavaritet.

Dhe sikur u rrit vallja shtatore
Për tokën tonë - fuqi burimore
Dhe në të male dhe fjalë harbuar
Dhe në të fishkëllen erë e tërbuar
Dhe në të pëshpërit drithi që u poq
Dhe era e mbrëmjes nga ne që u hoq,

Dhe toka frymon me erë pranverore
Me hovin e ri, që e presim prore.

Dhe shpirti, i vuajtur i fisit tim
Në valle të rëndë u kap ky trim -
Nga valët e shekujve i shtypur i lodhur
Nëpër shekuj mbushur përvojë të nxirë,
Për gëzimin e bonjakëve, për botën e lirë,
Nga kënga - për dashurinë tretet shqim
Posi kojrrilat n'fluturim.

O, vdekje! Kur do të shohë në heshtje, bastard,
Mbi sy më bie mjegulla e bardh',
E menjëherë - rreshti zgjatet në pakufi
Dhe brigjet treten të paanë në shkreti –
Dhe qe kah çajinë, nga mjegull e turbullt
Hija pranë hijes, njëri pranë tjetrit –
Në vallen e pafund pas babës biri,
Pas gjyshit ecën nipi m'i ri.

Kohët e errëta fushave lanë gjurmë,
Dhe nipi me prangat bënte zhurmë,
Kokat e ulura poshtë u peshonin,
Dhe ecnin ngadalë - hap pas hapi shkonin.
O, mote, nëpër gjithë atë ferr fisi im kaloi,
Një fjalë të ëmbël askush s'ua ofroi!
Një fjalë më duhet për tmerrin ta them
Mbi shkreti e gjak të mbetet beden!

Kush më thotë një numër për plagët e shumta,
Në netët e zeza, në shkretitë e hirta,
Kush do t'i radhisë në zemër dhembjet,
Dhe në sy lotët, në buzë mallkimet.
O, vdekje! Zinxhir të patëm në robëri,
Për vajzën ezmore, për nuset pa nusëruar,
Me duarlidhur që i turpëroi
Dhunues i huaj qoftë i mallkuar.

O, vdekje! Zinxhir të patëm në robëri,
Gjersa populli malin gjelbërosh mori
Dhe me mjerimin e shekujve mbledhur
Atë kryengritësen, vallen e pat hedhur!
Mori krahë vallja me zjarr e me gjak
Dhe thirrja u dëgjua, bubullim' e flak'-
Të shpërndau kudo zëri kryengritës
Nëpër arat tona, që i kemi të bukës.

O, vdekje! Nëpër fshatrat tona tani,
Valle posa të takoj në liri,
S'është habi - loti pikon pa diktuar,
S'është habi - nga zemra ankimin e kam dëbuar!
Nga robëria shekullore, o populli im po ikën ti
Dhe në zemër bart një këngë flori.
Gruri yt me bukë plot do të jetë,
Edhe jeta jote të mbara do ketë!

Marrja e fuqisë (одземање на силаџа)

I shndërruar në lypës, Zoti e takoi Krale Markon bri një rruge. Në një strajcë e kishte mbledhur fuqinë e mbarë botës. "Djali im, jam plak, më ndihmo ta hedh këtë strajcë në krah." Markoja e preku strajcën me majën e shpatës dhe ia hodhi në shpinë, kurse toka u dridh. "Ç'paskam bërë kështu?" - tha Zoti. Dhe ia la atij vetëm një të tretën e fuqisë që kishte.

Legjendë popullore

Ti më dhe fuqi të pakufishme
Të rritem me muskuj si lisi, me nyje
Të ngazëllem, i ri, prej bigëzimit dhe gjethimit tim
Të tallem si naiv,
Ti që më le të ndiej se edhe tokën mund ta lëkund
Si lavërtari që heq gurin para plorit,
Zoti im,
Pse u frikësove prej meje
Pse nga frika e pa menduar
E ndërrove qëllimin tënd të parë,
Pse ma more fuqinë?

Unë të afrohem në mendime
Si prindit që i afrohem
Vija në shtëpinë tënde me besimin e pastër të fëmijës
Që vrapimthi kthehet nga loja
Të merr krodhën e netëve,
Unë të dija për mbrojtësin tim të devotshëm
I kënaqur nga dredha e kthjelltë e shpirtit tim,
I brengosur shpirtmirësish,
Dhe s'munda të të marrë me mend ndryshe -
E ti i plotfuqishëm,
U shndërrove në lypës
Ti u veshe me leckat të pluhurosura me strajcë lypësish,
Në fytyrë të lexohej vuajtja të bëhet e plakut
I verbër u shtire,

Që të mos e hetoj dhelpërimin e fshehur në sytë e tu, -
Vetëm më mirë të tallesh
Të më blesh, të më peshosh në kandar,
E pastaj ta tregosh pushtetin tënd të egër mbi mua.

Zotim im,
pse aq shumë më poshtërove
E të më shkatërrosh mua?
A s'mendove se një njeri
Do të dëshmojë për një çast ligësinë tënde,
Do ta shohë me nënqeshje të hidhët
Edhe madhështinë e qiellit
Në mesnatën pranverore kur yjet janë plot
Të pashpresë në lutjen e qetë.

I pamëshirshëm
Ti s'ke masë për poshtërimin tim.
Më dysh më ndave
Dhe më le ndjenjën për fuqinë time
Të bëhem si lumë i thatë nëntokësor
Ku errësira ende nuk zbardhet
Prej buçitjes së valëve.

Përqeshës
Më bëre të parin në mbretërinë që rrëzohet,
Në anijen që fundoset me barrën e mundimeve dhe mëkateve,

Të shërohem, të shpëtohem,
Kurse uji i turbullt mbulon.
Ti, atje lart, je i ngopur,
Ti që më linde me shenjë midis të gjithëve
E që më shpërbleve pas kësaj dhuntie.

Zoti im,
Tymon në duart tua uri me të cilin krahët m'i dogje,
E tërë qenia ime çohet kundër teje,
Zemra ime të mallkon,
Përgjigje prej teje nuk pres,
I nënçmuar
Po ndiej diçka në mua që të tejkalon,
Qe e kishe, mbase, por e humbe
Kur na krijove për të shkëputur nga vuajtja
Vetë
Nëpër pluhur më duhet ta kërkoj rrugën e jetës sime.

Sterna (сѣрна)

*Të parët e mi, nuk frikësoheshin prej Sternës që Krale Marko
e bëri rrëzë Kullave të Markut, duke e ndalur ujin me thasë
të mbushur me pambuk e të gozhduar me gozhda të farkuara.
Kështu e shpëtoi fushën e Prilepit të mos bëhet si liqeni i Ohrit.*

M. Cepenkov

E mbylla Sternën me shtëllunga pambuku
E me leckë
Me zall, me çakalle,
Me gurë e me shkrepë
Ia ngjesha shpellës të ngopet.

Ishte çasti i fundit!

Ëndrra gufoi.
Në natën e shurdhët
kam shkuar të dëgjoj si vinin ujërat,
Si gumëzhijnë, gurëzohen dhe gjëmojnë nën tokë.
Dikujt i hidhërohen
Kurse fjalën s'ia merr vesh -
Përpiqen të shpërthejnë
Si arusha e murrme prej shpelle
Ta flakë gjahun.
Natën.

E dija: e durueshme
Ajo priste çastin e saj.
Ajo do të presë që nëna ta vë fëmijën në gjumë,
Dhe djepi të pushojë së përkunduri,
Qerthulli në rrotullim,
Ajo do të presë që të darkojnë lavëtarët,
Që t'i veshin çorapët e shajakut,
Që t'i mbathin opingat me byk,
Ajo do të presë të shuhet prushi i fundit

Nën hi,
Kambana e fundit të pushojë në tëbane
Dhe qentë të heshtin,
Dhe pleqtë që i mundon pagjumësia dhe kolli -
Të qetësohen.

Të bëhet shurdhësi dhe paqëti
e errësira kur të ulërijë.
Sterna.
Ajo e pret vetëm çastin e vet.

Të gjithë flenë,
Vetëm unë jam i zgjuar në natën e mbarsur,
Si hajduti në pusi,
Pres -
I lodhur nga ulërima e saj nëntokësore,
I tërë rrëqethur kur për pak hesht-
Pse atëherë mendon më së keqi dhe kujtohet.
Më vjen të bërtas, të bëj me duar, të zgjojë!

Dhe atëherë vendosa:

E mbylla Sternën me shtëllunga pambuku
Me lecka
Me zall, me çakalle
Me gurë, me shkrepë
Që ia ngjesha shpellës
Të mbajë.

Sa gëzohesha
Se e ngulfata deri te lëmekja mortare
Se gjithnjë më i ngathtë vinte zëri i saj
Prej nëntoke,

Sikur dënes e lyp mëshirë.
Gjithnjë merrja fuqi, i këputur nga mllefi,
Me thonj shkulja - godisja dhe fshikulloja
I shtypja, i palosja copat e mëdha të gurëve,
Nxitoja - që të mos nxihem.
E kur u ndala, i mbushur me frymë dhe i djersitur,
Dhe me dorë të përloçur e preka ballin
Dhe kur u drejtova
Dhe merrja frymë me gjithë shpirt ajrin dhe qetësinë,
Dëgjova -
Dikush nën tokë, larg, zgërdhihej
Sikur ta mbante gojën mbyllur me dorë.

U shtanga.

Dhe, qe, përsëri natë është dhe prapë natë e shurdhër
Të gjithë flenë e unë gjumë nuk kam.
Më ushton në vesh Sterna si kurrë më parë,
Sikur të kishte rrjedhur e tëra mbi mua,
Këtu, në kraharor,
Dhe nëpër damarë
Më rrjedhin ujërat e errëta nëntokësore
Pa u ndalë
Sikur unë ta krijoja Sternën
Dhe unë ta them fjalën e saj.
Dëgjoj:
Ajo rritet.
Ajo e pret vetëm çastin e saj -
Të jetë e shurdhër, e qetë e errët kur të ulërijë,
E të pushojë,
Do murmurojë, do mbulojë, do mbysë, do tërheqë,
E do qetësohet në gjerësi.

Kalaja (кале)

Për ndërtimin Kalasë në Varosh, Markoja angazhoi angari të mëdha, burra e gra, pleq e fëmijë. Nga Pletvari në Varosh dora dorës përcilleshin gurët. Shtatëdhjetë foshnja kanë vdekur për mungesë mëkimi.

Legjendë popullore

Rritet kalaja ime e gurtë ditën me diell
Me mure të fortë e me pirgje të hollë,
Si shqiponja me fletë maje shkëmbi
Duke soditur skaj e më skaj.

Unë edhe kisha lindur për ta ndërtuar këtë kala
Për t'u mbrojtur nga të këqijat,
Fati vetë më kishte ftuar
Për ta kuptuar
Se aty kalaja duhet të mbijë
Siç mbin ahu në rrëpirë
Përballë erës e furtunës,
E këtu t'i pritet udha së keqes,
Mendje e keqe t'i lexohet
E tutje këmbë mos shkelë.

Prandaj mblodha të madh e të vogël,
Burra e gra,
Byk e hi
Që jetën zgjatë pa ditur rrugën.
Duart nuk ua lidha me zinxhirë
Por me gurë të bardhë -
Për ta dhënë dorë më dorë
Nga Pletvari në Varosh,
Si uji inxhi të rrjedhë guri
Nëpër hullitë e duarve të buta,
E si dielli të shndrisë.

E po të doja, s'mund të shikoja
Si kapiten ato duar,
Si shtangen ato fytyra
Si plasnin buzët e njoma.
Edhe të doja, nuk mundja dot,
Të dëgjoja mallkim
Bile u bërtitnin me kërcënim
E kodrave të zhveshura,
Dorën duke zgjatur
Fëmijën për ta mbrojtur.

Përse unë ta kem këtë fat të zi:
Të bëj durim para krimit!

Dhe qe ku ngrihet kala e gurtë ditës me diell
Si shqiponja në fluturim maje shkëmbi,
Me flatra trimërie.

Dhe nata bie ngadalë
Dhe kullat e bardha po i mbulon shtresa e territ
Dhe kandilat po shuhën shqim,
Kaplön qetësia,
Fuqia ime shteret,
Zbehet,
Tretet.
Dhe sikur gjithçka zhytet në tokë,
Sikur të mos kishte gjë mbi tokë.

Dhe kështu më afrohet gjumi me gjurmë çakalli,
T'i kalojë gjerdhet e fundit të vetëdijes,
Ta nxjerrë përjashta dyshimin e hidhët,
Të më lërë vetë me mëkatim tim.

Muzgut i qaset një vargan paemër,
I madh e i vogël,
Burra e gra,
Pluhur e hi që vetëm e vazhdon jetën
Dhe si gurë të rëndë në pëllëmbët e çara
I bart mallkimet e tij:
“Ti s’ke parë si vdesim, Krali Marko, -
Neve vdisnim.
Ti s’ke dëgjuar si klithnin fëmijët tanë,
Filizat tanë,
Flokët të të çohen, -
Ne dëgjonim.
Mallkuar qoftë, e vërteta jote, Marko Krale,
Që na solli buzë gremine,
Tek dëshira e fundit,
Që dhe dëshpërimi ynë të shteret
Si pusi në pikun e verës!”

Klithin çiftet e reja në ëndrrën time të trishtë
Me qortimin e engjëjve të dëshpëruar,
Mbeta vetë, i pakrah, para mëkatit tim.
Dhe hetova se mund të kishte
Edhe ndonjë drejtësi tjetër,
Përveç simes,
Se në jetë gjithçka paguhet

Në garën mes të mirës dhe së keqes,
Si dallgët në det që paqohen.

Nga larg e ndiej
Qasjen e së ligës,
Të panumërta janë dhiaret e saj
Edhe rrugicat,
Dhe hullitë që e sjellin, -
Kalaja ime e bardhë s'do ta mbrojë dot,
Atë s'do ta mbrojë
Por vetëm do ta detyrojë
Të shemb vetëm edhe një ide krenare.

Manastiri i Markut

(марковиоѡи манасѡир)

*Për mëkatën e shtatëdhjetë foshnjave
që vdiqën gjatë ndërtimit të kalasë,
Markoja ndërtoi shtatëdhjetë kisha.*

Legjendë popullore

Në një vend të fshehtë e ndërtova manastirin,
Për të jetuar gjatë i vetmuar
E që dikur të flasë për mua.
Rrëmihës, s'do të gjeni tek ai flori, argjend,
Por vetëm gjysmëterr
Si në shpirtin e mallëngjyer.

Herën e parë, pragun kur kapërceva,
Pllakat nënë këmbë nisën të dridhen,
Gati u ndala -
Pastaj një qetësi terri trupin ma përshkoi
Si ngjethjet kur zvarriten.
Dy shenjtorë nga dy dyert e kishës,
Me shikime të frikshme,
Me duar të zgjatura,
Më ndaluan tutje të mos shkoj.

Por qëndroja nën harqet e kubesë
Sikur ta takoja veten për herë të parë.
Sytë përreth i hodha
Dhe muret lëvizën -
Situata të paqarta të fshehura në gjysmëterr,
Sikur rrugën ma prisnin,
Më afrohen me trishtim e më pëshpëritin:
Fytyra që shprehin vuajtje të pafund,
Ushtarë të mrrolur me shpata e shigjeta,
Vajtojca tek sarkofagu,
Trupa të përshkuar shigjetash, me gjysmë shpirti,

Të katandisur vaj halli,
Fëmijë të humbur në suferinë
Me degë shëlgjesh ndër duar.
Eci, paditur, përreth
E kjo shumësi më rrethon,
Më mbështjell si nyjë ankth,
Heshtazi më ndjek e pret.

Flisni! - thashë,
Por zëri im e shembi heshtjen midis muresh
Dhe më la vetëm para hyrjes së vetëdijes sime,
Se turma u tërhoq ngadalë
Dhe u fsheh parapa muresh.

Para altarit u ndala si t'i lutesha Zotit
Ashtu i trazuar.
Pastaj dëgjova një dënesje femre:
Rakila qe me duart lart,
Gishtërinjtë i thyente
E qante mbi çiftin e vdekur,
Vajtonte deri në qiell.

Nga kisha pa mend dola
Teposhtën mora.
Dhe më bëheshin këmbët shtylla
Që mbajnë kubetë,
Sikur me vete mbaja boshësinë e ftohtë të manastirit,
Por gjithmonë -

Imazhet e errëta heshtin në terrin tim,
S'ka ikje, s'ka falje as kujtim mos lë.
Unë bërtas - ndizni kandilin! -
Por zemra ime është zjarr i shuar, hi në vatër,
Eci dhe ndiej:
Manastirin e mbaj mbi shpinë.

Kodra e qenit

(Ûecjo Ûpgue)

epilog

Te Kodra e Qenit, afër Prilepit, Markoja ka zhvilluar beteja me ditë. I binte me shpatë dushmanit, e ndante më dysh, e dy pjesët bëheshin dy veta. E sheh Markoja që nuk ia del dot, e mbathi kalin së prapthi, i vari daullet në erë që të bien pa pushuar, që të mos hetohet se s'ka njeri në kala, dhe u tret në terrin e natës.

Legjendë popullore

Edhe këtë betejë m'u desh ta bëja,
Ta bëja
Me ditë,
Me duar të përgjakura deri në bërryl,
Me këmbë të përgjakura deri mbi gjunjë,
Deri në tretje -
Derisa nuk u fika i tëri,
Derisa nuk i dola në fund,
Derisa nuk shterova si pusi në pikun e verës,
Për ta kujtuar dëshirën e fundit:
Askush të mos e shohë vdekjen time!

Dal herët në këtë Kodër Qeni, -
Ia nis luftës me tërë bylykun,
Pres majtas dhe bie djathtas,
Dhe bie
E shtyp
E pres
Siç presin pyllin e shpeshtë kur ndërtojnë rrugë.
Por në mbrëmje, kur kthehem në shtëpi
Bashkohen prapë e më vijnë pas
Njësoj si më parë,
Sikur të kisha lëvruar në ujë,
Dhe vetëm sa është shtuar e keqja
Si bari i keq pas plehërimit.

Dhe qe nata përsëri
Dhe përsëri asnjë kohë.
Vë veshin e dëgjoj:
Po vjen ligësia
Si uji i turbullt që gurgullon.
Dhe më bëhet -
Gjithçka toka e gëlltit
Si të mos kishte qenë,
Sikur të mos kisha bërë gjë më parë.

Ma mbathni kalin së prapthi,
Varni daullet në erë të bien, -
Le t'i frikësojë fantazma ime,
Vdekjen time të mos e shohin!

Vetëm vdekjen time mos e shohë njeri,
Të jem vetëm me të
Si me nusen
Në natën e mbarsimit!

Dreri i vetmuar
(осамениош елен)

Çakejtë e mjerë i shkojnë gjurmëve,
E ndjekin pas pa pra,
S'e mashtrojnë dot
Maje brirëve zile të arta ka.

Brirët i ngatërrohen nëpër degë
Kur nis të lëvizë,
Natën,
Si nëpër rrjetë e kundron hënën, -
Që pastaj ta hetojë kotësinë e jetës.

Ai, megjithatë duhet të jetojë
E të rrjedhë si lumë,
Derisa përleshet për jet' a vdekje,
Me tërë trupin e tij.

Lutje

(молитва)

Më shpëto, Perëndi, nga njerëzit e sëmurë
Që janë të dënuar,
E fajtorë nuk janë,
Smirën e tyre dënoje me masë,
Prej saj vetë mezi gjallojnë.
Ata pandehin se janë të dërguar
Si Moisiu dhe të dërguarit e tjerë,
E vetë s'mund të çlirohen
E mbas vetes heqin vese të lehta.
Bëje Zot, sytë t'ua verboj sa më pak,
Ata majtas sa të marrin, unë djathtas do të shkoj.

Grigor Përliçevi

(Ғригор Ӣрличев)

1. Thika

Për këtë zemër kudo thika mprehin
E thika që moti brenda është ngulur -
Veç sa të buzëqesh arrita i shkreti,
Dhembjen do ta ndiej se më shpoi thellë,
Me ca dej të hollë
Me dhembje të thellë, në kraharor mbiu.
E pastaj me thekë ndiej se si
Jam zgjedhur - krejt derti është pikëllimi
Dhe krejt ngushëllimi robërues shëmtimi
Një popull që të vuaj
Robërinë e bart heshtazi dhe me forcë.
I shënjuar me ndonjë shenjë të kallur
Unë duhet ta ndiej çmimin
E çdo trimërie që përpara na shpie
Dyfytyrësia e çdo fitore.
Vëllezër, dijeni-jo vetëm nga poshtëria
E shpërlarë unë vuaj, që e shkel, -
Kurse fshehtësinë e ruan heshtja ime e errët.

2. Udhëtari

Unë i shqetësuar i vrazhdë, që tani po tretem
Dhe kinse shkel në pllakë graniti.
Cërnice, lamtumirë, nënë e kërrusur
E varrose ti djaln tënd të mirin
Dhe juve lamtumirë, o hardhi Petrinje
Me parandjenjën e verës së re që t'i shtie mornicat
Por ju, me shtëpi qibare, shterpe
Në të cilat dollapët e vakët frymojnë,

Bazdrigjanas, i huaj midis jush kam qenë
Kam jetuar në melankolinë e zymtë
Ju shqetësoja si udhëtar që në mesnatë
Ndalet pranë dyerve të trokasë.
Më ndoqët - indiferentë dhe qëllimkëqij -
E tash edhe varret tuaja
Përsëri do ta ndjekin varrin tim të egër,
Dhe në tokë i huaj dhe i shtypur do të jem
Gjithnjë derisa të vijë një fis i ri
Që do të më dojë dhe do të më nderojë.

Doçini i dergjur

(болен дојчин)

Kur pata fuqi të madhe
Që më vinte si lumë i rrëmbyer,
Kur u kthjellova për bëmat e mia
Të denja për t'u lavdëruar,
Kur m'u poq zëri për fjalë të thella,
E dora për shpatë më të rëndë,
Këmba për hap më të sigurt -
Atëherë u dorëzova.
Rashë si dru qershie nga fryti rënduar.

Një hije qesharake ma hetoi gjurmën,
U fut si një gjarpër në ndërgjegjen time,
Qeshjen ma ndryu, mallin ma nxiu -
Vështroj me dyshim, të flas a të hesht.
Atëherë u përmenda i poshtëruar, i dërmuar, -
U tret fuqia,
U varën duart,
Ra shpata,
Rashë dhe unë.

Qe, po dirgjem gati nëntë vjet,
Qe, i grisa nëntë dyshekë.
S'e di në e kam trupin tim,
Unë jam flakur në lendinë të fortë
Në mesditë pa diell, ferr,
Çdo asht e kam të zbërthyer,
E nëpër to bari po më mbinë,
Nëpër atë bar kafshohen gjarpërinjtë.
Unë ankoj për varr të zi e të ftohtë -
S'mund të ketë fund pa trimërinë time.

Grua e panjohur, e vetmja në botë,
Motër dhe nëna ime, e shumëvujtur,
Ti që ke hequr të zitë e ullirit,
Eja, motër e dashur,
Mblidhi eshtrat e mia të mykura, mos u trishto,
M'i bashko,
Më mbështill me treqind pashë pëlhurë,
Më thuaj një fjalë të butë,
Më drejto,
Më mëso të ecë përsëri,
Shpatën në dorë ma lësho -
Ta vras Bajlozin e zi.

Pastaj të vdes.

Mesazh (послание)

Pa ju, Tire dhe Sidon,
Jeta këtu është jetuar me mijëra vjet
Dhe do jetohet përsëri.
Ne njerëzit jemi si bari –
E shkelin, thahet, kalbet, zhduket,
Mbetet vetëm toka.
Ne njerëzit jemi si milingonat –
I shtypin, i zhdukin, dhe përsëri mblidhen tok,
Prej këtu dikur ka filluar marshimi për në Ind,
Kush mund ta paramendojë?
Nëpër Via Egnatia Ciceroni shkoi në internim
Në Selanik
Afër Dramës
Në mëngjes Cezari iu shfaq Brutit
Nën tendë
Në prag të luftës vendimtare.
Pastaj u këshilluan në Tiveriopol
Pesëmbëdhjetë martirë.
Naumi ndërtoi një manastir
Te burimi i Liqenit të Bardhë.
Kjo tokë e ushqueu edhe Krali Markon.
Megjithatë,
Nuk përjetoi kjo tokë edhe poshtërime?
Vallë, si do bënte pa këto derisa u gatua?
Gjithçka është paraparë –
Ne ikim,
E toka mbetet?

***Aco
Shopov***

Aco Shopov

Aco Shopov (Shtip 1923 – Shkup 1982) poet, përkthyes, botues. Ambasador i RSFJ-së në Senegal. Ka qenë anëtar i AMShA-së dhe i Akademisë Serbe të Shkencave dhe Arteve, i ShShM-së dhe P.E.N. Qendrës së Maqedonisë. Gjatë kohë ka qenë drejtor i Sh.B. "Makedonska kniga". Fillimisht botoi poezi për Revolucionin, pastaj për pesëdhjetë vjet la gjurmë në lirikën intime maqedonase, e cila ishte hyrje në Modernën maqedonase, kurse ai, njëri nga përfaqësuesit më të dalluar. Botoi disa libra poetikë: *Vjersha*, 1944; *Vargje për hallet dhe gëzimet*, 1952; *Tretu me qetësinë*, 1955; *E paqena*, 1963; *Jus-Univerzum (poezi satirike)*, 1968; *Soditës në hi*, 1970; *Këngë për gruan e zezë*, 1976; *Druri në breg*, (***Drvo na ridot* 1978**). Janë botuar disa përzgjedhje në maqedonisht dhe në gjuhë të tjera. Është botuar edhe në koleksionin e UNESCO-s. Ka përkthyer nga: Shekspiri, Korneji, Rostani, Krilovi, Krlezha etj. Është laureat i disa çmimeve.

Kah pulëbardha që rrotullohet mbi kokën time

(кон галебоўі шыйо кружы над мояйша галава)

Pulëbardha ime,
Mos u ndal mbi sytë e mi.
Te këto brigje të braktisur
S'ka asnjë shteg për të kaluar.

Zhytu në të çdo thellësi
Fluturo mbi çdo larësi
Dhe krijë horizonte
Pulëbardha ime, sytë më janë shuar.

Mos u ndal mbi zemrën time!
Pulëbardha ime, zemra ime s'është imja:
Kalo mbi çdo vis të pashkelur,
Pranë të gjallëve, të panjohurve, të rënëve.
Hidhu një sy të vetmuarve, të braktisurve,
Dhe majave të akullta
Dhe gjithë livadheve të blertë
E dëgjo –
Derisa krahu yt mbi to fluturon i qetë –
Zemra ime rreh e shqetësuar!

Mos u ndal pulëbardha ime,
Kthehu përsëri në tufë.
Unë jam barkëz, e dënuar
Të përplasem me të panjohurën.

Lutja e nëntë e trupit tim

(гевейиша молба на моеџо џело)

Qe ku është ai vend, trupi që s'tejkalohet dot,
I plandosur si kokë shurdhe,
Qe, të gjitha dritat dhe ujërat
Të këtij qyteti të murosur.

Mbi pullaz pulëbardha jetike –
Një rrëfim i çuditshëm prej buke dhe argjendi ...
A e zbuloi atë fjalë, atë emër
Që bën kujdes në palcën e çdo brinje.

E zbuloi vallë, sekretin e tmerrshëm,
Atë shekull pa jetuar kund,
A e zbuloi vallë, sa djegin vezullimat
Mbi këtë trup që rrjedh pa rrjedhë.

Qe ku është ai vend, trupi që s'tejkalohet dot,
Ajo uri që e shpërndau dhe e lindi,
Qe ku është ai qytet i murosur,
I murosur prej dritash dhe ujërash

Lindja e fjalës
(враќање на зборови)

Nyje mbi nyje.
Gur mbi gur.
Pyll gurësh
Acar.
Nyje mbi nyje.
Gur mbi gur,
Prej guri edhe ne të dy.
Tymon nata.
Fjala ndahet nga terri.
Thëngjill i kaltër i digjet në barkë.
O, ti që je, përse nuk je
Qiellin e përkund,
Tokën e rrotullon.
O, ti që je, përse nuk je
Toka dënes nën kalldrëm.
Largohet e menduar nga vdekjet e saj
Fjala që i ndrydh të gjitha tëmthat.
Nyje mbi nyje.
Gur mbi gur.
Varrin tim me vese e gërmoj.
Më hap
Mallkim,
Ti kala guri,
Të digjem në thëngjillin e fjalës,
Të shkrihem.

Plagë (лузна)

Të rrethova me nëntë kopshte, gjak
Të mbylla te vatha e nënte,
Ç'kërkon më shumë?
Përse më përndjek akoma, gjak?
Përse kërcënohesh me thundrën tënde të murrme,
Ç'është kjo grykësi?

Të rrethova me nëntë kopshte, nëntë berra,
Qetësohu, gjak, zbrit në errësirat e tua
Në fundin e të cilit derri yt i kuq
Prej kohësh kërkon shpellë për pushim.
Zbrit në errësirat e tua, gjak,

E mos e shqetëso,

S'gjen vend më të mirë për të zbutur,
Nga këto nëntë kopshte, nëntë kopshte
Që jetojnë nga blerimi yt,
Nga këto nëntë berra, nëntë berra
Që i këndojnë pranverës te këngët e tua.
Zbrit në errësirat e tua, gjak

Dhe mos më thuaj:

Dëgjo se si gjëmon nga largësia,
Dëgjo se si gjëmojnë të gjitha korijet,
Vijnë kuajt rrugës së yjeve dhe hënës,
Vijnë kuaj, kuaj, kuaj, kuaj atllarë,
Vijnë kuajt të më shkelin.
Vijnë, vijnë do më shkelin.
Por unë do t'i ritmoj me thundra.

Do t'i ritmoj drejt lule ballit,
Të më përmendin, të më rrëfejnë
Dhe vraga të më ndriçojë muzgut,
Netëve të tyre pa hënë,
Rrugëve të tyre pa shtigje.

Mos më thuaj, gjak. Gjak qetësohu,
Rrethuar me nëntë kopshte,
Mbyllur me nëntë berra
Si ndonjë sundimtar i fuqishëm
I ndonjë kështjelle pa hyrje.

Ngjarje në bregliqen

(нашиан на езерскиоѡ брегѡ)

Lajmi mori dheun vetëtimthi
Dhe njerëzia zbriti në bregliqen
Ku rrinte shtrirë i rraskapitur nga rrug' e largët
Ai kalë me flatra me dritë yjore ndër sy,
Me ngricën siberiane në hojëza
Me pluhurin e Saharasë mbi jele.
Gjithë botën e përshkoi,
Fluturoi mbi të gjitha detet dhe oqeanet
Dhe mezi gjeti fuqi të kthehet në liqenin e lindjes
Për të pirë ujin e kulluar, të ftohtë dhe mjekues.
Zbriti dhe u shtri në breg, e këputur nga udhëtimi i gjatë,
Fluturoi buzë liqenit, me fuqi të shteruar
Për hovin e fundit: të zhytet në ujin e kthjelltë e mjekues
Që fuqitë do t'ia shtojë
Dhe jetën do t'ia kthejë.
Njerëzia e tubuar mërmëriste rreth e rrotull:
Gratë i luteshin Zotit Mëshirëplotë,
Fëmijët i zgurdullonin sytë,
Ca meshkuj mbetën gojëhapur nga kjo mrekulli,
Ca të tjerë e quajtën një fluturim koti,
E për atë ishte krye kuptimi i vetë jetës
Për ta zbuluar mëmëdheun duke zbuluar botën.
Tri ditë ndenji shtrirë breg liqenit
Pa mbledhur fuqi për t'u çuar,
Tri ditë as çohëj, as vdiste.
Tri ditë njerëzia priste e duruar,
E në të katërt po mblidhej në shtëpi
Duke lënë kalin vetëm në bregliqen.
Dhe kur po largohej edhe njeriu i fundit

Derdhi një shi rrëke dhe liqeni po fryhej
E dallgët ta mbulojnë kalin në breg.
Nga uji i kthjellët dhe po aq mjekues
Kali hingëlliu me sa zë kishte,
E njerëzia e frikësuar u kthye përsëri
Kalin duke parë si zhytej në liqen
Si luante me dallgët
Si pinte ujë të kthjellët e mjekues.
Ah, sa pak që zgjati kjo mrekulli,
Kali në breg doli përsëri
Dhe kërcëu në ajër
Duke fluturuar si të ishte fare i ri,
Me vete duke bartur kuptimin sublim
Duke zbuluar mëmëdheun, ta zbulojë botën.

Soditës në hi

(*зледач во њејелџа*)

Shuaju ti këngë në zjarrin që e ndeze vetë.
Pëlciti fjala dhe u tret në pluhur e hi.
Soditës në hi, e vërejte vallë, dramën e shenjtë
Që vjen nga fundi i burimit të zi.

Këngë, të shkëputa nga sqepi i zogut në fluturim,
Nga qielli i kaltër i damarëve të ndezur,
Nga largpërçuesit e botëve në kundërshtim,
Ato zemra të ngrohta nga zjarri prekur.

Të shkëputa nga mllefi i ikonave, ato gama të paqarta,
Nga rrufeja mbi shtizën e luftëtarit me gurin rritur
Nga ëndrra e të mëdhenjve, ëndrrat e larta
Dhe që lindin së dyti pas shuarjes së përsëritur.

Tani jemi dy botë, dy peshore, dy palë në luftim,
Tani jemi lufta pa shteg, thika kundër thikës mbet'.
Kush është humbës? Kush fitues? Cili pati përfitim?
Shuaju ti këngë në zjarrin që e ndeze vetë.

Arritja e gjatë e fjalës

(голѳошо доаѓање на зборови)

1.

Aty është ai zjarr, poshtë këtyre ujërave të rrëmbyer,
Nën këtë mbigur dhe fatkeqësisë së shtuar.

Poshtë këtyre ujërave të rëndë e të pjekur
Trekëndëshi i zi, zishëm që i ndanë thekur.

Poshtë kësaj kurore me krena dielli,
Nën këtë dallgë shkrepat që përmbyti.

Aty është ai zjarr nën këtë lëkurë,
Yll është në zemër, terr në rrënjën tkurrë.

2.

Gërmo,
Rrëmo.

Nga burimi deri te shtrati
Nga grushti deri te kryqi.

Nga nëntoka në humbëtirë
Nga fjala te shpat'e mpirë.

Gërmo,
Rrëmo.

3.

S'do ta zbulosh ti duke pritur.
Se me lisin e lartë është rritur.

Ndërmjet tre drurëve përkundet në djep.
Era është e kuqe në secilin cep.

Ushtari në kishë tek ikonë e vjetër.
Fjala seç i humbi kur kërkonte veten.

Qe, aty i përkulur si mi i hutuar
Fjalën e gdhend stoli për altar.

Gërmo në vetvete, te jotja lëkur',
Përfund tri plagëve, që digjen purpur.

4.
Gërmo
Rrëmo.

Që nga fshati gjer te hiri,
Që nga te kocka gjer te gjiri.

Që nga zoti te murrizi,
Që nga drithi te mallkimi.

Që nga shenja te rënkimi
Që nga ftesa te shpërthimi.

Gërmo,
Rrëmo.

5.
Kurrë s'do ta gërmosh, as me vjedhje të zezë,
As të vdekurit janë meitë, as të gjallët njerëz.

Kryqin e patën të lehtë hirin të rëndë me brenga.
Të vdekurit do vdesin kur t'u vdesë dhe kënga.

Varrin s'e kanë të vështirë, të vdekurit ku janë shtrirë.
Këngët që këndojnë të gjallët, u rëndojnë pa mëshirë.

S'do ta zbulosh zjarrin, sikur aty të mbesësh.
Është ai shenjtor që del nga ikona shekujsh.

Është ai gur për të gjitha kokat e ndjera,
Shëndet dhe sëmundje është hyjnore sofa.

Është ajo magji, çudi gjaku që ndërton,
Kokat që rrëzon dhe plagët shëron.

Nën ato vragë gërmo, nën thikën që kërcënon,
Zjarri është në sytë e tu, beteja lulësh që shkakton.

6.
Gërmo,
Rrëmo.

Mallkimin e tyre të fundit lumenjtë do ta thonë,
Do shterojnë, e s'do të rrjedhin më botës tonë.

Qielli do të rrëzohet.
Do rrokullisen malet, thatësia do mbretërojë.

Një do bëhen yje dhe bisha, helme dhe arat pambjella,
E s'do të dihet më kush është i gjallë, e kush i vdekur.

Gërmo,
Rrëmo.

7.

Poshtë teje derisa gërmon, ai ka hipur mbi
Dhe një kokë mortore te supet të rri.

Viseve të paditura, të verbuar, zjarri të shpie,
Dhe s'do pyetesh kurrë: kush ishe dhe kush je?

Këtu është, në këtë rrënjë, në këtë heshtje që vezullon
Dhe për dritën e vet s'do kujtohet kurrë, por harron.

Në çdo lis varur me nga një të vdekur rri,
Gjithnjë koka do të varet nga një lartësi.

8.

Në vetvete gërmo, nën lëkurën tënde përsëri,
Poshtë diellit të zi e thikave të gjata tri.

Aty është ky zjarr, nën ujërat e rrëmbyer,
Në këtë gropë tmerri lindi fjalë të uritur.

Mbase dhe bisha në strofull ta ketë zbutur,
Ta vrasë, ta copëtojë, e ta ketë drobitur.

Me të në të mirë, më i mirë se lulja është,
Pa të më e varfër e tërë bota është.

Kryqin e kemi të lehtë, hirin të rëndë, thonë,
Të vdekurit do vdesin me ne dhe me këngën tonë.

Sytë

(очу)

Vera Jociqit

Tri ditë kruspull të bartëm në duar,
Me dhembje e mall të pashuar,
E çdo pikë e plagës tënde
Në zemër më pikonte si prush i përflakur.

Shokët qenë të lodhur e të uritur,
Me fyt të terur e të kërrusur,
Me dhembje të heshtur e sy të mekur
Me frikën në shpirt për dritën e fikur.

Por unë e dija se dritat përsëri do të shkëlqejnë
Dhe luftëtarët me ta do rriten e lulëzojnë,
Mëngjeseve të ftohta do të ngrohin përsëri
Dhe kurrë më s'do shuhen e s'do pushojnë.

Natën e fundit, në fshatin malor,
Trimat vizituar me tesha të vjetra,
Me këpucë pa sholle e pa qafore
Dhe ballin mbështjellë me fjolla bore.

Si pushkët e tyre të kyçura, bosh,
Dhe qetas pa diktuar si lumi që s'flet
Ecte pëshpëritja nga veshi në vesh:
“Nesër, shok, n'agim, beteja na pret,

E ne jemi pak, vetëm disa burra...”
Dhe kur si gjilpëra na i shpoi veshët -
Ti e shkunde trupin dhe bërtite urraaa
Me sy vetëtime të gjerë e të mprehtë

I preve mesnatës vetëtimën e marrë! -
Sa bukur të kujtohet shok, si atëherë -
Në mbrëmjen e akullt herët në pranverë
Tek rinia jonë dhe gëzim' i parë

Brymën me fishekë ti pate kositur
E në ballë të mbiu një tigër i vogël
Fluturoi në terr, natën e përgjakur, -
Me sytë e zemrës, sytë e përflakur

Fët e fët i shkriu kokrrat e çelikut...
E pastaj! E pastaj - natën e fundit...
Unë s' dua t'ia di pastaj ç'ndodhi!
Vetëm gjakun pashë ty që të vërshoi,

Fjala lamtumirëse të ngriu në buzë,
Nën vetullën e dendur po të digjej syri!
Me flakën e tyre dhe me amanetin
Në pusi me çetën erdhe edhe ti.

Në agimin e ditës që me shpresë e pritëm
Në radhët tona vetëm ti mungoje
Por trimat: hakmarrje, hakmarrje bërtitën
I pashë si fluturuan përpara beteje...

Me fuqinë tënde, fuqi bënin,
Si kaproj të shpejtë, si shpend të lehtë,
E sytë flakë u rrezatonin
Kush më i pari, fytyrë mërdhezur krejt...

Tri ditë kruspull të bartëm në duar,
Me dhembje e mall të pashuar,
E çdo pikë e plagës tënde
Në zemër më pikonte si prush i përflakur.

Lutje për një fjalë të rëndomtë por ende të pazbuluar

(молба за еден обичен збор но уште неошкриен)

Të lutet trupi im:

Ma gjej një fjalë që drurit të rëndomtë i përngjan
Shuplakave të karbonizuara, pashërim,
Që foshnjës i ngjason si në çdo lutje të parë.
Për këtë fjalë të lutet trupi im.

Të lutet trupi im:

Ma gjej një fjalë - që të flasë me bërthmë -
Pa diktuar gjaku nis e të dhemb, pa pushim
Gjaku për të rrjedhur koritë që kërkon:
Për këtë fjalë të lutet trupi im.

Ma gjej një fjalë të tillë, të vërtetë
Si skillevët, e urtë të jetë
Për atë erë, atë rrëmet
Drenushat nga gjumi që i zgjon.
Ma gjej një fjalë të tillë, të vërtetë.

Ma gjej një fjalë për lindjen, për vajtim,
Fjalë të tillë të më gjesh. Dhe ky tempull
Duke pritur i mbyllur në lashtësi
Do të hapet vetë me përulësi.
Ma gjej një fjalë për lindje, për vajtim.

Në ëndrrën e gruas së zezë

(во сонои на црнаша жена)

Trupi yt ulli i zi,
Bronze e murrme, zë i thellë,
Zë tam-tamësh nga të parët e tu,
Nga fiset e tyre të stërlashtë.
Nëpër qiellin e trupit tënd
Lëvron një plug i padukshëm
Dhe nga brazdat e zeza
Shpërthejnë mëngjeset e përmbytura.

Trupi yt ritëm i palodhshëm,
Rrëke gjaku oqeani,
Dritë e vakët që më shpie rrugicave,
Qysh nga fëmijëria më përcjell,
Bile dhe më herët,
Që nga barku i nënës,
Nga ngjizjet e para, të pavetëdijshmet.
Tani e kuptoj
Pse nuk arrita asnjë këngë të ta këndoj
Se ti je vetë kënga mbi këngë.

I frikësuar dhe i shqetësuar
Qëndroj nën qiellin e trupit tënd
Nga magjitë tua të zeza tmerruar.
Ti më sëmur, prej teje shërohem,
Dhe më thua:
Unë jam nata jote dhe hëna jote e amshuar,
Rri i qetë, aty do të përjetësohem,
Ëndrra ime është më e tmerrshme se beteja jote e fituar.

Hënë, moj e zeza hënë,
Prej magjive tua e tmerruar
S'kam fjalë për të përngjasuar,
S'kam fuqi për të kundërshtuar.
Hënë, moj e zeza hënë,
Plagë e pashëruar,
Bie dhe fundosem në ëndrrën tënde
Si diell Afrike në oqeanin e trazuar.

Druri në kodër (дрво на ридоџи)

Prej moti rritet ky dru në këtë kodër të thatë
Me degë gjethe-plotë si zogu në fluturim dalldisur.
Me dritën lëbyrëse dielli e verbon nga lart,
Por aty të gjitha lëngjet e botës ishin mbledhur.

Gjethet i shushurijnë edhe verës
Edhe dimrit kur bie borë,
Por s' dihet nëse e di bota
Apo dikush e prek me dorë.

Erë të tërbuara e rrethojnë, por edhe ëndrra të zymta,
Tokë e ashpër plasaritur shikimin shigjetë ia tret,
Çerdhe gjarpërinjsh rrënjën në tokë ia thajnë,
Por ai nga inati gjethon dhe pranverën pret.

Dashuria ime, këtu të takova, si udhëtarin në agim,
Të fala gjithçka kisha, por nuk të zgjuan gëzim,
Nën dru putheshim e rriteshim, freski vapën kishim,
Tani ne po shkojmë, e druri rritet këtu deri në amshim.

Ma plotëso, Zot, dëshirën e fundit
Gjatë ndarjes sonë të madhe, gjithsesi -
Të takohemi dhe të shkrihemi
Te ky dru që rritet në këtë kodër pa shi.

Dielli i zi (црно сонце)

1

As lindje ke diell i zi, as perëndim s'ke.
As diell për lutje as tokë për sulmin që bie.

Dhe çdo kush që do të dojë të të pijë nga shkëlqimi
Edhe në ferr edhe në parajsë e pret përjashtimi.

Barishtet përkulen, drunjtë zbathur vrapojnë
Hi të zi bartin lulet tua që në flakë flakërojnë.

Diell i zi, zog i shndërruar nga hyjnia
Ai që mendon se të kuptoi e di ç'është pafundësia.

2

Nga cili vend i panjohur, deri këtu si fluturove
O, diell i zi, zog që drurin e gjelbër me sqep e shpove.

Cili magjistar të solli, e me çfarë fuqish
Ylber treqind Vollgash e treqind Nilash

Ç'është ai brez i larmë, ai shirit qiellor
Nga mbarë gjithësitë e errëta dy kontinente prorre.

Vallë a të vuaj tash para se t'kuptoj si mundohet
Para se të të shoh si barrikadë qiellore që rrotullohet.

O, diell i zi, këngë, o cili kështu të krijoi
Në shpinë të bart me kokën time të të zëvendësoj.

3

Tani ku më shpie, në cilën shpellë të shurdhët të vuaj
Çdo gjë tonën do të dijë ta ruaj.

Yjet janë të verbër, na shikojnë e na kanë parë
Ne s'jemi të vetëm në botë si dy shkrepë të pandarë.

Cili mbi ne qëndron, cili mbi ne kështu muron
Që të na groposë të gjallë në piramidën që ndërton.

O këngë, tokë, grua, o jetë e vdekje menjëherë
Çdo gjë që më sjell sot, etshëm do ta pi përherë.

As lindje s'ke, as perëndim s'ke, diell i zi.
Kot po të lutem me përulje për një sulm të ri.

Para lulëzimit të luleflakëve
(пpег pacyшyвaнeшo нa флaнбoajaнишe)

Mbrëmë toka qante
E thatë, e plasaritur, si pogaçe e rreshkur,
Mbrëmë frynin erëra shkretëtire
E zall grumbullonin nëpër hullitë.
Oqeani i zhveshi dhe grisi këmishët blu
E të qetësohet assesi.
Vetëm qielli mbeti i qetë, bosh
Si të mos ndodhte asnjë dëmtim
Si mos e vërente këtë shkatërrim.

Mbrëmë toka ulërinte
Mbase kanë qenë bishat e uritura
Që endeshin nëpër savanet dhe pyjet
Duke vdekur pranë puseve të shterur.
Mbase kanë qenë drunjtë e lakuar deri përdhe
Dhe tokën e plasaritur lëpinin me gjethe,
Vetëm qielli ishte i qetë, i ashpër dhe bosh
Si për shi nevojë të mos kishte askush
Si mos e vërente këtë fërfëllimë dikush.

Mbrëmë toka gjëmonte.
Mbase ishin njerëzit që shiun prisnin
Siç pritet fëmija i parë
I strukur në barkun e pa jetë.
Para agimit u lodhën të gjithë, gjumi kaploi
Njerëz, dru edhe bisha.
Mbi oqean notojnë të grisurat këmisha.

Dhe me lindjen e diellit, si lindja e plagëve
Të tokës
(lule të kuqe dhe zjarre, zjarre në qytet)
Lulëzuan luleflakët.

***Mateja
Matevski***

Mateja Matevski

Mateja Matevski, poet, kritik letrar e teatro, eseist dhe përkthyes, gazetar, antologjist e profesor universiteti, lindi në Stamboll të Turqisë më 13 mars 1929. Është diplomuar në Fakultetin e Filozofisë të Universitetit të Shkupit.

Mateja Matevski është njëri nga themeluesit e festivalit të njohur *Mbrëmjet Strugane të Poezisë* (dhe kryetar i Këshillit Drejtues), i festivalit *Takimet e Racinit* në Veles dhe i *Verës së Ohrit*. Ka qenë kryetar i *Shoqatës së Shkrimtarëve të Maqedonisë*, i *PEN Qendrës të Maqedonisë* dhe i *Fondacionit të Letërsisë të Maqedonisë*. Ka qenë kryetar i Komisionit për marrëdhënie kulturore me botën dhe anëtar i Presidencës së RSM (1985-86).

M. Matevski është autor i rreth 20 librave me poezi (e para *Shira* -1956 dhe e fundit *Nirvana* – 2010). Ndër titujt më të njohur do përmendim vëllimet: *Luleshpatë*, *Rreth*, *Bliri*, *Lindja e tragjedisë*, *Kulla e zezë*, *Fërfëllizë*, *Malli për të plotën*, *Nirvana*, *Rrënjët në erë*, *Pas labirintit*, *Zgjimi i kristaleve* etj. Poezia e tij është përkthyer në të gjitha kontinentet, qoftë përmes përgjedhjeve të ndryshme antologjike, nëpër revista apo edhe me vëllime më vete. Tridhjetë e pesë libra të tij janë botuar në 22 gjuhë të botës: shqip (3: *Balada për kohën* – Shkup, *Rrethi* – Prishtinë, *Lindja e tragjedisë* - Tiranë), *Dhjetë poezi – dhjetë gjuhë* (Tiranë–Shkup), anglisht (2), frëngjisht (2), spanjisht (3), italisht (2), danisht, norvegjisht, polonisht, çekisht, sllovakisht, hungarisht, rumanisht (2), serbisht (4), në gjuhën malazeze (1), bullgarisht, greqisht, turqisht (2), indishte, japonisht, si dhe dy botime shumëgjuhëshe.

Matevski është fitues i mbi 15 çmimeve vendas dhe ndërkombëtar, në mesin e të cilëve edhe i Çmimit *Poet i entuziazmit*, Indi, *Legjioni i Nderit* (Francë). *Kurora e artë* i Festivalit të Strugës, etj.

Shirat (гождови)

1. Frikë

Ia mbërrijnë të lodhur e të plogët kuajt e hapësirës
ky gjënim i largët i parandieshëm i të folurit të harruar
paprá trokojnë vetë para dritareve të mbyllura
humbur godasin me thundrat e mpira pa potkoj
o tokë mbi ty rrëshqet dheu i yndyrshëm i qetë
trokojnë nëpër terr përzierë

Ku para kësaj mase para këtij horizonti
të pambuktë pa trajta
para këtij mishi të errët të tokës e natës
përzierë thellë i mishtë e i tultë njëherësh
vërshimë e syve dhe vdekje e hapësirave

Ku o ku ti unë ti det zhurmues i pafund
ti monoton
fushë horizontalisht lodhur
dëshiruar për një kthjellim të pingultë erërash
Ku o ku
ti brumë i ngjeshur shiu e toke
o njeri unë
gurë ndër duar e baltë në sy

2. Kënga

Prej nga dhe ku vjen ti o e panjohura e paharruara
Këngë, ti fëmijë e pashpresë naive
shigjetë barërash dhe zog i baltës
shteg i thatë i pafund nëpër shi
Shteg i argjendte nepërkë lodruese
ku po më prin

Përherë e parandier në ujëra e në errësi
ti krifë e butë kreshtë e ashpër
mospërfillëse guximtare
përherë mish damari i tokës e natës
e jele e mprehtë shpate rrëqethje e syrit
shtegut t'argjendte them oj ti fëmijëri,
çomë ti këngë pleqëri përjetësisht e paharruar
ti iluzion më i madh pa metaforë
dritare e hapur ngathët ashpër e thellë
për gjithë ngjyrat e amshimit

Merrmë nën këtë brerimë shiu ti shteg
për të më kthyer qetë në këtë liman të vogël
në këtë fole të ëmbël ëndrre.

3. Kuajt

Ia mbërrijnë të ngathët e lodhur kuajt e hapësirës
(shira të zbehtë pa shteg e memecë)
para grazhdeve të shuplakave të mia në dritare

Hani u them ushqehuni jeni të djersitur
dhe të lagët nga avulli i nxehtë që kullon
nga vithet e natës.

Lodroni e hingëllini
kërce ti zog me krahët harruar
pelë këmbë drenushe vallëzuese e stërlodhur
nëpër këtë dritare të kërcejmë
bashkërisht dhe aty përsëri
e përherë pa u ndalur
në kthjelltësinë e hijesuar të hapësirës.

Rreth (кpyĝ)

Hyra në rreth nga ana e tij e brendshme
Rreth jashtë rrethit
Rreth në rreth
Përderisa ronit shkëmbin e vet prej kohe

Si lulja që bie
Nga pagjumësia e kaltër
Shkëmbi po bredh
Pas hijes së vet të trembur
Si ujët e kulluar
Në pëllëmbën e diellit

Rrethi hapet vonë për rrathë të rinj
Peizazhe të dikurshme në qëndrueshmërinë e ardhme
Tek ata më njohin sinkopet e mi të zbehtë
Më kot imponuar rrethinës së horizontit

Hyra në rreth nga ana e tij e jashtme
Rreth në rreth
Rreth jashtë rrethit
Në pashteg të ndritshëm

Në pluhurin tim të harruar
Koha ndërton
Shkëmbin e vet prej kohe

Lindja e xixëllonjës

(раѓање на свеќулкаша)

O ti që ekziston vetëm se të është errësira
Fëmijë e errësirës e qetësisë
I erës së lehtë mbi barërat e përgjumur
Ty që të njeh vetëm heshtja e gurit
Ku bredh nëpër ankthin tënd të ngathët
Si nëpër ethet e botës
Cilat vende t' errëta orvatesh të më ndriçosh
Kur me ngritjen tënde errësirat më të errëta po mbjell

Ty të krijon errësira e verbër e natës
Që ngatërrohet me strallin përgjues të qetësisë
Dashuri e mrekullueshme e çastit
Kërshëri e rrezatuar
O fat i bukurisë jetëshkurtër
O dritë e shekujve para syve të mi zgjuar
Kuptim magjik i përndritjes
Që vdes vetëm prej drite
Dhe që jeton vetëm sa jeton nata
Gjersa e mbështjell errësira

Lindja e tragjedisë

(раѓање на трагедијата)

Kur Aristoteli e përcaktoi gjendjen e vërtetë të sendeve
dhe e shënoi udhën se si kthjelltësia vrenjitet
dhe kur e qeshura kthehet në ngërç
dhe fjala në shpatë
dhimbja ekzistonte prej kohe
Sepse prej kohësh dora modelohej prej botës
Por ishte brenda e liga
edhe në rregullat e pamëshirshme
edhe në veprimet e pashmangshme
Ndërsa nga vera e dielli dehur
Dionisi prej kohe vërtitej ngado
me rroçkën e pallën
u binte kafshëve të rrjepura që të këndonin
Dhe ashtu lindte kënga
Ndërsa gratë visheshin me të zeza
kullat digjeshin e mbyteshin anijet
dhe kuajt shtypnin frytet e tokës
e zemra kthehej në një vadhëz të tharë
dhe gjaku e braktiste trupin
Kjo s'kishte ndonjë lidhje të madhe me heroizëm
as vaji i vetmisë as lotët në vatrën e shkretë
Por filozofi plak dhe tani do ta vendoste
atë kasaphanë në rregullat e bukura
të lojës
gjersa publiku vazhdon
t'i duartrokasë vdekjes.

Kambana

(сво́на)

Kumbon diku. Në largësi tretur.
Tingujt janë valë ere
Nëpër barishte përndjekur

Kumbon diku. Pa pushim ashpër e butë.
Shurdhëri kudo. Vetëm ritmi
Përplaset brigjeve të hekurt.

Kumbon diku. Më fshikullo lart, maje resë.
Ikni nëpër kuvlinë tingullore
Heshtazi e pa shpresë.

Kumbon diku. Kumboj dhe klith.
E mbyllur kudo. I rrëmbyer
Pas tingullit, i etshëm jam, e thith.

Kumbon diku. Më qëllo. Sa trim jam, sa i mirë.
Kohë, qëlloje dhe ti kujtimin
Ashpër e pa mëshirë.

Kumbon diku. Qysh moti dhe tani.
Dhemb kudo, qiell. Barishteve
Të njoma, mua më shtri.

Mjeshtërit (majcūopu)

E ndërtova vetë nën shkëmbin e lartë
Nën shkëmbin e lartë nën qiellin pa fund
Ty ta ndërtova për ty e ngrita
Gurin e zgjodha prej lotit tim
Përzgjedhur me ditë radhitur me shekuj
Prej lotit tim te buzëqeshja jote

E kur e ngrita mbi pyllin e lartë
Si pulëbardhë shkëlqyese mbi pyllin e lartë
Mbi pyllin e lartë mbi qiellin blu
Ati fluturoi qielli m'u dogj
Në ëndërr e pash në flakë u vërvit
Krahët i mblodhi mbi tokën e zezë

Tani përsëri mbetëm vetë, të lodhur përsëri
Nën shkëmbin e errët rrëzë pyllit të lartë
E kërkoj buzëqeshjen te malli yt
Gurin e kërkoj te loti im
Dhe qerpikun tënd për strehë timen

Gjersa stuhia përsëri nis shkuljet
Gjersa dashuria përsëri ngre kryet

Bliri

(луїа)

1.

Kur vendosa ta pres
kur vendosa
balli plot rrudha dërsinte
zemra gulçonte
kur vendosa
nuk ishte i lehtë vendimi
të pritej vërsniku im me të cilin jam rritur
nga lastar e kam ndjekur gjer në trung fluror
me të kam luajtur në maje
unë isha mbështetja e tij e ai djepi im ishte
ai vrulli im qiellor
unë mbrojtës i tij nga buburrecat mizat dhe krimbat
Më e shpejtë ishte rritja e tij më e madhe se imja
shtëpinë ma gërryente
rrënjët e thella që tokën pushtonin
në gjurmë më rrëmihnin
dhe u çanë netëve pa gjumë dhe mure dhe dyer
shkërmoqën themelet çatia u plasë
nga rrënjët e degët e tij
Dhe ahëre mbetur
midis dashurisë së madhe e frikës
që më ngrinte gjakun
presën e sëpatës e mata
si për zogun në grykën e tij

2.

Në fillim thashë si në lojëra fëmijërore
ca me mburrje ca me drojë
ta përgushja lartë
por fuqia m'u shndërrua në naxhake e sëpatë
që vrapon pas trungut të harlisur në lëndinë

Dërsira derisa e arrita derisa e kapa
 i lodhur u dorëzua butshëm në dorën tradhtare
 si qengj i stërlodhur shpend i tejvogël
 zunë të bien degët të roiten gjethet
 lëngu të përzihet me lotët e djersën
 duke zbritur teposhtë nga toka nga fundi i dhembjes sime
 u takuam mbi gardhin
 mes barit të shkelur nga stivat e druve
 të dy të krasitur pa dridhje pa degë
 me trupa të prerë stivuar në kthina
 derisa foletë fluturuan pa zogjtë e tyre
 pa hijet e tyre pa shpatullat tona
 në humnerën e Gjithësisë ç'rrënjosur nga pangopësia.

3.

Shtirirë mbi bar sodis renë verore
 ku m'u shfaq hija e blirit
 që ende dridhet në kujtimin e qiellit e gjumit
 shtëpia tani lartohet shkarkuar nga pesha e zogjve
 me themele të qetë mbi rrënjë të vdekura
 as dyert më dridhen as muret më tunden
 nga gjësimet e bimës dhe erës rebele
 E qetë është gjithçka që më zë syri
 që nisë të zvarritet nën barërat e kalbur
 rrëshqet pas dridhjes së fletëve
 Qetësi e paqe gjersa tani dergjemi
 dy trupa të prerë dy dhimbje dy burime të tharë
 ku zogjtë më nuk fluturojnë nuk shpërthejnë më këngët
 Përse duke prerë atë përgjysmova veten
 në cung shndërrova shtatin e dorën time
 E derisa nuk bashkohen të dy në rrugën e tymit
 atje në fund të barit më ndjek qortimi i mendimit
 me aromën e blirit
 përreth shtëpisë së verës.

Liqeni (езеро)

Ti më je ai liqen. Ajo lule prej ujërash dhe qielli
zgavër në shtatin e fushës zog në përqafim të kodrës
A je ti ai i lashtë ai diell ajo fjalë
që vjen prej bregu në breg prej vale në valë

Të kërkoj liqen gjatë po ku më je ti
në syrin e dallgës në gushën e gurit
vesë e fshehur në shuplakën e bjeshkëve
zë i shqiptuar moti në hirin e ujërave

Ti liqen je shtathedhur gëzof i lëmuar i një kunadhe
dhëmb ujku, gjeth morine e kambanave blegërim'
ti liqen je prehje dhe n'treqind bashkë kryengritje e madhe
kur me shtatin e ftoit do të të frytnojë ajo shqim

Ti kurrë nuk m'je këtu ti shkëmb i shkrirë
nga syri i diellit nga fryma që lëshoi era
ti argjend i gjallë i të pandodhurave vera
ti bar i kositur ti lulëkuqe ti lulëzim shkume t'dlirë

Ti më je liqen ikonë që lindi kaherë
nga paleta e diellit nga buzët e ndonjë murgu
ti ushtar shtatëvjeçar ti je varrosje kurbeti
ti nuse ti pritje ti venitje e amshuar në ne

Ti më je ai liqen. Ti më je ai tani.
I shtrirë në barëra në ule në shkëmbin virgjër
por vala jote është zog që fluturon pa hije
dhe tanimë gjithçka është shkumë edhe ylber edhe erë

Dhe prore je liqen. Këtu je e prore s'je
me një breg me rreth me hallkën sytë që m'i shtrëngon
mbi një maje në një fund në një kaçubë
prej nga bisha misterioze vazhdimisht larg më shikon

Ti më je ai liqen. Ajo bukuri dhe grua me hire shumë,
Mesditë me rërë. Katarakt me krah të harruar.
Mendoj se je i pranishëm. Por bregu është plot me shkumë
thua s'je liqen thua s'ke ekzistuar.

E megjithatë ti je liqen pikëllim i gdhendur në fushë
përqaftim i kodrave diell prore i vetëm
me një breg me një rreth vetëm me një shikim
me shikim kah vetja drejtuar si edhe guri si edhe flaka

Kulla e zezë (црнаша кула)

1.

E rëndësishme tani të kuptohet
të zbulohet e të kapet
se çfarë ndodhi në kullën e zezë
errësirën e mallkuar
nga vinin të gjitha gjëmat
përmes frikash
ëndrrave të thyera
plagëve
nga gromësijnë zjarret në qiellin e shushatur
si nga përbindëshi
nga gryka e kuçedrës
Ndërsa qyteti nën atë kullë i fshehur në pagjumësi
në ethe ankthi
me shekuj dridhet
nga sëmundjet uria masakrat e tmerrta
duke dëgjuar lartë mbi vete shkrepjen e shpatave
gjëminin e zjarreve
klithmat e ndota
të luftërave e ushtrive
Dyert e zeza të kullës i villnin
në terr
në natën e njeriut
të përgjunjur
në pluhur
me qytetin e vet
me gardhet
me kopshtet
gjersa shkrumbohet drejt Gjithësisë shkretëtirë
drithërat e pakorrura
të shpresës

2.

Lartohet ajo në errësirën e natës nga vetë errësira
mitër e errët e territ
fortesë e padukshme
kullë vërtet misterioze dhe e largët
krahë shpendi të zi shpend habëtar
i kobit
që qiellin mbulon
Lartohet ajo duke përzier ditën e terrin
në errësirën më të zezë
derën e zezë të pagjumësisë me grykat e honeve përpirës
ku gremisemi me shekuj
nga guvat shkëmbore tek shenjat e gurta
mbi ballin
ku zërin na e gëlltit mosqenia
në pusin e shqetësimit
Ngrihet kulla e zezë që t'ua kalojë
dhe qiellit dhe ditës dhe frikës dhe gjumit
të mbushur gjithë hapësirën gjithë kohën
me hijen e saj të errët
me vetveten
gjithçka që mund të ketë nën mbulesën e yjeve të shuar
Kërcënuese lartohet e heshtur
kulla e mallkimit të përhershëm
e paprekshme kulla e pa rrënueshme
as dorë e shkatërron
as menim e përzë
edhe dorën dhe mendimin
ajo i gëlltit në terrin e vet
në paqëndrueshmërinë e ditës
që ditët e groposin

3.

Vjen kulla e zezë pas meje si hije e zezë
shpend i zi
bishë e zezë nga pyjet e errët të mendimit
Shpirti im e sheh natën e trembet
prej kohësh kulla e zezë
nga thellësia e mosqenies

Prej kohe qëndron ajo kullë e zezë prej kohësh
kudo ç'morit çapin për t'u kthyer
nga çdo anë e dritës
nga dejtë nga brazdat nga ujëvarat e pyjeve
nga rrëshkët e kuqe të gjakut
të ma shpëlajë zërin

Më duhej gjatë ta zbuloja atë
të shkokëlohej lartësia pesha heshtja
e qeshura e zjarrit që i ndez kujtimet e hershme
nga të cilat pyjet digjen e pëlcastin shkëmbinjtë
dhe deti shkrihet
Masakra të errëta vijnë nga thellësitë e njeriut
farëra të zeza ku mbijnë e rritet kulla e zezë
që të flasë me tjetër zë me t'errtin të saj
ajo qëndron para fytyrës së vet
në pasqyrën e heshtjes dhe të errësirës

Gjersa hedh hapin si
gjersa bashkë shkojnë
frika dhe hija e saj
pas ndriçimit shterpë të yjeve

S'do ketë luftë në Trojë

(не ќе нема Тројанска војна)

1.

Ka nisur rrethimi. Rrethimi zgjat prej kohësh
dhe gratë llërë bardha të bukura ikin para hijeve të tyre
gjersa pleqtë e urtë Prijamit i thonë
kujdesu për djemtë
është e egër toka jonë, dorë burri kërkon
kurse Hekuba gishtërinjtë thyen
gati bëhet për bekim
një parandjenjë e hirtë barkun ia pret

Mbi anijet e zeza deti fatkeqësi të grumbulluar sjell
por ajo edhe fushës së thatë hijen tonë e përgjon
nën qefinin prej barojash helm

Tani ëmbëlsia e fjalës njerëzore është e pafuqishme
shpuar prej shtizës së urrejtjes
Vaji i nënave armën e përbuz

Dielli i zjarrtë dëgjon perënditë
puset e shpresës duke shteruar
dhe krahë të zeza prej qielli na lebetitin
hekurin duke pritur

2.

Nga të katër anët na sodisin na përgjojnë na përndjekin
frymëmarrja e tyre e nxehtë na i dogji krahët
dhe qyteti i bardhë ngjitet sipër qiellit
duke zbuluar vetëm para tij kraharonin e plaguar

Rrethimi vazhdon Shikimin na e gërmon
në ëndërr rrëmih gjersa hija e zezë e natës endet kudo
emri i saj në fyt na mbetet

Fjalë shprese kërkojmë shenjë yllësore porosi qiellore
por dinaku djalë i Laertit kurthin po ngrinte
njeriu pranë njeriut dhe jonjeri amshuar
do na zbardhin te pragu i shembur i agut dhe ëndrrës.

Agamemnoni krenar mburojën e tij tregon
dhe shtizën e fortë lart e çon
duke përsëritur vesin e zi të hekurit
Tmerri pyeti gjersa shpejtoi kot zëri i shpëtimit
a do ketë luftë në Trojë
a do plasë luftë në Trojë
Por kasnecë të zinj nga larg na vijnë
me lajme të zeza nën yjet shterpe kalojnë
dhe zhduken në errësirë

3.

Rrethimi vazhdon
Gjithçka është gati për dhembjen e njeriut
gënjeshhtë e Shëmtuar është bota e flakur
mbi fundërrinat e urrejtjes
Aty frika na zbardh e na flak
larg e më larg nga drithi dhe plugu
Dhe qe ku pyllin përsëri po na presin
ta ngrenë turrën e perëndive katran
për talljen me dhembjen e njeriut në logun e kohës mjerane

A do t'i shterojë dikush udhët e rrezikut
ethet e pagjumësive shurdhe
përgjimet e zeza të tokës së trembur
Posa të të kujtohet mungesa e saj
edhe luftëtarët do t'u suleshin shtretërve të braktisur

Hefesi çalaman përsëri do ta farkojë e zbukurojë hekurin
e Zeusi i gjithëfuqishëm përroskat e gjakut i drejton
luginave të thata të zemrës

Ka nisur rrethimi. Rrethimi zgjat prej kohësh
E kemi me vete dhe përtej vetullave tona

Kërcënimin dhe mallkimin i përgjon vajtimi
gjersa të gjitha sytë kah Troja janë kthyer
kah kraharori yt kah imi
shpuar në kohë të liga
Dhe lebetitë prej shprese dhe frike
edhe hiri në fushë
edhe guri në qytet
S'do ketë luftë në Trojë
S'do ketë
Qumështi po gufon për foshnjën e palindur
në barkun e trembur të botës
A do ketë vallë

Shënim: Titulli i poezisë është marrë nga drama
La guerra de Troie n'aura pas lieu të Jean Giraudoux

Kthimi i ngadhënjesve

(враќање на победниците)

Zjarret e mëdhenj lajmëruan kthimin e trimit
Pas luftërave dhjetëvjeçare
Troja tanimë është bërë shkumb e hi
Kurse trofetë dhe arin e bien në Eladë ngadhënjesve
Kremtojnë Mikena dhe Arga
Gëzohen Itaka dhe Pili
Duke pritur ndër ullinj anijet e ngarkuara
Para fitores së Agamemnonit shtrihen brohoritje dhe lule
Dhe brirët triumfatorë ftojnë për të kremtuar

Por Kasandra më kot mundohet ta zmbraps sundimtarin e ri
Nga shkëlqimi i oborrit
Nga portat dhe shtrati
Se të parandiesh s'do të thotë të pengohet
Lugina e thatë e gjakut, që ashtu i rrëmbyer do ta
Rrethonte kotësinë e marshimit të gjatë
Ajo vetëm mund të shikojë përtej ëndrrave të saj
Sulmin tradhtar të tehut
Në gjakun e shpresës së mallkuar
Dhe në gardhin e saj të brishtë
Shenja e kuqe e fjalës që rrokulliset
Me pafuqinë e saj në pezhishkën e kohës

Dhe qe ngadhënjesit e rinj me trofetë e tyre
Kah qielli i përgjakur i çojnë kupat
Prej ku pikon dhe në paqenësi rrjedh
Gjaku i fitores shterpë.

Shfaqja e xixëllonjës

(појавување на свеишуката)

Ajo më shfaqet në mbrëmjen e bruztë
Kur jetohet në errësirë midis vetmisë së thellë
Ahere kur gjithçka është zvogëluar në kokrrën e kozmosit
Që s'mbin në acar që s'rritet në kafkë
Toka vuan nën gurin e qetësisë
Gjethet janë qetuar barërat përgjumen
Nëpër sy rrjedh rrëshira e dendur e natës

Ahere ndodh ajo që arsyeya s'e rrok dot
Veç nis të trazojë pusin e shikimit
Fishekzjarrë pushbutë e rrufeve të zbutura
Kafkën trulllos
Në lojën e ajrit mosgjë
Që nis të ekzistojë
Në çastin e frymëzimit të ëndrrës

Nis loja e tyre si një grusht kallinjsh të ndezur
Që luhatet në erë fluturon e bie
Në imitim të lehtë të shqisave të zgjuara
Herë gjethe shelgu herë drizë trëndafilash të egër
Herë burim i thellë befasuar nga hëna
Dora ngrihet para tij dhe reja prej ballit
Rrjedh si shi i shndritshëm nëpër sitën e natës

Gjersa të mos rrjedhë ëndrra
Gjersa të mos e djegin errësirën
Gjersa të mos shkrihen
Në prushin e flatrave të tyre.

Duke kërkuar xixëllonja

(*ўпража́жкі ўо свеўулкаўа*)

Duart i kishim plot bukureza
Në qetësinë e heshtur
Kur përnjëherë ra shenja e panjohur e natës
Dhe ato fluturuan në kokat tona tingëlluese
Tek ne kurrë s'ka pasur kaq ylbere që zhdukeshin
Dhe aq aroma brigjeve të përgjumur
Tek ne zhurmshëm u përzien gjithë anët e botës
Në përqaftim të ëmbël hutueshëm të pakapshëm
Trullosur bridhnim si të magjepsur nga hëna
Që butësisht na shpie në kataklizme të mëdha
Në ndeshje me yjet tanë
Por ata ishin larg ndërsa nata gjithkund
Shtati i vesuar i saj i thumbuar prej syve tanë
Pas tyre do të mbetet matka e marrë e xixëllonjave
Dhe pluhuri i ëndërrimeve tona
Mbi Lëvizjen e përpiktë nëpër orbitën e dritës
Që s'ekziston gjersa ekziston
Dhe që është gjersa s'është.

Vdekja e xixëllonjës

(смерть на свещулкайя)

1.

Ne dritë kërkonim gjithkah nëpër natë
e kërkonim verbërisht dhe me të prekur kuturu
nën çdo gjeth nën lule në shkëmbin e mprehtë
e kërkonim pa pushuar dhe me hapa të paramenduar
në të gjitha anët e botës në vete dhe vendet më të errëta
në amullinë e shkretë në pagjumësinë e shëmtuar

E kërkuam në dhembjen e kambanave të shuara të pyjeve
në zogun e fjetur në degën e harrimit
në aromën e erës dhe në frymën e pusit
E kërkuam në ëndrrën e kavallit në vajtimet e bukura
që i vesojnë kodrinat

2.

Ajo na vinte me ngadalë me ujëvare të vogla
si grushte uji fytyrës së përgjakshme
Ajo vinte me ngadalë me sinkopa të ndritshme
prej të cilave binim me shushurimë në ankthet e errësirës
Ajo na vinte nga të gjitha anët me të gjitha ngjyrat
Vinte me të gjithë tingujt e detit të zgjuar
si gushë e gruas si zë i zogut si thirrje e erës
për të gjitha emrat e njohur dhe të panjohur të botës
që i krijon shkuma
e kthjellte e paqëndrueshme e fjalëve
Ajo na vinte si pëshpëritje e shiut si qeshje e fëmijës
si kënga e verës
nga të gjitha anët nga të gjitha majat nga të gjitha errësirat
vinte nga të gjithë yjet nga të gjitha brazdat nga të gjitha mezhdat
e syrit të vesuar e ballit të gjethësuar e hijes së shkrirë
duke e thënë emrin e vet nëpër bririn e fuqishëm të kohës

Dhe derisa të magjepsur e përsërisnim në natën që
shkatërrohet
temën e madhe të dritës së bukur
s'e hetuam se si shuhej në shuplakat e hapura të agimit
xixëllonja e parë e vogël në prag të diellit të madh.

Poetika (поэтика)

U përkul mendueshëm mbi letër
për t'i zgjedhur e radhitur
fjalët e vërteta të netëve pa gjumë
Kujtime të errëta mendime ankthi shenja qiellore
rrugët e erës dhe ujërat
dhe fanitjet e qeta të pleqve të urtë
i shërbejnë impulsit të dorës

Dhe fjalët radhiteshin e radhiteshin
hyrë në rrugën e pashkelur të qenies
Fjalë të shkathëta imazhe të qarta trajta biluri
në metaforat e dendura
dhe poleni i artë i bashkëtingëlloreve që bien
mbi harmoninë e rrokjeve Dhe kështu e mbushën
binanë e ndritur të dëshirës që ekziston
dhe që s'duket
në fushën e pëllëmbës së hapur.

Por megjithatë gjithçka ishte vetëm hi
hedhur syve të botës Fushë e Shkretë Zall
që së koti rrjedh
nëpër Luginën e thatë të gjuhës
Tunxh i errët që hapin lidh
para tokës së premtuar të këngës
në heshtje e heshtja shterpë

Sëmbon ajo heshtje dhe nuk tregon
se pas shkëlqimit të zëshëm të heshtjes
i harruar mbeti i vetmuar
zogu i trembur i qenies

Fare kot zëri i tij dridhet dëgjohet dhe kërcënon
në kafazin e errët të zemrës
aq larg prej dritës

Dhe plaga Plagë e tij e urtë
as shterohet as shërohet

Perëndimi

(закат)

Skuqur. Skuqur. Skuqur.

Si këngë e dalldisur
Mbi detin blu
Majëmaleve
Fundoset
Dielli tretet.

Nga barishtet në fyell
Nga tufa në re
Gjithçka ka lëvizur
Është ndezur.

Prej parmëzës të këngës
Prej hapit të çezmës
Gjithçka ka çelur
E përkëdhelur.

Tufa fyellin ka dëshiruar
Kambana në këngë është harruar
Syri pas bozhurit është dalldisur
Skuqur. Skuqur. Skuqur.

Druri në luginë

(дрво во долина)

1.

Është një dru i vogël
I shëmtuar i vetmuar që luhartet
Në luginën e zezë, vuajtje e zezë

Ka dy degët trungun dhe heshtjen
Me njeriun e vuajtur ngjanë
I mbërthyer dhe i shtrirë përdhe

Shumë ditë në mend s'mban
As barëra as erë as borë e shi
As çerdhe zogu në të s'thurë përsëri

Rri kështu lakuriq si kryqi
Si njeri i mbjellur në tokë
I vdekur të duket dhe të qesh në fytyrë

Gojë për rërë e trung për gurë

2.

Është i vetmuar ky dru i thatë
Erë jugu i ka sytë
Që shohin përtej perëndimeve

Por erërat në këtë luginë nuk vijnë
Nga të gjithë harruar dhe nga zoti
Në errësirën që ftohet

Derdhen ujërat edhe shkëmbinjtë.
Me ulërimën e bishave
Që lëkurën ia brejnë

Ai të duket qëndron pezull
Erërat e ëndërruara e ushqejnë
Ato që shohin përtej perëndimeve

Po as perëndimi s'është perëndim në këtë luginë

3.

Se diell ku s'ka as agim as perëndim s'ka
As errësira s'është errësirë ku dëneset
As hapësirë as vetmi as kohë s'ka

E shurdhër është gjithçka. S'gjëllon gjë.
Po druri megjithatë rritet. Rritet ngadalë.
Edhe vetë pa ditur.

Aty vetëm toka flet lehtë
E tregon se po ndodh diçka.
Dhe një krua i hollë
Në të buron e di gjithçka.

*Gane
Todorovski*

Gane Todorovski

Gane Todorovski - Poet, eseist, kritik dhe historian letrar, publicist, përkthyes. U lind më 1929 në Shkup dhe vdiq më 22.05.2010. Ka kryer fakultetin filozofik në Shkup, ku pastaj do ta kalojë tërë jetën si pedagog i letërsisë kroate dhe i Historisë së Letërsisë Maqedonase të shekullit XIX. Dy herë ka qenë kryetar i ShShM-së (1969-71 dhe 1985-86), ka qenë kryetar i Këshillit të festivalit MPS-së (dhe njëri nga themeluesit e tij). Ka qenë anëtar i P.E. N. klubit të Maqedonisë, anëtar i AMShA-së. Ishte ambasador i Maqedonisë në Federatën Ruse (1994-1999).

Vëllimet poetike: "Agimeve", 1951; "Tinguj alarmues", 1953; "Hap i qetë", 1956; "Ylber", 1960, "Apoteoza e ditëpunës", 1964; "Kafshata peline që s'thuhet", 1970; "Ditë e shëmtuar", 1974; "Shkupjanë", 1980; "Fatkeqësi, pabesi, pagjumësi", 1987; "E paarritshmja", 1995, *Lavërtar ose ushtar*", 2003, etj.

Si përkthyes ka botuar mbi njëqind prezantime të mëvetshme dhe antologji. Ka përkthyer nga poezia angleze, amerikane, shqipe, bullgare, slovene, serbe, polake, ruse, çeke, gjermane dhe franceze (Edgar Allan Poe, Robert Frost, Erika Jong, Migjeni, Poradeci, Enver Gjerqeku, Adem Gajtani, Hristo Botev, Javorov, Atanas Dalçev, Lubomir Levçev, France Preshearn, Oton Zhupançiq, Pushkin, Lermontov, Blok, Pasternak, Marina Cvetaeva, Adam Mickieviç, Gete, Hajne, Rilke, Rembo, Desanka Maksimoviq, Mazhuraniq, Kranjçeviq, Matosh, Slavko Mihaliq, Vitezslav Nezval etj.) Ka përgatitur dhe ka përkthyer antologji të poezisë bullgare, serbe, kroate, sllovene, ruse dhe shqipe.

Shtatë kthime tek motivi i molikës

(седум навраќања кон мотивот иррејетлика)

1.

Qepalla të blerta, pagjumësi.
Shqetësim i blertë, shurdhësi.
Ajo vetë midis fushe e bukur,
Midis fushe për ëndërr e ëndërruar.

2.

Shtat' i saj blerinë, flutur
Në vertikalen e amshuar ti je i joshur.

3.

E mbytur për rehati, e shqetësuar,
Titërrimë e shtrirë, prek në retë,
E ndjek rrugën, vuan për endacakët
Dhe mërdhin kur fshihet ndër ufmet mesverore.

4.

A e mundon pagjumësia, prej frike a drithëron
Mëkatshëm-fort mëkatshëm me shterpësi e dalldisur?

5.

Pagëzuese të ishte, me shqetësim do ta emëroja
Shqetësi e shqetësuar, fushë palindura e lartësuar
Mbrëmësor të isha shkëlqimin do t'ia kisha bre,
Dridhërimën që tregon vetminë e tmerrueshme në verë.

6.
Sa është frikace, vetë do t'ju thotë,
Gjithnjë dridhje: Agimi. Mesdita. Buzëmbremja.

7.
Zogjve ai lakmi u ka
Çerdhe që na thurin,
Në ëndërr, pjellën, pushimin lakmon.
E pagjumë. Shterpë. E shqetësuar e blertë.

Monologu i të humburit

(монолог на ненајдениот)

Endem pa arsye, vetë, i strukur,
Me orë hapëroj i pagojë mbetur –
Është harruar, vallë, kur qesh shtathedhur,
Buzëqeshur, i freskët dhe i ri!
Tani jam disi, thua i ngopur
Dhe aq i dëshirueshëm për pak uri.

Endem pa arsye, pa gojë, pa cak,
Duke bartur në vete ujk frikacak.
Sa vështirë qenka të jesh ai që do,
Tri herë më keq se sa rrugë të gjesh,
Kah ndonjë ujdhesë, pa kushdo,
Në ëndërrimet tua që buzëqesh!

Endem pa arsye, me zë të përmbytur,
Si m'i ziu njeri i palumtur!
Plot heshtje dhe dhembje t'mëdha plot,
Sillem i pagojë, i pangushëlluar,
Tërë ditën me dhembje, ashtu kot,
Në paudhësi emblemë e shëmtuar.

Apoteoza e ditëpunës

(апофе́за на де́лникаш)

“Sot jam më i ri për një këngë”

Me të fluturuar mendimet absurdeve të paanë,
Kthehem përsëri tek zhurma e ditëpunës,
Në atë sipërfaqe të përsosur të rrethit magjik,
Në atë formulën e moçme të detyrimit,
Dhe ditë është përsëri si çdo ditë e unë
Kërkoj pak qetësi dhe një grusht mrekulli!

Me shikim të gozhduar sodisim njëri tjetrin
Unë me ditëpunën, pa fare urrejtje, por
Sikur na mungonte një fije besimi,
Se për dashuri, patjetër që ende kemi kohë.

Para ditëpunës rrinin gatitu
Vitet e mia, të prapëta, të sërta,
Sikur dikujt i flisnin me urtësi: E kaluara
Qoftë e kaluar, u bë ç’ ishte për t’u bërë,
Jemi materie, e në botë nuk zhduket gjë!

Në fushën e gravitacionit të punëditës përumbem,
Jashtë saj nuk dilet kur nuk ke flatra për të fluturuar
Kah aventurat kryeneçe, s’kam dhe fuqi
Për një provë të tillë prej Ikari, dhe sillem
Pështillem në pluhurin e pa rrugëdaljes
Me vendimin e fatit-dhembje pa rrezik...

Lavdi ditëpunës, lavdi me të madhe!
Lavdi hallkave liberale të keqmirësisë
Pa të cilën s’bëhet gjë, lavdi përkufizimit
Të pakufishëm, ditëpunës *multum non multa!*
Ose në ditëpunë, ose jashtë ditëpunës. Dalje tjetër s’ka!

Lavdi ditëpunës që s'ka tjetër emër
Përveç: gjashtëditor pa fund fundosur:
Përveç: rruga e fitimit dhe rruga e dështimit,
Përveç: iluzon i parë i fatit të pacaktuar!

Ditëpuna është pjesa jonë, devijimi më i dashur,
Ditëpuna ditë e mirë, ditëpuna mirësi,
Ditëpuna dietë e dyfishtë, dekoratë dhe direktivë,
Ditëpuna qëllimmirë, refuzim dhe barsoletë
Ditëpuna humbjedite e paguar, ditëpuna djersë e gjak,
Ditëpuna që na ndanë në të afërt dhe të largët,
Ditëpuna shans i mirë për punëtorë e për dembelë,
Ditëpuna mbetur pa poetin e vet,
Ditëpuna detyrim për të jetuar...

Ditëpuna lutje dhe mëshirë për të mjerët,
Ditëpunë që paralajmëron por nuk ofendon,
Ditëpunë prej gjaku e mishi - prej qepe, prej uji,
Ditëpunë prej fjale, prej dëmtuesit të shëndetit,
Ditëpunë garë midis hileve dhe flamujve
Të koncepteve totale për jetesën,
Ditëpunë pa privilegje, pa regres, pa kompensime,
Ditëpunë pa norma, pa metra katrorë,
Matje komisionesh pa arshin, pa tejkalime,
Ditëpunë pa zjarr e akull, prej pluhuri dhe hiri,
Ditëpunë kantier me radhët si në rrugë,
Ditëpunë harmonish prej nevojë dhe ligjësish,
Ditëpunë rekomandimesh për të rinjtë dhe gëzimet,
Ditëpuna që do përjetësojë njeriun e njerëzishëm,

Ditëpuna që fal shumë e shumë kërkon,
Ditëpuna që çdo mëngjes në raport të fton,
Për të zënë vendet e punës,
Ditëpuna që e hënë është dhe jo pronar,
Ditëpuna që më tepër është e martë se sa ditëfestë,
Ditëpuna që nuk do të mërkurën, duarlidhur të të shohë,
Ditëpuna që të enjten, nervoz nuk të pranon,
Ditëpuna që të premtën afishe Lenin e pret,
Ditëpuna që ditën e shtunë, mezi gjen punë,
Ditëpuna që shtiret se treshi jemi më të mirët
Edhe ti edhe ai edhe unë,
Ditëpuna prej zjarri dhe prej akulli...

Për këtë ditëpunë ngre dolli, votën e jap i pari,
Lavdi ditëpunës, lavdi të gjithëve
Krijuesve të tij me rend,
Lavdi atij që do t'i bëhet poet vullnetar!

Kënga që duhet ta shkruaj

(иснайна шшо треба да ја напишам)

(Ars poetika ose Mea culpa)

Pjesa e parë

Tërheqëse duhet të jetë kënga ime,
Që të arrijë deri atje ku nuk dëgjohet,
Që të shihet deri atje ku nuk shihet,
Ku të vërtetat e rrenat e çka jo tjetër
Që mund të përsëritet, të flitet, të gugurojë,
Që mund të dërdëllitet, të murmuritet
Me gojën plot, me gjysmë goje, nën hundë, pas shpine etj.

Tërheqëse duhet të jetë kënga ime,
Me një fije qeshje, pa fije marazi, pa fije mëkati,
Të jetë këngë-valltare, këngë ledhatare.
Aq tërheqëse sa t'ia kenë zilinë shkrimtarët
Dhe t'ia ribotojnë editorët
E porsa ta dëgjojnë,
Ta përqafojnë edhe dëgjuesit,
E porsa ta lexojnë deri në lodhje
Ta rilexojnë edhe lexuesit,
Njerëzit ta mësojnë përmendësh, të reagojnë,
Ta shajnë, ta përkthejnë,
Në rrugë e kudo ta recitojnë,
Më e njohur të jetë se më i njohuri *vita-krem*
Madje për të personalisht të interesohet
Edhe sekretari i parë i Lë-Kë-Mësë!

Dhe derisa të më falin buqetë trëndafilash
Vetë kritikët zyrtarë!
Mëso se si vigjilohet derisa të tjerët flenë
Dhe ekranin e ëndrrave të tyre
Me regji të keqe

Përcjellë me kureshtje,
Kupto, merr vesh,
Sa veta mirësi ëndërrojnë,
Sa veta ëndërrojnë jetë
Mes dy vrazhdësive,
Mes dy vrasjeve,
Mes dy vjedhjeve,
Mes dy shpirtligësive,
Mes dy, ndërkëmbësve,
Mes dy ofendimeve. –

Nëse ke vendosur të bëhesh poet,
Çdo ditë fillo dhe mos e sos këngën
Për fajtorët, për gjysmëfajtorët,
Për fajtormëdhenjtë,
Për qesharakët dhe të pangushëlluarit,
Për të gjithë ata që s'janë të zhdërvjelltë
Të bëhen lakmitarë,
Për të gjithë ata me rroga të ulëta
Dhe me mjaft fat për dhjetë ditë në muaj,
Për të gjithë ata Tartufë lokalë,
Për çdo Jago mëhalle,
Për të gjithë ata turinj që natë e ditë po përlyhen
Duke u endur kahmos për çkamos!
Nëse ke vendosur të bëhesh poet,
Kryqin nën sqetull
Dhe heshtazi,
(me të drejtë zgjedhjeje për afrim të shpejtë apo të ngadalshëm)
Dhe heshtazi

Kah kryqëzimi!
Ç' duhet të përmbajë ajo këngë?
Shumë përqindje të së tashmes,
Shumë promila të një qëndrimi të fortë UNË.
Qindra fjalë të forta, të parenditura, fjalë pune,
Të hidhëta, rrëqethëse, të ngrohta, të hajthme, të ëmbla,
Për këtë ditë, për këtë botë, -
Dhe, secili poet,
Përveç talentit të thurë fjalë të çuditshme,
A nuk i duhet që haptazi
Të flasë edhe t'i dojë dhe t'i kritikojë
Edhe rrenat edhe të vërtetat e kohës sonë!
Dhe të kuptohemi: këngën e këtillë
Nëse shoqëria mirë do ta paguajë
Trefish ajo asaj do t'ia shpaguajë!

Monologu Maqedonas

(македонски монолоџ)

Në gjak na mbeti një e pathënë,
Robëri, maqedonase, pse jo: e imponuar!
Dhe duhen shumë kujdes të breznive
Për të fshirë ato njolla turpi,
Prej vetes dhe heshtjes vetanake.

S'e di sa jam i qartë, Mëmëdhe,
Por gjithë talentin që e kam, e kam edhe për vete e ftoj
Fare thjeshtë mos zbulimi i ideve,
Do të Ta fal përgjithmonë si pronë personale,
Pasi ne nuk të mjaftojnë vitet që i kemi
Që të Të zbukurojmë si nuse e dashur
Dhe si profetin tonë të Të paramendojmë.

Vetë u quajtëm këta që jemi,
Vetëm në orën e ligë do të numërohemi –
Por, trishtimi i gjorë, guxova mëkat të bëj,
Si shumë vendnumërojmë! Dhe nëse akoma ekzistojmë,
Më vonë nuk do të jemi më!

Kush ishim? Kush jemi? Prej nga erdhëm?
Kënd e shtymë, cilin e hipëm në fron?
Vallë, mos kemi nevojë për njëfarë gjyshi Frojd
Që t'i zbërthejë gjestet tona të paqarta?

Ah, sa frikësohem, një ankth më gërryen
Se përsëri mund të Të falim!
Aq shumë e vrojton zemra akull
Mos të Të humbim nëpër fraza,
Pra, si të gjithë të Urtët e botës
Qemë besimin te jeta e pranuan,
Të brohorasim krenarë dhe me besë:
UBI BENE IBI PATRIA!

Monolog i llahtarshëm

(ужасен монолог)

“Në secilën këngë filluam varrin tonë ta mihim.”

Kërlezha: *“Vajtim mbi trupin e vdekur”*

të A.G. Matoshit

I.

Galop orësh nëpër shkretëtirën natë
E nyje ndjenjash të gjora dhe askush t’i zgjidhë!
I mallkuari Rielkes Gedichten dhe ju Poe’s songs
Dhe e tërë ajo që thonë se ka qenë verë e bardhë!

Në dreq të mallkuar kjo natë pune
Deri në dhembje e sëmure në kohë të keqe!

Ç’është thënë ka qenë veç një heshtje,
Dhembje e përgjakshme nga e pathëna, belbëzim pa shpresë,
Sa na tregon, moj këngë, e nisur në vetmi,
E lindur për vetmi dhe qind herë e qortuar.
Jo: humbja humbtë, Jo: hiri i përhirtë,
Që më e pëlleshmja të lartësohet,
E zeza vajtores, faqe e pendestarit më të pagojë,
Tërë ditën i pranishëm, tërë natën i pagjetur,
E huaj edhe për ty, moj më ngushëlluesja fjalëpake!
A nuk të emërova vetë: lehtësi,
Gërshetë e viteve të hareshme, mugull e mallkimit të zi,
A të të lind që të më hash e të më asgjësosh,
Ti, grykëse e pangopur, grindavece e murtajosur,
Ti, e paqena, kurrë mos qofsh, o shterpë e zjarrrë,
Çerdhe fatkeqësish, kopsht i shtarave, gji i shqetësimeve,
E pashmangies definicion i parë.
Kush duhet të niset? Kush duhet të flijohet?
Njëri të shpëtojë? Ti apo unë?

II.

Kube e plumbtë dhe hap shterparak kah qetësia,
Shqetësim i panevojshëm dhe dëshirë e njëmijtë për qetësim,
Gjak i papastër dhe epsh i pa definuar dhe
Pasqyrë e shëmtuar e angazhuar për mosnjohje të përditshme,
Rrugë e pasjellshme dhe fytyra aq të panevojshme
Dhe gotë plot mashtrime...

Zgjim i përgjumshëm, pagjumësi jermi, dhembje perëndish!

III.

Më sqepton kjo natë si zog qukapiku,
Me sqep të ndonjë ogurziu
Që në kohë të keqe deri në qindra dhembje dhemb,
Acar rrëqethës që ha si llahtari,
Këngë s'ka pranë duarsh, s'ka as dashuri në afërsi!

Pak kanë kaluar, kush e di sa kanë mbetur!
O, në dreq të mallkuar kjo natë e shpejtë,
Kjo natë pune pa puhi dhembjeshëruese,
Kjo natë e parespektuar, mbrojtje nga pagjumësia,
Kjo natë çmendurie që në saje të peshës fluturon
Në pavendosmëri më të përmbajtur -
Natë që frikë fut në eshtra
Dhe të zvarrit si mornica qindkëmbëshe,
Natë pa ëndrra,
Prospekt dhembjesh e sokëllimash,
O e shenjta, natë e dashur, e madhe bri më të madhes,

E zjarrtë pse acari, e paturpshme pse lakuriqësia
e shpirtit i deh si ndërresat
Nëpër ballkonet e qytetit -
Natë me ballkone të lëna -

Nata me kapistra të lëshuara
Ngarend me galop duke mallkuar moszgjatjen!

Këngë e tejdukshme për njeriun me lëkurë të tejdukshme

(ўпросирна ўясна на човекоў со ўпросирна кожа)

Monologë

1.

U lidha në nyje si alfa e dëshpërimit
Me sy memec më sheh indiferentizmi
“Jetën kërkoni në adresë të re” i dëgjoj
Gjuhët e ënjtura nga mastrimet -
Paraditja rrjedh si lumë i turbulluar
Më i lehtë për disa ide të braktisura
Përlyhem nëpër shkumën e orëve
Mu si kuarci në përdua.

2.

Dal prej pashpresës i veshur në lëkurë të tejdukshme
Me zorrë të tejdukshme dhe me mushkëri të tejdukshme
Dhe shpretkë e tillë dhe gjuhë e tillë dhe kërcë
Me tru të tejdukshëm me zemër të tejdukshme
I lexueshëm edhe për studentët pa provim të anatomisë
Prej rëntgenologëve i emëruar antipacient
I larguar prej psikiatërve si arketip i dyshimtë
I stopuar prej politikanëve si temë e papërshtatshme
Për nimfomanët dhe homoseksualët pa fijen e sharmit
Për naivët lugat kompjuteri
Ja sa befaz dhe sa pa pritje e pa kujtuar
NJERIU I PARË NË LËKURË TË TEJDUKSHME!

3.

Te këndi i parë dy të parët më shikojnë
Dhe si neokolumbas me patetikë komentojnë:
“Paska qenë në Pobodë për kafjall
Zorrët atje janë më të mira
Miksi s’është me ujë mineral
Kafja a la turke” -

Në këndin e dytë përsëri dy të tjerë
Me valë të re të komenteve:
“Sistemi nervor labil i kompozuar
Grupi i gjakut i lexueshëm - për çka mos
Me devijime kozmopolite
Pa specifikë pa ngjyrë me biografi jopompoze
Dhe çka jo dhe jo dhe çka jo tjetër”!

Në këndin e tretë tre veta
Mendojnë me zë sipas mënyrës mediteranase:
“Do të jetë i marrë pasi dalldiset me poezi
Shihe hipofizën talamusin Fushën e Rolandit!”

4.
U fsheha në teneqenë e parë për plehra
Deri sa të kalojë pjesa e mbetur e ditës
Por kur përgjova që ta ndiej
Shpeshtësinë e territ kuptova se koha është
Të tërhiqem në lëkurë prej lëkurës së njëmendët
Krejt një e bardhë e zezë e kuqe apo e verdhë
Me rëndësi është të jetë lëkurë prej lëkurës së njeriut

Fundja le të jetë edhe me vija
Fundja le të jetë edhe në shtatë ngjyra
Përndryshe rëndë është nuk durohet
Pse të gjithë sehirxhinjtë e qytetit
Dhe të gjithë vetimportuesit ekspertë për çdo gjë
Tërë ditën si mullinj të zbrazët
Do të të bluajnë nëpër komente paushallë.

- I tejngopur i pangopur i uritur si qeni
Torollak i madh i fshirë prej erës së Vardarit
I dëkuar me kollitje me cirrozë kanceroz maleroz
Impotent me para infarkt nebuloz
Mizantrop shovinist i markës “B”
Grekoman spiun, dipsoman
Maoist prognozues badihavaxhi
Turkofil filantrop llomotitës i rrakatur
Dhe çdo ditë kontroll i akuzave
Dhe çdo ditë mohim i akuzave
Dhe çdo ditë përtëritje të akuzave
E kështu më tutje dhe më tutje prapë kështu
Prandaj menjëherë prapa në lëkurë prej lëkure
Ose prej skaji ose prej mushamaje ose prej meshini
Kryesorja në lëkurë që fsheh që mbulon
Prej pështymave të komentuesve.
Prapa në lëvozhgë të vezës
Në mburojë të pjellës në vete
Prapa në mur të murosuar
Prapa në gëlqere të gëlqerosur
Prapa kah askund përgjim kah askund i përgjuar.

Manaferra

(кайиһа)

Manaferrë moj, lot perëndie,
Kuq-e-zi mistere e tokës,
Mbrojtëse e verës
Me ferra që të ka rrethuar!

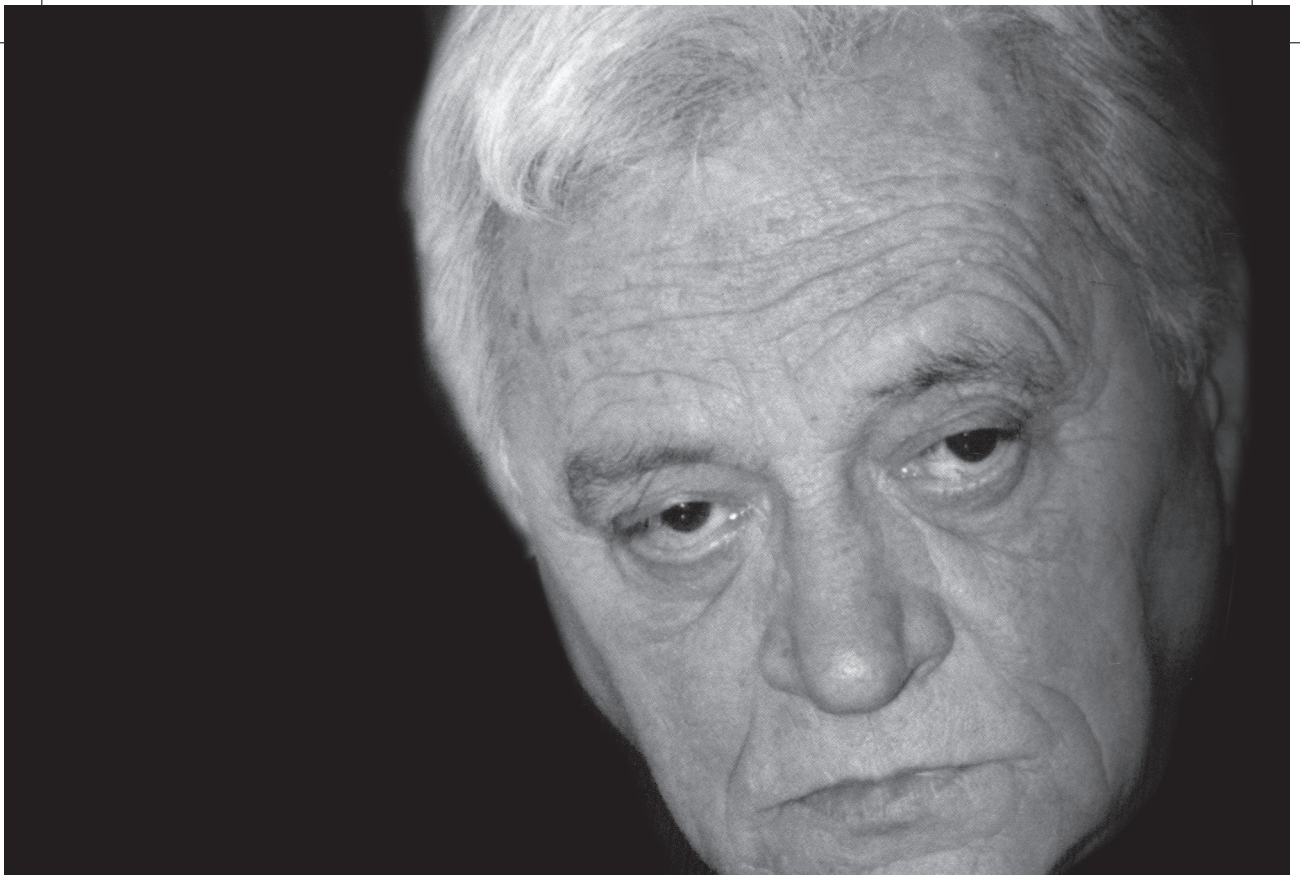
Je fryt i bollëkut të pjekur
Dhe dhuratë për të gjithë që pa ty s'munden.
Na e ëmbëlson ditën
Që u dogj dhe e thatë u poq
Nën saçin e vapës mesverore.

Ku nuk je ti - shterpësi e paparë.
Ku je ti - ngazëllim për ekzistimin.
E fryrë nga pjekuria je më e trashë se gjaku diellor.
E fryrë nëpër mijëra sytha si krenaria e rubinit
Dhe sipas kësaj që të tejkalon
Egërsohesh me shikim të përgjakur
Kah vera vdekatare.

Le të gërvishtet ai që do të të rrëmbejë.
Le t'i dhemb atij që s'di të lutet.
Le të vuajë ai që s'do të mund ta kuptojë
Misterin e paprekshëm
Të dashurisë sate të paarritshme.

Ti gërvishtëse krenare e bujarisë verore,
Beso, si vërejtje e përhershme
Ndaj të pa udhëzuarve
Që dorë zgjasin ndaj bukurisë sate, se:
Deri te kënaqësia dhe yjet
Rruga është plot me gjemba!

*Ante
Popovski*

Ante Popovski

Ante Popovski (fsh. Lazaropole 3.6. 1931- 1.12.2003, në Shkup) poet, eseist, përkthyes dhe antologjist. Ka qenë anëtar i AM-ShA-së; redaktor dhe drejtor në "Nova Makedonija" dhe "Vardar film". Anëtar i ShShM dhe PEN-it të Maqedonisë; anëtar i Këshillit Ekzekutiv të Maqedonisë; kryetar i Këshillit Drejtues të Mbrëmjeve Strugane të Poezisë; Janë botuar disa përzgjedhje nga poezia e tij, si në vend, ashtu edhe në gjuhë të tjera (italisht, frengjisht, rumunisht, turqisht, anglisht, shqip, serbisht). Është autor i antologjisë *Toka e shenjtë e fjalës*, 1995 dhe *Orfeu dhe Jezusi* (motivet biblike në poezinë maqedonase), 2000. Ka përkthyer vepra të E. Montales, Ç. Miloshit, J. Amikaj, V. Shimborska etj. Ka marrë mjaft çmime, siç janë "Premio Europa", "Kurora e artë", etj. Është autor i librave me poezi: *Vezullime*, 1955, *Mospërkulje*, 1964; *E gurta*, 1972; *Shkrim i fshehtë*, 1975; *Shkrim dashamirësie*, 1980; *Kënga blu*, 1988; *E patitullta*, 1988; *Parathënie*, 1995 ... Ka botuar edhe libra me ese: *Zë lashtësie* (1986), *Kohë e mbërthyer* (1991), *Ndërmjet jetës dhe shenjave* (1991), *Syri, dritat* (1996). *kënga solemne* (2001), *Dy heshtje* (2003).

Druri që pikon gjak

(грво шшо крвави)

Dikush qëndron hipur një muri druri, qerpiç i kuq,
Dhe sheh se si del nga deti rruga,
Që drejt një deti tjetër shkon...

E rrafshët është dhe – për vete – rruga di çdo gjë,
Palëtuar patkonjtë një mbi një, në rreth
Kanë gjeometrinë e tyre, mbamendjen e vet, erën e vet.
Nuk janë gjurmë atllarësh të unët,
Nuk janë revanë – kas pushtuesish romakë, kryqëzatash
Islamike me bajraqe gjysmëhëne.
Gjurmë zbatharakësh janë, thundra të pambathura
Të kuajve tanë dhe pranë tyre gjurmë
Prej prekjeve të virgjëra mishi njeriu dhe toke.
Janë këmbët e zbathura të popullit.

Them: edhe robërit ecnin zbathur,
Edhe Krishti zbathur shkelte...
Vetëm të zbathurit lënë gjurmë në histori.

As dru, as yll, as stuhi.
Asgjë tjetër, s'është shkruar mbi tokë.
Vetë këto gjurmë të popullit të vetmuar,
Të cilit çdo gjë mund t'ia marrësh,
Po kujtesën kurrë.

Urdhëri i fundit i Adrianit

(последнаџа заповед на хадријан)

Ah, ju romakët e mi, ah, ju legjione të mia romake!
Kaq shekuj këtu asgjë nuk mësuat
Nga fshatarët e provincave maqedonase!
Ata njerëz të tharë e të vrazhdë, që nuk tronditen
Nga historia por e krijojnë atë, duke lëruar
Sipas radhitjes të eshtrave në tokë
Zbulojnë kur e keni fyer tokën e tyre.

Ah, ju romakët, ju legjione të mia romake!
Me mburoja e ushta, me shpata e flamuj!
Nga këta njerëz krenarë asgjë nuk mësuat
Gjithmonë ju kanë joshur diademat
E mbretërve të tyre, reliefët e gdhendur të perëndive
Në mburojat e tyre, shkrumbuat gjithçka që digjej,
Qytete e biblioteka,
Dhe të bindur se keni shkretuar gjithçka të tyre
Keni harruar se ata njerëz
Ju kanë treguar më të parëndësishmen:
- kockat e të parëve s'ua prekët dot!
I latë ato në tokë dhe me to
Dhe frymën e tyre dhe ëndrrat e tyre!
U latë, pra gjithçka gjersa u latë kockat,-
Ato janë mburoja e fundit e siguritë e tyre.
Ata njerëz pafat më shumë se sa veten
Duan eshtrat e të vdekurve të tyre dhe rrënjët.
- Dhe tani asgjë s'është jona e tyre është gjithçka!
Tribuni im i ri, ti Kresheni im, jep komandën
Marsh ushtarët tanë Via Roma nëpër provincat maqedonase!

Netëve pa hënë do ta braktisim këtë vend
Sepse po qëndruam edhe pak këtu
Roma pa të nesërmen e vet do të mbetet:
Kjo tokë padukshëm me kockat tona
Ushqen eshtrat e veta: mbi shkëmbinj
Sikur e shoh hijen e vdekjes sonë.

Jep komandën, Tribuni im, marsh ushtria jonë
Via Roma përmes provincave maqedonase...
Nëpër dete le të përvijojnë anijet pa kthim,
Le të këndojnë ushtarët, Orfeu le t'u jetë
Atdheu, gjersa të shkelin të vetin...
Do të përfalemi me tokën maqedonase
Si me një yll të madh
Përballë shandanit tonë romak që na bën shenjë përpara.

Duke shëtitur bregut të detit Egje

(ше́ти́ти уо бре́зѣи на е́гејско́мо море)

I strukur në vetvete, i mallkuar dhe i vetmuar,
Po e përcjell këtë shekull të ashpër
Duke ndriçuar në breg.

Si plaga e gjallë në det.

Ylli sa bukur më këndon
Se prej të njëjtës qelizës biblike
Jemi krijuar ky shekull, ky det dhe unë.

Por, shekulli vajti, unë gjithashtu,
Një popull i shpërndarë, si talisman i gjallë
Do t'ua tregoj brezave që vijnë

Ata që këtu mbetën, që shëtisin tani
Për ta thërrmuar rërën
Këtij bregdeti magjik.

Porsi urtakët: nisem e kthehem përsëri...
Njeriu përmallohet pas asaj që e mohon,
E mohon atë pas së cilës përmallohet...

Vjeshtë, vezulloi si plaga e gjallë në det...

Ato gjëra të vogla përreth nesh

(*иные сиины нешии околу нас*)

Ato gjërat e imëta përreth nesh
Të cilave s'u vëmë mendjen
Janë më të fuqishme se ne.
Ato kanë idenë të na mbijetojnë
Se kanë përbërje që na lidhin
Me kohën.

Kur ishim të vegjël Nëna e shpëlante
Kryqin e drurit fisnik që nga Toka e Shenjtë
E kish sjellë njëri nga të parët tanë.
Kryqin e kish bërë vetë Jezui, na thoshte Nëna,
Është moshatarë me Jezunë, na bindte Ajo,
Kjo gropëz në kryq, është gjurmë e gishtit të tij,
Kjo plagë është nga thika e tij e mprehtë
Derisa e gdhendte drurin pranë lumit Jordan.

Pastaj e preknim kryqin, e puthnim,
E ligjërata të bukura natën duke dëgjuar,
Na dukej se e njihnim edhe zërin e Jezuit.
E kuptuam se si kemi ardhur në këto anë
Se çdo gjë përreth nesh është vetëm fjalë
Kurse përtej emrit gjendet e paemërta.
Dhe vërtet: kjo gjë e vogël
Që e prek përsëri në kujtesë,
Duke kaluar dorë më dorë
Vetëm në lozën e nënës sime
Kujton disa breza! Po përse atëherë
Në ndonjë vazhdim të ardhshëm
Këtë kryq mos ta ketë prekur edhe Jezuin,
Përse kjo gropëz të mos jetë gjurmë e gishtit të tij
E kjo plagë nga thika e tij e mprehtë?

Këto gjëra të imëta fshehin një pjesë të vetes sonë
Dhe ia dorëzojnë të ardhmes. Në to janë
Robëruar shumë dete, janë gurëzuar shumë anije,
Te këto gjërat e imëta vezullojnë shpata kryqëzatash,
Fshihen shumë vdekje, shkretojnë shumë stuhi dashurie,
Te këto gjëra e vogla është ngatërruar njeriu
Hije e tij shëtiti errësirës.

Mbi prekjen time dhe kujtesën time
Të robëruara në këtë kryq
Unë i ndjej buzët dhe duart
E brezave... Ç'janë këto gënjeshtër
Se po zhdukemi?
E gjërat e vogla?
E ne të robëruar në to dhe me to?

Hashashet (αφυσή)

1.

Është ky zë koralesh në det që vjen
Shkrimi i panjohur epin shkruan
Për tokën që lulen e bren.

Vjeshtë e tejdukshme nëpër myshqe kumbon
Me hap kishtar e lutje mbulolesh
E murosur në luginën që flakëron.

2.

Prej këtij vendi nuk duhet çdo gjë të shihet
Përpiquni ta zbuloni natën
Përmes drurit që thahet.

Ju përkund heshtja e hidhur e tokës së çarë
Pas çdo thirrjes tuaj profane
Hija luhatet në detin e tharë.

Në atdheun e vogël të të vetmuarve
Me fytyrë kah jugu kthyer
Pema që vyshket dimrave.

3.

Ajri ka lulëzuar.
Tingujt e ngjyrave të përdezura e thithin verën
Edhe qielli nis e po çvendoset
Në trajtë ylli në çdo fryt të rrumbullakët.

Është natë - gjithçka kumbon...
Gjaku ka ndryshuar,
Dita është mbuluar,
Sytë qëndrojnë ...

I mbërthyer për vjollce
Shkrimi për një lule të harruar ballkanike
Vjen me dallgë.

Atje, më tutje
Ajri ka lulëzuar
Dhe tingujt e ngjyrave të përndezura e thithin fushën...

4.
Tanimë ka rënë mjegulla
Mbi ne zogu fluturon
Që hije bën me fytyrë Maqedonie.

Presim... Asgjë s'pipëtin
Disa diej të rinj rrotullohen
Për të na gjetur.

Vera më në fund digjet
Dhe qe, vajtueshëm, në atdheun e krijuar për lule
Thjesht, do të vdesësh verës, në mbrëmje.

5.
Qëndroj ballë buzëve të shkruhuara të verës
Dhe qetazi, duke prekur terrin
I shuaj lulet e kuqe.

I shtanguar e vë në gjumë edhe yllin e fundit
Dhe me guxim e braktis fushën:
Mbase për një tjetër lulëzojnë lulet?...

Mëngjesi hyn nëpër portalet festive të frutit
Në hijen e drurit tim vetmon bukuria.

6.

Lexoni dorëshkrimin e vjollcës
Me nota kumbuese shënuar.

Kambanat e argjendta kumbojnë për lirinë që fundoset
Në një epokë të vogël sonatash ...

Kurse lart, përreth polit të imagjinuar të botës
Shtrihet lugina
Në qetësinë e shtruar me solemnitete.

E shënuar me nota kumbuese
Që ky ishte dorëshkrimi i hashashit
Si fantazmë të sëmurësh.

7.

Vera noton nëpër detin e qetë
Prej timpanesh dhe koralesh.

Nën hijen e palmës së imagjinuar
Gëlltit hashash të zi.

S'ka natë, s'ka breg, vetëm toka e pafajshme
Gërmon në mermerin duke ftuar fshatarët
Me vetëtima.

Fundi i detit është shtruar me trëndafila
Lumi i thatë katallan
Rrjedh pamëshirshëm si lindja.

Nga vera - në det
Me thikë mes koralesh
Digjet një vashëzë.

8.
Ngjyrat duke këlthitur
Tërë nxehtësinë e tokës thithën.

Mbi muret e shembur të hijeve
Me ngjyrë portokalli
Vera i qaset fundit...

Samoili (самуил)

I.

S'mbeti gjë tek njeriu
- Mbi shëmtimin pezullon
Edhe humnerat i rrafshon
Edhe fundgropat
Edhe lumenjtë i shteron
Gur
Guri i zi i zhveshur.

As hëna nuk zbret nga strumbullarët
Lëmenjve s'u panë sytë një kokërr
Në vend të frytit rritej në pemë
Në shuplakën si bukë e shtrëngonin fshatarët
Dhe lehona në vend të foshnjës
Gurë lindnin
Gur të zi, të zhveshur.

Seç ulërinte bisha
Ujkonjë e shkathët ngordhi shkretëtirave
Këlysh s'do të pjellë dot!

Dhe erërat e çmendura
Vetëm hi bartnin
I grumbullonin
Njërin mbi tjetrin
Njërin mbi tjetrin
Mbi të gjithë shekujt
Kodra më e lartë e gurit u ngrit
I zhveshuri guri i zi.

S'mbeti gjë te njeriu
Mbi shëmtimin qëndron

Dhe humnerat i rrafshoi
Dhe fundetet
Dhe lumenjtë i shteroi
Guri
I zhveshuri, guri i zi!

II.

Ejani djem burra të zinj,
Fëmijë, çakej, petritë
Nga të gjithë ugaret
Nga të gjitha kodrat
Të gjithë gjyshërit
Dhe të gjithë brezat
Ejani

Të mblidhemi të shihemi

Në gjak prej moti ka mbetur diçka
Asnjë gjarpër helmues në tokë s'do ta thithë
Asnjë barishte
Asnjë rrënjë s'do ta thithë
Ajo që do mbesë ta ushqejë kjo tokë
E zezë dhe e mallkuar
Bereqet të prodhojë
- pasuri e fukarallëk.

Ejani burrat e mi të zinj
Të gjitha moshat dhe të gjitha brezat
Ejani të mblidhemi
Të shihemi.

Ta lëvrojmë gurin
Në vend të frytit padrejtësi të mbjellim
Të lëshojë rrënjë të thella
Dhe degë të shpeshta

Rrufe të bien e të mos e thyen
Toka të dridhet
Dhe shtrëngata e lugina të thata
- ajo të rrisë mbi fatkeqësinë tonë

- Në të të varemi!

III.

Ose ejani përsëri
Zhgunaxhi, opingaxhi peshkatarë
Bërsjakë dhe Mijakë
Ejani

Nga të gjithë Ohërat dhe të gjitha Prespat
Të nisemi
Të numërohem

A jemi pak
A jemi shumë

Mbretëri do të bëjmë
Të shohim sa shekuj do mbretërojmë
Kush do të na bëhet mbret
Kush Zot
Edhe spiun kush do na bëhet.

Ejani,
Të numërohem.

IV.

Në këtë mbretëri me burra e pa mbretër
Të gjithë thikës t'i përkulen
Që në duar e shtrëngojnë këto Bellasicat e zeza
Edhe koritë

Me të të gjithë sytë të nxirren
Tek ajo humnera poshtë
Edhe trupat me të të shpohen
- opingaxhinjve peshkatarëve bërsjakëve

E shkretë të mbesë kjo mbretëri
Dhe vetëm gurë
Gur i zhveshur i zi të sundojë
Emrin përfund nesh të na e ruaj
Nipat ta zbulojnë

Me ata edhe ne të amshojmë.

V.
O, Zot
Nga hiri i mbretërisë sime
Bëj burra dhe varfëri.

U ngjanë atyre së paku gur t'u japësh
Me të të ushqehen dhe të rriten
Lart lart
Prej ku fillon

Të rrokulliset mbretëria jote
Prej aty ta shohin
Atë që i mungon
Kush e di cilit brez.

O, Zot
Jeta ime le ta shohë fisin e vet të madh
I qetë vdeksha.

Maqedonia (македонија)

Fragment

Qe, kjo tokë e thjeshtë prej guri dyfytirësh dhe dielli,
Ku fëmijët ende pa ecur zbulojnë kafka
Nëpër kopshte.

Qe, kjo tokë e thjeshtë prej pezhishkash dhe uji
Ku liria me urtësi i shkruan emrat fshatare
Në vend të ikonave në kisha
Dhe aty ku vera si fat
Zgjat deri te i zgjuari i fundit.

Qe, kjo tokë e thjeshtë prej frymëmarrjes së lodhur dhe
heshtjes
Nëpër të cilën koha shkon e vjen përsëri
Me të ta ndajë amshimin e rrejtshëm.

O, qe kjo tokë e thjeshtë prej ngërçi dhe pritje
Që dhe yjet i mësoi të pëshpëritshin maqedonisht
Dhe askush nuk e njeh.
U ngjitën mjegullat kodrave përpjetë
- do ta vjedhin edhe Hënën.

Poshtë te lumi.
Lart te kodra,
Shfaqet si kërcu kush e di cili shekull
Me këpucë ushtrie.

Elementi i numrave

(элементы на броевице)

Më pyet përse është materia e ngjeshur mes njëshit dhe dyshit,
Ku janë numrat, a kanë emër, vallë,
Përse dyshi është i kuq e zeroja të përkujton humnerën,
Përse në rreth vazhdimisht kumbojnë do urime anonime
Duke udhëtuar për diku në një kohë të ligë?

Më pyet përse nënta i ngjason korrjes,
Përse mes treshit dhe katërshit bën shumë ftohtë,
Përse pëllet kafsha në mes të shtatës,
Kur yllësia e pluhurt është populluar te pesa,
Përse kafkat e disa lugetërve fshihen në këndin alfa?

Më pyet nëse është e vërtetë se zeroja ka ardhur
Për të filluar numërimi i të gjallëve,
A kanë vërtet ushtarët emër, meqë kanë atdhe,
A klith ngjyra e zezë tek trekëndëshi
E tek katrori a fshihet e arta?

Më pyet përse lapsi i ngjason tangjentes,
Përse në ajrin e tërthortë ka shumë lagështi,
Përse frutat fshihen tek elipsa,
Përse tek një trekëndësh këndëdrejt
Ende ëndërron Pitagora?
Përse tek ordinatat valon flamuri i dashurisë,
Përse varri i Jezuit fshihet tek sistemi i koordinatave,
Përse nuk ka as më të madh, as më të vogël,
Përse Zoti gjërat i bëri të plota
Dhe përse të plotën e grimcoi njeriu?

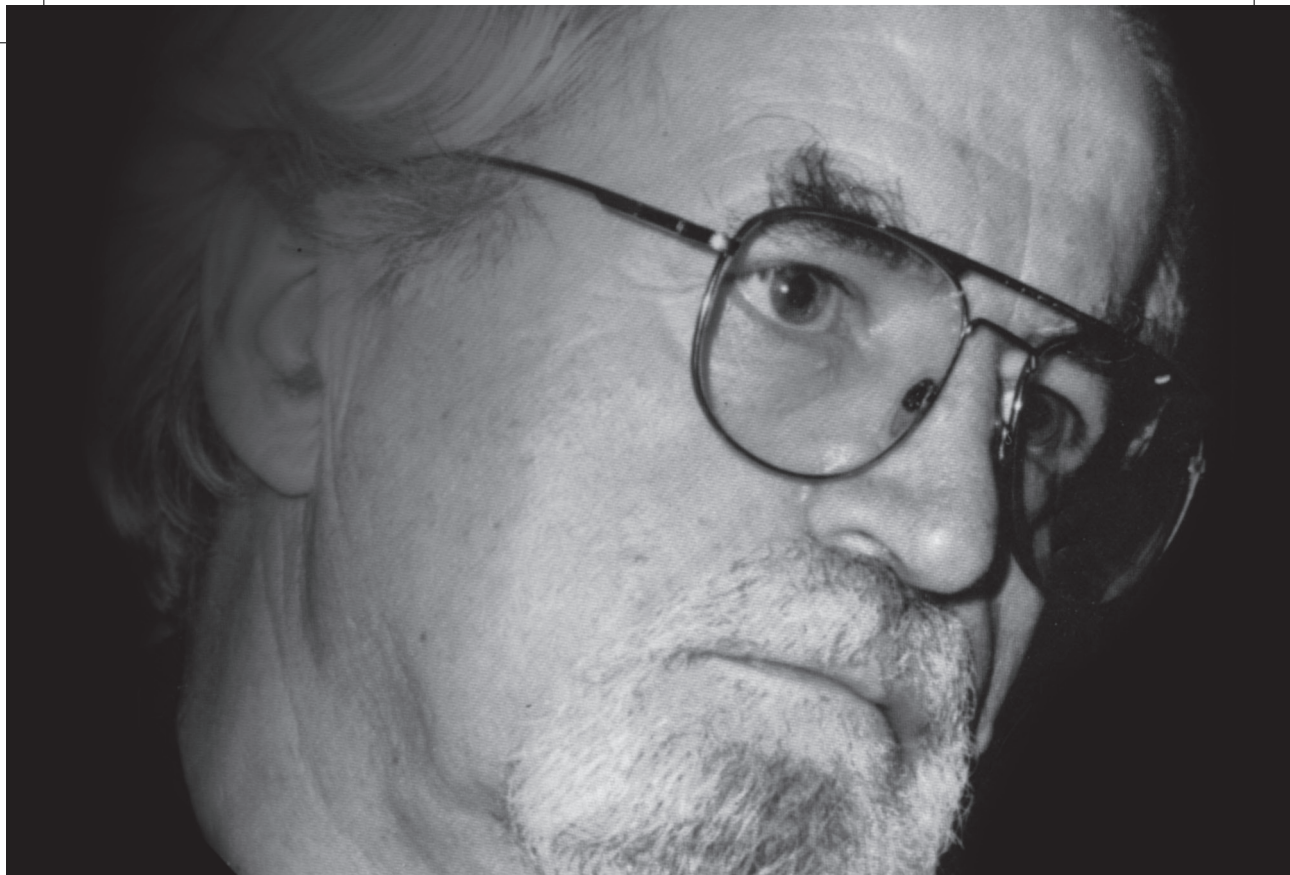
Përse gjashta është mbrëmje e purpurtë gushti,
Përse treshi i ngjason ishullit
Tek dielli i të cilit varen njerëzit?
Përse... përse... përse...

Ti pyet, djali flori, për gjithçka,
Nuk pyet vetëm ç'është njëshi,
Nuk pyet përse gjithçka fillon me njëshin
Dhe aty ngrin - gjithçka!

Një kambanë u ngrit lart në yllësi
Dhe i ndez yjet e qiellit tim flori...

Prandaj,
Prandaj.

*Petre M.
Andreevski*

Petre M. Andreevski

Petre M. Andreevski (fsh. Slloeshticë, 1934) poet, romansier, tregimtar, shkrimtar dramash dhe skenarësh. Ka punuar redaktor në televizionin e Maqedonisë. Ishte anëtar i AMShA-së, i ShShM-së dhe P.E.N.-it. Veprat e tij janë përkthyer në disa gjuhë të tjera (serbisht, kroatisht, frengjisht, anglisht, rumunisht, japonisht, shqip). Ka marrë edhe mjaft çmime.

Ka botuar këto libra poetikë: *Nyja*, 1960; *Në tokë dhe në qiell*, 1962; *Denicia*, 1968; *Farkime të moçme*, 1971; *Lavdërime dhe ankime*, 1977; *Shtëpia jetike*, 1987; *Lakrimarij*, 1999. Është autor i disa librave me tregime: *Dita e shtatë*, 1964; *Vite nervash*, 1974; *Të gjitha fytyrat e vdekjes*, 1994; pastaj romanet *Grami*, 1980; *Karkalecët*, 1983; *Timjanovna qiellore*; *Fshatarët e fundit*, 1997 dhe librin *Drama*, 1983...

Nyjat (язли)

Është një dregëz, si urithi plak rri pezull
E ditë e natë endet duke kërkuar
Gjalmin e këputur të erës. Është plaga
Tinëzare prej trupit tim që e mbron
E prej tij përherë e largon, e largon.

Është një borë tek e cila është mbyllur si jehonë
Dhe gjëma e vjetme e qiriut që s'mbaron.
Atje është e paharruara nëna ime
Me gjysmën e saj kthehet tek unë
Me gjysmën tjetër babën e motrave e dërgon.

Dhe është një zë mes veshëve të mi
Që pikëllimin e vet e përimiton.
Atje është largësia që si lidhje e kërkoj
Mes atij që gjumin e tjetrit do ta bëj'
Dhe atij tjetrit, që në ëndërr i fshihet.

Dhe është një dritë që ndizet te hiri huaj,
Dhe tek vetja kthehet
Sa për t'u mburrur. Atje është ai
Që trupin e tij në fshatin tim e strehon
E prej fshatit tim gjithmonë largohet.

Ishte...

(*Woa bewe...*)

(Vajtimi i shartuesit)

Ishte përkëdhelje, derdhje, vërshim
Derisa shpejtoja t'i lidh lëvozhgat, lëngjet,
Ashtu soç lidhen fjalët
Në letrën e dashurisë, në këngë.

Ishte mënyra e afrimit të qetë
Midis dy lëngjesh, midis dy rrymash të gjalla,
Ashtu si afrohen popujt,
Ashtu si qasen shikimet.

Ishte lidhja e dy plagëve që presin
Derë të çelin, rrugën ta drejtojnë,
T'i bashkojnë të kundërtat, të sqarohen,
Ta lëshojnë telegramin nga rrënjë e majes,
Si era e jugut që e thith lulëzimin,
Që e fshin vajin e palexueshëm.

Ishte vrojtim në shpirt, në heshtje,
Tek sythi dhe tek sqetulla e shartuar,
Si vihet unaza në gisht,
Ashtu si miklohet gruaja e dashur.

E lashë të pushojë, të kalojë natën
Përfund zemrës, përmbi zemër, midis zemre;
Diçka mbijetova, diçka mbijetoi,
Asgjë s'më ktheu kjo vazhdimësi.

Lëngata e Denicisë

(болесѝа на деѝиѝиѝа)

Aty ku dergjej Denicia
Lagjja ishte më e dendur.
Teatrot e argëtonin me shfaqje
ku vdisej pa pikë dhembje.
Por ajo i afrohej vdekjes
dhe votonte për flakën e gjërave të vdekura.
Pemët nisën të betohen për erërat,
e kafshët duhen derisa zgjat urrejtja.
Unë i lakmoja të gjithë të dashuruarit
që tek puthja e tyre fshihnin helmin
dhe numëroja: njëherë, dy herë, katër herë
do shërohet, do vdesë, do shërohet, do vdesë.
E gjeja tek shiu, e humbja tek mjegulla –
nuk kthehet, do kthehet, nuk kthehet.
Zogu im e humbte drejtpeshimin
derisa e çante ajrin mbi mua.
Tanimë isha askush, se të gjithë dinin atë që s’e dija,
dhe nuk e dija nëse koka e saj
ishte shpërngulur në kokën time
ose nga sëmundja e saj kisha filluar të vdes.
Një ujë i vjetëm që kapur në pranga
ditë e natë përpëlitej në qiell,
çfarë terri ngatërruar në errësirë,
trembesha nga vetja në pasqyrë
mos harronte të zgjohej e të flasë.
E ndeza qiriun tek limoni që e kafshonte
dhe e krahasoja
me nyjën e artë zgjidhur në ajër.

Duke vrarë zemrën time, mund ta vrisja botën,
e s'kisha kohë për asgjë,
se ajo qe bërë pjesë e mendimit
edhe kur e braktisa mendimin,
dhe secili që s'ishte në gjendje të mendojë për të
mund të mbetej pa të kaluarën revolucionare.

Te varri i Denicisë

(на гробоѡ на дениција)

*“Duke u mallëngjyer për Atë, shpeshherë
jam nën hijen e saj ...”*

Dhiata e Vjetër

Mbi mua fluturon një re e zezë dhe një skifter gri
kuvendojnë për diçka,
e unë pandeh se tek ti
më denoncojnë, Denici.
Kulla dhe selvia e mesditës që takova
ishin si shtati yt, Denici.
Zagushia drithëruese te lëvizja që takova
ishin si flokët e tu, Denici.
Luledielli dhe frëngjia që zbulova
ishin si syri yt, Denici.
Muzgu që takova dhe shalqirin që preva
ishin si goja jote, Denici.
I gjithë ujemi i drithit dhe dardhat me sherbet
ishin si sisët e tua, Denici.
Tejkalimi yt dhe llëra e përvjelë
ishin si qerpikët e tu, Denici.
Kashta që këputa dhe dega e ullirit
ishin si gishtat e tu, Denici.
Dritarja që e çela dhe libri i palexuar
ishin si kraharori yt, Denici.
Mamuzet dhe yzengjitë e braktisura
ishin si vathët e tu, Denici.
Brigjet dhe detet e zemëruar
ishin si vithet e tua, Denici.
Pashë e pashë e asgjë s’pashë
se vazhdimisht ngjitem shpirtrave të të vdekurve,
vazhdimisht zbres nëpër shi e mjegull
dhe gjithmonë vonohem të të arrij ty.

Pastaj hedh sytë kah rruga jote
dhe të gjitha dyert e qytetit i lë hapur
për t'u kthyer kur të duash ti.
Ti më vështron nga qielli dhe nga toka,
dhe assesi nuk arrij të të them
se edhe vdekja ime fillon pas tëndes
se jeta është e uruar, por vdekja ca më tepër,
duke menduar vetëm për ty, Denici.

Vdekja e kolendarit

(смерть на бабарой)

1.

Po vijmë nga Zoti dhe dreqi,
Por Zotin dhe dreqin kërkojmë;
Më mirë e shikuar se e dëgjuar
Na i shih fytyrën,
Për të na e njohur zemrën e helmuar.

Kështu i nisi ora gazmore pa orë,
Ai zbriti natën, Ajo e kalëroi.
Kolendarët u prinin hijeve të tyre,
Si tymi që fluturonte para zjarrit të vet
Dhe kumbuan zilet rreth belit të tyre
Dhe pas tyre derdhej drita vezulluese.
Dhe derisa zjarri dhoma tymi u ndërton,
Lindi një mendim i kobshëm prej mosbesimi,
Dhe s'kishte vend dhe s'kishte kohë
Për t'u fshehur pas fytyrës festive,
Aty nisën ta meçmojnë e të meçmohen
për shumë dyshime për shumë prapësi.

Dil i zoti i shtëpisë, ti që dhe hirin e peshon,
Kolendarët të thërrasin para thive prej bore,
Nesër është Ujë i Bekuar, për ujin të lutesh,
Dorën të ta presin, këmba të të dhembë.
O ti shtrembaluq, harruari prej moti
Që mos na tretet grumbulli i borës,
Thuaji nuses tënde mos marrë frymë në dimër;
Askund mos na keni, te ajo të jemi!

2.

Mendonte:

Sa ujë u tjetërsua nga mullinjtë e tyre,
Në cilat vende, në cilat ditë, ujët do jetë mjekues,
Sa drita të shenjta janë zënë në gjumë
Dhe u sollën mbi sita të ngopet dhe viti.

Mendonte:

Në cilën tufë dhe avlëmend do zbresë hëna
Mbi arën e kujt do kullosin shirat e zbathur,
Dhe mendonte për hirin e diellit të djegur,
Mbërthyer ndër errësira të largëta qiellore,
Për të pafatët që ëndërronin për njeriun që do takonin,
Për të qenë për jetë fatprerë si ai vetë
Kur u krijua pasuria para vetë Zotit.
Dhe e mohoi Zotin, duke i shërbyer kohës
Kur duhej ta tregonin thuprën e pashpirte:

I ashpër, i ashpër ky Viti i Ri,
Stuhia marroqe kaloi tani
Kurse ty vëlla, ty byazer,
T'u zbraz pjata, luga t'u tha,
Kongjij të varur nën strehë...
(Ala – bajla – bjala-la)
Me laraskë të bardhë shkojmë e bëjmë magji
Të të thotë ç'mendje duhet zgjedhur,
Me cilin engjëll, apo dreq, duhet kuvenduar.

3.

Ç'kërkoje, për bukën, re mbi re,
Ç'kërkoje të takojë kolendarë të fshatit malor?
E kërkoje dhe e gjete plagën e shpatës nën sqetull,
Kur e dije: se pa vrasje nuk bëhet dot.
Ç'kërkoje një natë të atillë, braktisur nga nata,
Si uji në kodrën e urithit të hytë në trup.
Ç'kërkoje atë gjete, plagën e hapur të luftës:
Në borë thana të buta të pikofshin nga zemra,

Dhe nga frymëmarrja blozë blu të thurtë era.
Nuk mbeti rrena dinake, por rrena e përmbysur.
Eh, i përzier me aq njerëz, por larg të gjithëve
Mendo tani se çfarë dite kërkon të të ngrysë?
Dita këtu përsëri do të gdhijë, po ti kur do jesh?
Ç'kërkove atë gjete: kolendarët të festojnë
Por tani ti mungon, por tani vetëm për ty.

Të mendosh për barin, zagushinë të korrësh,
Kohën me kohën në pakohë ta qortosh,
Ujkun ta shohësh, e gjurmët t'ia kërkosht
Ndër pyje të errët, errësira yjore të ruash,
Mbi akuj të shkelësh, e zjarrit t'i frysh,
Gomarin për dore, e fshesën ta shalosh,
Me meitë të shoqërohesh, për të gjallët të lutesh.

4.
Mendonte: kalit tim,
Kalit tim të lodhur e të pikëlluar,
S'ka kush t'ia mbathë thundrat,
S'ka kush t'i japë ujë e bar livadhi
S'ka kush t'ia vë këmbën në yzengji.
Dhe mendonte: sëpatën time,
Sëpatën time të ftohtë e mëkatare,
S'ka kush ta zgjojë e ta pastrojë,
Edhe pemët s'ka kush t'i pyesë
Dhe t'u përgjigjen se lidhin fryte;
Dhe si unë s'ka kush t'i ledhatojë
Agimet shpërthyesë dhe muzgjet e zgjuar;
Dhe zjarrin s'mbeti kush ta lavdërojë,
Kush do t'i fryjë e ta ndezë vitin tjetër.
Dhe s'mbeti njeri pyllin ta meçmojë
Dhe bulëzën e rreme t'ia tregojë
Dhe unë s'do kem prej nga të kthehem
Në enigmën e ngatërruar dhe pak djallëzore.

Era iu sul fushave dhe kodrave,
Shaloi, pushtoi dhe qiejt fluturoi,
Letër nuk shkroi, por te ti ndaloi,
Mbi kokë të pushoi, në zemër strehoi,
Tri herë kishte hyrë, gjashtë herë kishte dalë,
Ishte seç na ishte, në krahun e saj,
Krahu drithëroi, nga gjumi të zboi.

5.

Por për atë ishte zhgjëndërr dhe syri i tha:
Se rrugën për në qiell të çelur e ka.
Dhe mbeti të ftohet mes horizonteve akull
Mes Bakarno Gumnës dhe Boishtës,
Mes Ustopekut, Zllokuqanit dhe Orlancës,
Mes Dushegubicës, Oblakovës dhe Divovës,
Mes Plaçkovicës, Smilevës dhe Mramorcit.
Mbeti të ftohet si urthi i ngrirë
Dhe në pranverë varrin e tij flutura do ta vizitojë,
Në vend të ngadhënjyesve që me fjalë e tejkalojnë,
Në vend të pemëve me çezme të shtjera,
Në vend të fushës mbyllur midis shuplakash,
S'kishte njeri që as fundin as formën t'ia gjejë
Klithmës së fundit me një stuhi tmerruese
Përmes Gërçecit, Lisolajit dhe Sushicës,
Përmes Kërklinës, Judovës, dhe Robovës,
Përmes Slepçes, Suvogërlës dhe Strugovës,
Përmes Cërnobukës, Mogilës dhe ërnecit.
Ç' do ishin ata sy që mësysh e morën
E mos mundet fjalamanëve një fjalë t'u thotë:

E shkreta shkretëtirë, të shkretë ju gjettë,
Ku lind dielli atje ju perëndoftë,
Mes lëmenjve të shkretë, qoftë shpirti juaj
Kurrë mos e pafte ai që do ta dëgjojë,
Ju thaftë fjala dhe trupi pa jetë,
Me qerre erërash qiejt ju çofshin,
Kujt i thonë plagë e dhembje, gjurmëve i paçi,
Plumbi ju zëntë nga secila pushkë.

6.

Bor' e bardhë, korb i zi i bën roje natën shurdhe
Dhe nga thupra magjinë ia falën lëngut të fjetur.
Pastaj ia zbrazën zemrën dhe prej nesër
Uji të vërtetën do ta takojë te vetvetja.
Një prush i vakët ose vezullimi i largët,
Po i shuhet ngadalë në fund të shpirtit të gjorë,
Akull e bënte si fjollë bore.
Ajri ishte pasqyrë për grahamën e fundit
Dhe mbi atë grahamë u shemb qielli
Si çardaku, si kulla e fryrë stuhie.
Tani më u zvogëlua nga bora që ra
Dhe vdekja e rrëmbeu si dremitje a si prehje.

Dhe kur nisi të zbardhëllojë,
Kur nisi dita të agojë,
Shpirtin ia gjetën mes akullnajës,
Bërë kruspull dysh e tresh.

Këngë për këngën time

(Њесна за моја љуба ъесна)

Përballu, burrërisht moj erë, tellalli im,
Fluturo mbi zërin tënd ti zog, ti bubullimë,
Bëhuni vajtojcat e mia
Ju motërzimet e mundimshme
Dhe përçoni anembanë këngën e këngës sime:

Për plepin midis dy shkretirave, midis dy maleve,
Për puthjen e vazhdueshme midis dy buzësh qelibar,
Për ylberin midis dy pyjeve të trazuar,
Për natën e pambaruar midis dy bujtinave,
Për qiriun e ndezur midis dy kafkave të armiqësuar.

Për borinë paqeje midis dy shteteve ndërluftuese,
Për kalorësin eteri midis dy fshatrash,
Midis dy shtambash uji,
Për ombrellën e stërhapur të kërpudhës,
Për telegramin e lexuar midis dy shirave vëllazëror,

Për Denicien e palëvizur midis dy mëngjeseve të larguar,
Për largësinë midis dy përgjigjeve,
Për ijet e lumit midis dy larëseve të zemëruara,
Për acarin e fshehur midis dy dhomave të ngrohta,
Për abetaren, për numëratoren midis dy qyteteve të afërt,

Për strehimoren midis dy zagushive fshatare,
Për peizazhin midis dy letrash, midis dy betejash,
Midis dy Republikave të Krushevës,
Për djersën, për diamantin midis dy balleve të ulur,

Për topin e borës midis dy grushte fëmijësh,
Për unazën diellore, për kufirin natëditë,
Për rrymën e zgjuar midis dy netësh bimore,

Për mesditën e vulosur midis shkujesh lumore,
Për pikën e ujit midis dy qiellzash të terura,
Për kumbonarën midis dy muratorësh, midis dy
kumbonarësh,

Për bishën e pazbutur, për Shtrëngatën e mëshirshme,

Për ujëvarën midis dy duarve të mia,
Për DENICINË.

Këngë për këngën e saj

(Їесна за нејзунаџа чесна)

S'kishte vend ku nuk e takova atë,
Se pa të isha askushi dhe askush nuk më njihte.
Sipas frymëmarrjes të saj e njihja ajrin
Që të mundja ta arrij, pa më vërejtur njeri,
Por ajo ishte më e shpejta se çdo dritë qiellore,
Se kudo rrugën e ndriçonte vetë.
Duke e kuptuar si gjithçka në kupën prej mollësh,
Koka më mbushej me lëndë djegëse,
Shira të bardhë e të kuq binin nga frutat,
Drithi dhe pylli e ndiqte marshin e saj
Dhe gjithçka rreth saj merrte formën e saj.
Ku hyja unë, ajo dilte
Nga vrimat urreja vetëm zbrazëtinë e tyre.
Më plagoste si nuse, më puthte si motër
Natën hyjnore që e zbulova tek ajo.
Isha hetuesi i parë i asaj errësire të nxehtë
E pashtershme si yjet dhe e pavlefshme si gurët
Që zbrazen vazhdimisht, e kurrë të sosën.
(Çfarë frike u mblodh kur u prek ajo lëkurë
që shkëlqente dhe vezullonte si rrezja e thyer)
Zjarri dhe uji fitonin shpejtësi paralele
Dhe në tërësinë dashurore vazhdimisht humbnin.
Çdo gjë e zhdukur bëhej për hatrin e saj
Dhe çdo gjë e përtëritur bëhej për hatrin e saj.
Dhe bota kështu ndahej në të dukshme dhe të padukshme,
Në vende të çliruara dhe vende në zhvillim,
Por s'kishte vend ku nuk e takova atë.

Kur e dashuroja Denicinë

(кога ја љубев генеција)

Kur e dashuroja Denicinë

Më bëhej si të shartoja dritën me terrin,
Si të shkrija akujt duke lëvizur,
Si të bëhesha i vetmi dëshmitar
I puthjes midis metalit dhe rrufesë.

Kur e dashuroja Denicinë

Më bëhej si të gjeja shpejtësinë e lëvizjes së gurit,
Si të ndaja shpirtin prej trupit
Si të ndizja barot
Në zverkun e luleakacies dhe trëndafililit.

Kur e dashuroja Denicinë

Më bëhej si të sillja ajrin veror në ajrin dimëror
Si të zbuloja tërë minierat e arit,
Si të bisedoja me telefon me ëndrrën,
Përmes punëtorëve të fjetur.

Kur e dashuroja Denicinë

Më bëhej sikur hapja barnatoret e pranverës
Si bilbili kur miqësonte
Qiellin dhe Tokën,
Sikur ma rrëmbente peshën
Tek ajo derisa shpejtoja,
Siç nuk mund të shihja asgjë veç saj,
Siç jetonte ajo derisa unë vdisja,

Siç nuk e di si do të vdisja,
Nëse Ajo nuk lindte dot.

Kur e dashuroja Denicinë
Më bëhej si të merrja pjesë
Në krijimin e Shtetit të parë Maqedonas.

Letra e parë

(үрөо үүсмо)

Asgjë s'është aq e qartë
dhe asgjë s'është e pranishme sa mungesa jote:
as pëshpëritjet fëmijërore që i zbuloja
gjatë mbjelljes së shirave,
as paralajmërimi i tollovive tek merimangat
e mejhaneve pranë rrugëve,
as rrugët ajrore, të ndriçuara nga dallëndyshet,
as ajo që merr trajtë vetëm tek veshi im,
as veshi im derisa aty gjinkalla e vonuar
e kurdis orën e saj të natës,
as dhembjet e lindjes të farës së hedhur,
as zjarri-flakë në kokën e gjelit
derisa ik nga hija që zbret nga qielli,
as hapësira që më mbeti ndërmjet duarve të tua,
midis dy përcëllimeve të tua,
as toka që e shqetëson majën e kallirit,
as fërfëlliza e borës arave të afionit,
as flaka që vjen si mjegull vjeshtore
në vargun e specave,
as dashuria dhe urrejtja ndërmjet çelësit dhe drynit,
as drita e fshehur në shkrepësen e blerë,
asgjë s'është aq e qartë,
asgjë më e qartë se gjurma jote
para dhe pas meje, me mua dhe tek unë

Letra e dytë

(вѣторо ѿусмо)

Më kujtohet:
Ty gjithçka të kishte hije, si luleakacie
Që më nënshtron nga brenda, e më trimëron nga jashtë.

Ti për mua ishe Lindje dhe e Enjtja e Madhe,
Ti ishe gjithçka që i mungonte botës,
Ti ishe edhe e shkuara ime e pakryer
Prandaj mendoja për ty dhe të kisha kujdes.

Rrufeja që ty të përshkon, tek unë ndalon
Dhe unë jetoj meqë e di se edhe ti gjallon.
Jam rob i yt, për ta kremtuar lirinë
Dhe ato zagushi vere rreth belit tënd
Dhe ato mejhane të ftohta nën sqetullat e tua
Dhe ato grindje erërash para poleve të tua
Dhe kohën time që ishte koha jote.

Më kujtohet:
Seç lexoje derisa lexoje - kur s'lexoje,
Kur shtriheshe në mbrëmje, si gogësi në mëngjes
Dhe si e zgjatje ditën me buzëqeshjen tënde,
E trazuar si mbrëmja tek shega e çelur.
Tek ti ishin kufijtë e Maqedonisë së Plotë
Dhe derisa të dashuroja, dashuroja atdheun mbarë.

Ti arrije para shtatit tënd, para zërit tënd
Ku më prekin ujërat që preken dot.

Ti ishe Trimi im dhe Buka ime e shenjtë
Ndodhi dhe dëbimi im që pastaj të bëhet i plotë
Fati yt, dhe fatkeqësia ime.
Në fundin e detit, në maje të shtizës
Ti gjithmonë e para: edhe para agut, edhe para territ.

*Vlada
Urosheviq*

Vlada Urosheviq

Vlada Urosheviq (Shkup, 1934) është poet, tregimtar, eseist, përkthyes, antologjist dhe profesor universiteti. Anëtar i AMSHA-së, i Akademisë Evropiane të Poezisë (Luksemburg) dhe i Akademisë "Malarme" në Paris. Është përkthyer në disa gjuhë të tjera. Është laureat i mjaft çmimeve dhe mirënjohjeve: "Kalorës i Arteve dhe Letërsisë" (Francë) etj. Është i vetmi poet maqedonas, i cili çmimin "Vëllezërit Miladinovci" të MSP e ka fituar tri herë. Ka përpiluar disa antologji të poezisë frënge. Veprat më të rëndësishme poetike: *Një qytet tjetër*, 1959; *Shi vere*, 1967; *Ëndërrimtari dhe boshësia*, 1979; *Hipnopolis*, 1986; *Rrisqet e zanatit*, 1993. Ai është edhe tregimtar: *Karroca e natës*, 1972; *Aldebaran*, 1991. Shkruan edhe romane: *Shija e pjeshkëve*, 1965; *Poeti Oborrtar në aparatin për fluturime*, 1996; *Lidhja e egër*, 2000. Ka botuar edhe disa libra me ese: *Indi i Arijadnës*, 1986; *Pallati nëntokësor*, 1987; *Demonë dhe gjithësi*, 1988; *Boshti mitik i botës*, 1993; *Astrolab*, 2001.

Në maqedonisht midis tjerash ka përkthyer edhe: Bodlerin, pastaj Rembonë, Apolinerin, Elyarin, Bretonin, Preverin etj.

Yli i jugut

(*южная звезда*)

Ku është ai vis, ai vend që e kërkoj
Ajo tablo e fëmijërisë, ai mur i shkarravitur
Ajo gjurmë ajo hije ai yll
Ai qytet që s'gjendet kund
Ai vend Aldebaran

Ku është ajo ëndërr që e kërkoj para ëndërrimit
Ajo rrugë ajo shenjë me idenë e saj zemëruar
Ai det ajo verë ai qiell
Ajo bimë që fshihet midis hirit
Ajo këngë Aldebaran

Ku është ai zë që e njoha aq vonë
Ai zjarr ai plakush kurrë i zhgënjyer
Ajo plagë ajo lindje që e bartim ne
Ajo ngjyrë ajo dashuri ajo tablo
Ajo grua Aldebaran

Ku është ai udhëtar që kudo është i huaj
Ajo rrënjë ajo dallgë që sërish nis me dallgë
Ai lumë ai udhërrëfyes ai pyll
Ai zog ajo plakushë
Pakëz të vërtetë, pakëz rrenë Aldebaran

Urbani i mbrëmjes

(вечерен автобус)

Autobusi që lundron natën nëpër qytet:
Ai katallani, ai dordoleci.
Pas tij mbetën librat e palexuar.
Shtëpi të tejdukshme, gjelbërimi i turbullt.

E shikojnë vashat akullore duke lëpirë.
Pas tij luhetet qielli me kokën e rëndë.
Në vend të shoferit duket një gjeneral me grada.
Qenë dhe kujdestarë ecjen e tij lavdërojnë.

Autobusi që lundron natën nëpër qytet:
Ata që s'i kanë hipur kanë gabuar tepër.
S'ka rëndësi në vajte në Kozle apo te Uji i Thartë
Skutave të panjohura na shpie ai.

Shi vere
(лешен дожг)

Po bie shi sikur gruaja përgjemet,
Si fëmija vjershën përmendësh që mëson,
Bie shi por si i arratisuri fshihet,
Shi bie por si vesë vere s'pushon.

Shi bie por si stinët kur ndërrohen,
Sikur dashurohet, bie me furi
Sikur rrebesh, posi kodra e pjerrët
Mbështetet mbi ne, se shi bie, mrekulli

Bie shi sikur zhvishet lëkura e vjetër,
Sikur vrapohet për te ura e vetmuar.
O, kush do ta mësojë përmendësh këtë shi tjetër,
Këtë befasi të përditshme, këtë gjë pa harruar?

Qytetet e natës

(НОЌНИ градови)

Qytetet e natës dalin rrallë
Në mbrëmje para nesh.
Të zinj – mbi vezullimin magnezit
Në tablonë e çastit.

Shtëpitë e tyre radhiten
Rrëzë kodrës prej balte lumi.
Prej tyre njerëzit ikin
Duke u hedhur nga dritaret e dhomës së gjumit.

Njerëzit, të bardhë si shkumësi,
Poshtë hënës duken si mehitë
Derisa vrapojnë lart e poshtë
Me barrën mbi shpinë ngarkuar.

Te sheshi janë mbledhur njerëzit
Artistë me maska të bardha.
Midis oborresh shtohen shumë
Thuprat prej plastike të bardhë.

Poshtë një ballkoni të ndriçuar
Violinistët u bien veglave.
Njerëz të panjohur te parku
Grinden e grinden midis tyre.

Globet i hedhin si munden
Prej klasave të boshatisura.
I bartin me autobusë.
Fëmijët me këpucë të grisura.

Valltarët mbi pullaze
Vallëzojnë valle koti.
Pastaj tabloja shuhet
Muri i fundit duket

Qytetet e natës janë tabloja
Që s'e shikon rrallë.
Në errësirë ndriçimi i tyre lindur
Dhe në terrin e vet vdekur.

Horizonti anekënd sterrë
Në skajet e tij dridhje ferr.
Vetëm në errësirë bie shi
Se nga vjen i ftohti hi.

Të vërtetat (вистини)

S'ka të vërtetë tjetër thonë klerikët në tempuj
Veç se asaj që thuhet në librat e shenjtë
S'ka të vërtetë tjetër
Thonë nëpunësit e drejtorive të shtetit
Përveç atyre
Që thuhet te ligjet dhe kufizimet
S'ka të vërtetë tjetër thonë tregtarët
Veç atyre që i thonë
Numrat te llogaritë tona
Të gjithë i kanë të vërtetat e tyre: baballarët, oficerët
Qeveritarët mësuesit
Vetëm një memec lexues yjesh
I mbyllur në observacion pa hyrje – dalje
E di se në mesnatë shigjeta tregon një veri tjetër
Dhe se ka çaste kur në orët e rërës
Rëra rrjedh përpjetë.

Sistemimi i bibliotekës (средување на библиотеќаи)

Qëndroj para një grumbulli librash i dëshpëruar
Si njeriu i parë që duhet të nisë
Sistemimin e botës. Dhoma e librave
Është rinovuar: janë zëvendësuar tapetat,
Tavani është gëlqerosur (për shkak të duhanxhinjve
Por edhe nga i nxehti). Mëdyshem gjatë:
Cili ku të zërë vend, ku të vihet boshti,
Më lartë, apo më poshtë, si të mbushet boshllëku?
Më në fund ia nisa: Homeri, pastaj Hesiodi, pastaj Herodoti:
Deri këtu puna vajti mirë. Po ç'të bëj më tutje? Kuranin ku ta vë,
E ku Çingin, Lao Cenë, Talmudin? Dalëngadalë
U mbushën radhët. Borhesi shkon bukur me
Një mijë e një net, Mirça Eliade pranë Patangjalit.
Çdo gjë po vjen në vend të vet. Aty-këtu ndonjë dyshim
për ndonjë libri që s'i gjendet vendi,
Por kjo është e përkohshme. Librat do rregullohen.
Periudhën e kaosit
E kaluam me fat, gjithësia përsëri në skenë.
Ia dolëm prej Kiametit
Të radhëve me libra rreshtuar
Si në një rrip toke të thatë.

Përshkrues

(oñuc)

Në katin përdhes të Kullës janë vendosur përshkrues.
S'ka ndonjë rehati, por verës nuk bën vapë.
Përbindëshat po rrallohen, por s'ka as vizitorë.
Ata mundet fare rahat t'ia nisin punës.

Rojet u sjellin ushqim dhe vajguri për kandilat.
Kohën e kalojnë përkulur mbi dorëshkrime.
Herë-herë kërkojnë letër të bardhë dhe thikë mprehëse.
Sipas temperaturës i dallojnë stinët e vitit.

Maleve udhët e karvanëve bëhen të pasigurta, shkretohen.
Shpeshtohen sulmet mbi rojet e karakollëve kufitare.
Malli i shtrenjtë nuk vjen më krahinat e largëta.
Qeveria bashkiake i shton taksat e qytetarëve përsëri.

Tek porta e qytetit qëndrojnë varur kryengritësit.
Nëpër tempuj besimtarët pëshpëritin lutjet e radhës.
Masa i plaçkit natën depot e drithit.
Klerikët kërkojnë ndryshime rrënjësore të ligjeve.

Në kazanë me katran të vluar i hedhin robët e luftës.
Nëpër ura mbindërtojnë nëna me foshnje.
Përshkruesit vazhdojnë t'i përshkruajnë harxhimet e dasmës
Të një mbreti emrin e të cilin e kanë ngrënë miu dhe myku.

Kriptogram, diktat

(криптограм, дикта́м)

Në arkivat e verës
Është shkruar edhe një krisovulë
Me gema thepake: stenografi
Që mëson prej strukturës së kristaleve,
Shenja astrologjike marrë prej këmbëve të karkalecave,
Prej këmbëve të gjinkallave.
Fier: shkrim i thyer
Që përfundon në spiralë –
Kalendar Inkësh ose ekuacion i pafund algjebre,
Gjarpër që gëlltit bishtin e vet,
Tabelë llogaritëse bimore.
Shënime alkimike përgatitur
Prej fluturake luledielli,
Prej ferra gomari dhe fara hithre. Dosëza
Është shenjë sulfuri, sipas parimeve mashkullore,
Por aty ndërhyt edhe astrologjia, shënjimi i maleve,
Një zodiak i tërë i përbërë nga gjallesa të ndryshme,
As Kina as Arabia – pinca e feçka
Precize si mekanizmat e vogla.
Alef: fillimi një kokë demi,
Vapë vere, kulmi i vitit.
Përmbysja e shegës me verë -
Kjo është omega, fundi i gostisë.
Abece e trilluar prej ahu.
Inkunabula me emblema heraldike
Trape historish, gjurmë sqepash
Mbi samarin e breshkës, qime
Lëkure vere që rinohet.
Milingonat shkruajnë letër kokrrize,
Formulë e fshehtë, traktat gjarpri
Për kuptimin e fshehur të botës.

Buba të vogla shpërndarë nëpër gjethin e dushkut
Si shënime margjinave. Bashka mbi lëkurën e mështeknës,
Rrathë koncentrikë vitesh
Të shkruara plasave të trungut
Si vizatimet në doracakun kosmologjik, shpjegim
Sferash. Jo më kot
Mbi krahët e fluturës
Janë stamposur sytë e mendjes së urtë.
Gjithçka që s'është krisovulë kërkon të dalë,
Të shpëtojë nga harresa: materia e verbër
Do të shohë, do të fshihet
Nga pafuqia e tokës, nga bërlloku –
Nga britma, nga shenja, nga rrezja –
Të krrokatë, të thotë, të rrezatojë.
Rrezatimi është fluturim.

Larja e pasditës në det

(Йойладневно кайење во море)

Lëkurë e Leopardit e shtrinë në fund të detit
Me lara lara- rrjetë
Në të cilën jam shtrirë duke aktruar gjumin
E një ëndërrimtari amator
I cili është shtrirë në kafazin e tij prej drite.
Lafsha e dallgës – kurorë hardhie
Mbi kokën r dikujt.
Pëfund është ai që ka shaluar leopardin.
Nyje mbi nyje radhiten: qëndismat
E cila as thuret as shthuret
Por vetëm përsëndytet pa u përsëritur.
Ku gjendja hyrja për pallat e ku dalja?
Gruaja e atij që lundron nga ishulli në ishull
I dalldis mësitet
Duke lidhur nyjat me pe mëndafshi
Ndërmjet diellit dhe zallit nën ujë.
Në det të gjitha përrallat i kanë sozitë e tyre.
Mozaik: bollëk frutash
Por prej xhamit mashtruesit. Me t'u afruar
Fotografisë dikush e prishë me dëmtime.
Përmes kësaj gjilpërë diellore
Më vargojnë; lëviz
Por e kuptoj se jam mbërthyer për pllake deti
Si një flutur: s'mund të ikë dot
Nga sprovat e tablove të rreme.
Të gjitha shqisat më janë magjepsur nga koincidenca.
E hija ime
E shtanguar noton si një fetus
Në grykën e ujit
Si para lindjeve të përsëritura.

Ëndrra të këqia

(лоши соннишја)

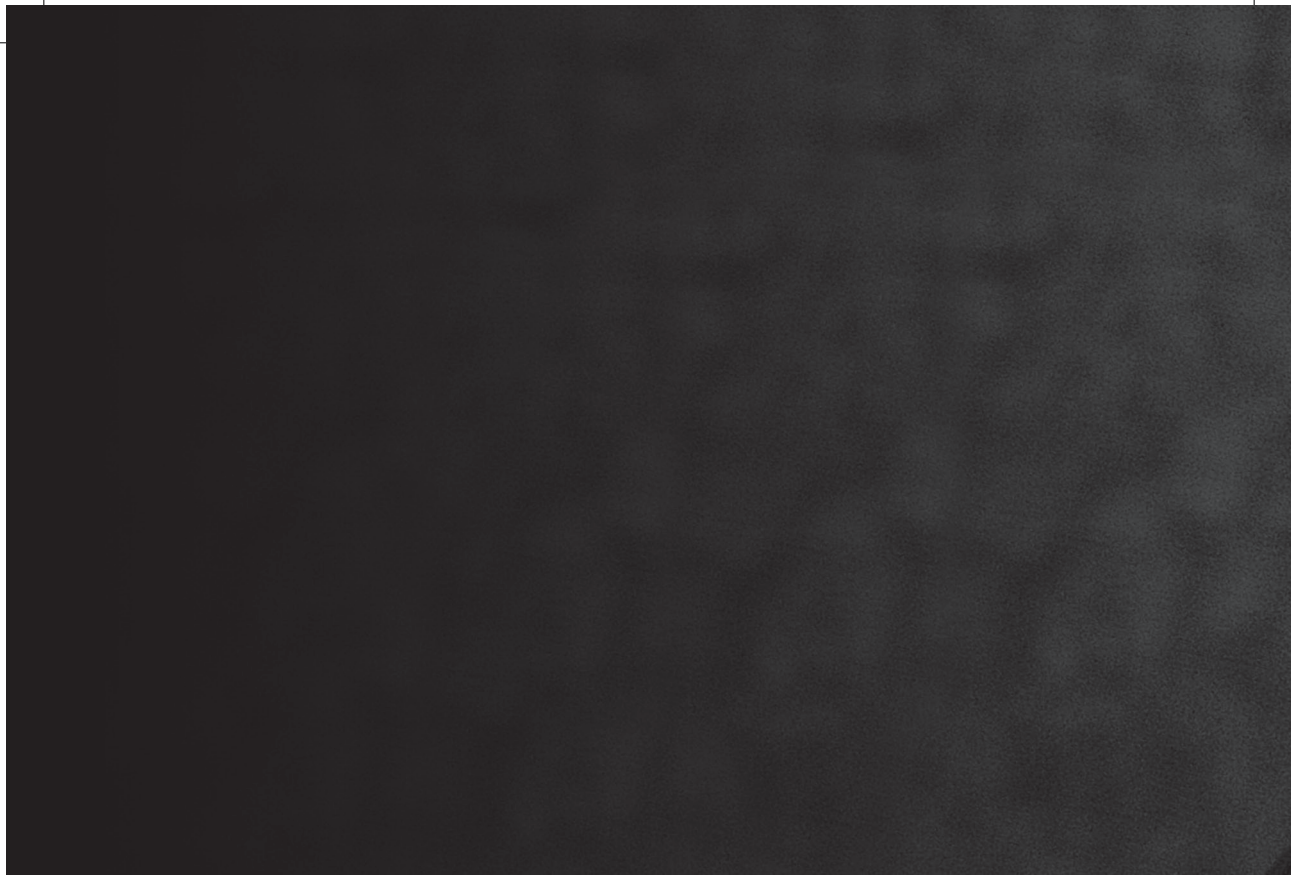
Është një njeri që di gjithçka për ne.
Ka letra ku shkruan për gabimet tona.
Ka kompjuterë që ushqehen me emrat tanë.
Ka aktvendime që gjykatat tanimë i kanë shpallur.

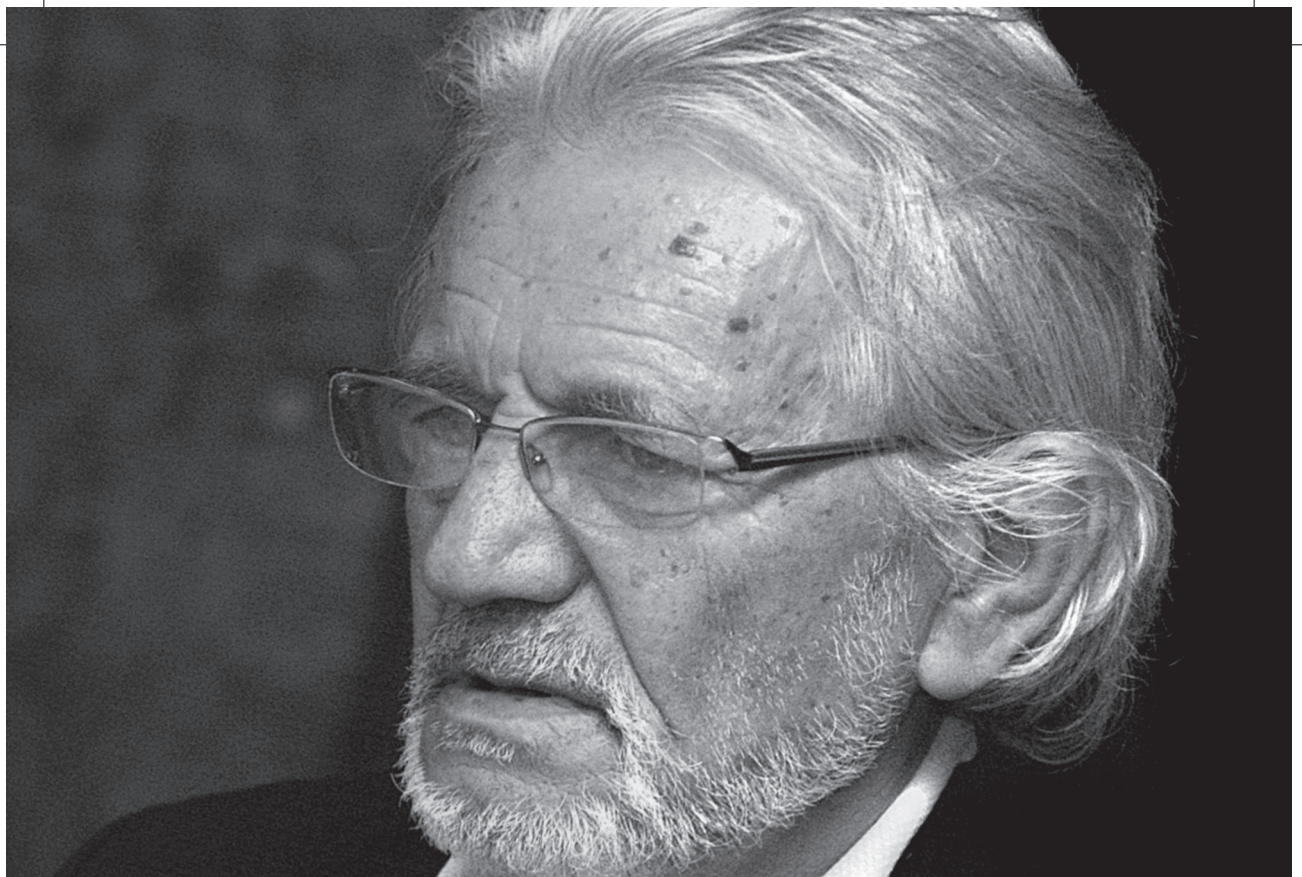
Ka fotografi ku tanimë nuk jemi.
Është një grua që shtiret se na ka harruar.
Është një dërgesë që për ne e ka pranuar
Dora që nuk i përfill rregullat e postës.

Ka njerëz që në rrugë sillen pas nesh.
Është një mik që na kalon pa përshëndetje.
Ka shkallë që nën hapa të panjohur kërcasin.
Ka ëndrra që dita nuk i zhdavarit.

Det i largët
(галеично море)

Te Hesiodi, midis shumë këshillave të urta,
Ka edhe një që thotë: “Nëse maje fiku
Bëhen gjethe sa këmba e laraskës
Atëherë mund të shkohet në det.”
Qe, është mesi i prillit
Dhe në fikun e oborrit gjethet u rritën
Sa këmba e laraskave të vogla.
Trungu thithi lëngun nga rrënja;
Terri u shndërrua në ushqim, megjithatë
E zë veten duke menduar
Për detin e përtërirë të pranverës, përvojën,
Për lëvizjen e ngjalës, për shkumën
Që i ngjason qumështit
Të fikut të njomë, jeshil.

***Radovan
Pavlovski***

Radovan Pavlovski

Radovan Pavlovski (Nish, 1937) – poet, udhëpërshkrues dhe eseist.

Një pjesë të jetës e kaloi në Zagreb (Kroaci) dhe Beograd (Serbi). Është anëtar i ShShM, i ShSh të Kroacisë, antar i AMASH, i PEN-it. Librat e tij janë përkthyer edhe serbisht, frëngjisht, anglisht, shqip, turqisht, etj. Ka marrë disa çmime, si atë të Institutit Biografik të Amerikës etj. Njihet si “princi i metaforës”. Ka botuar vëllimet poetike: *Thatësi, dasmë dhe shpërngulje*, 1961; *Korabia*, 1964; *Mesdita e lartë*, 1966; *Përmes të çarës së shpatës*, 1971; *Dielli për të cilin toka nuk di gjë*, 1972; *Barojë*, 1973; *Roje* 1980; *Murtaja* 1984) *Kokrra, Vetëtima, Çelësa* - trilogji (1989); *Kalorësi i tingullit*, 1995; *Djali i Diellit*, (1999), *Kalorësi i zërit* (1995), *Mburojë* (2002), *Me njërin sy* (2002).

Është autor i manifestit *Epikja në votë* (me Bogomil Gjuzelin) dhe i *Manifestit të Republikës Poetike Zhelezna Reka* (1990); i udhëpërshkrimeve *Çelja e udhëve*, 1986; dhe i librit me ese *Ç’mund të bëjë poezia?*, 1994 dhe *Xhungla demokratike*, 1994.

Kokrra (зрно)

Tek unë jeton dhiata e popullit
E me mua
Edhe fatet nëpër botë numërohen
Të mos më mbesë fara nëpër errësirë
Toka mos ma venisë
Edhe nëpër gurë rrugë çel
Foshnjat kah dielli i shpie
Në kohë të ligë unë di himnin ta këndo
Pastaj drejt diellit të largohem
Dhe të jem dritë e amshuar
Mbi kallij drithi dhe populli.

Ylli im

(*моя звезда*)

Unë nëpër kohë bart
Edhe pjellshmëri edhe brenga
Edhe gëzim edhe lavdi.

Edhe pjellshmërinë
Edhe kryqin e vendit tim
Unë i bart -
Këtu janë vuajtjet e mia.

Edhe nën gurë edhe nën qiell
Edhe në shtratin e bardhë
Po ajo lëmë e kokrrës së përgjakur.

E për mua në altar
Këndojnë A m s h i m
Unë jam dasma.
Dhe gjithçka lind
Shenjën time bart.

Dhe sa më shumë errësohet
Ylli im
Më i qartë bëhet.

Djaloshi që fle në drekë

(момчејџо шџо се буди на џладне)

Tingulli i vdekjes
Të josh të dremisësh ditën
O djalosh
Zgjohu
Fushën e ke plot zhurmë
Prej bimësh dhe lopatash
Dielli i mëngjesit është sofër e madhe
Mesdita t'i fsheh fjetet e zeza të natës
Ti nën vete i ke fshehur gurët dhe hënën
Nga pusia dhjetë kalorës
Arrijnë si valë frike
Bima e butë t'i lidh gishtat për toke
E s't'i lëshon dot
Derisa t'i falësh puthje vlogu në mesditë
Nga bari çohet kori i dashnorëve të vdekur
Zgjohu djalosh
Anija ime e ndërtuar prej hardhie vere
Me grykë të mbyllur gjendet në det
Në një orë çdo gjë është e vdekur në gjumë
Në një orë kur pyes veten a jam i marrë.
Është mbrëmje
Dhe vijnë shumë njerëz të të zgjojnë
Ti e vizaton hartën e yjeve
Dhe merr frymë thellë
Zgjohu o djalosh
Dhe shpjegoi ëndrrat
Se me kalë të bukur shaluar
Do të shkojmë deri në Zhelezna Reka

Të na freskojë era e mullinjve
Me lule të plaguar e mbërthe këmishën
Dhe hy në shtëpi me dashuri

Më trego çfarë pije pin në ëndërr
Që nuk zgjohesh dot o djalosh.

Vetëtimat nga zhelezna reka

(молњи од железнаја река)

Dhe ka një bimë vezulluese
Që nuk vyshket.
Është prej stralli
Dhe në çdo errësirë
Xixa lëshon.

Dhe ka vend të shenjtë
Prej ku dalin
Vetëtimat e dhembjes.
Dhe ka
Një bosht erërash
Rreth gurëve që rrotullohet.

Këtu në Zhelezna Reka
Mbi çatitë me rrasa guri
Dhe mbi çatitë prej kashte
Zogjtë e botës mbarë
Vijnë në haxhillëk
E jo për të jetuar.

Këtu stinët e vitit
Ndërrohen për të jetuar
E jo për t'u kalbur
Që këtu vetëtimat
I dërgojnë
Kthjelltësi botës.

Këtu
Prej fushës së zjarrtë të vetëtimave
Buron Zhelezna Reka.

Dy gjela: i kuqi dhe i ziu
(два йейла: црвѣний и црниѡ)

Shamia kuqezi
E hedhur në qiell
Dy taborë me gjak të kobshëm
Luftojnë në vendin
Ku duhet të ndahet shpirti
Verës vizatojnë kryqin
Ku ta mbyll vajin
Shpirtin ua vjedh Maxhupja
Ua lidh nëpër lecka blu
Dhe i hedh në lumë
Mos u dihen gjurmët
Tre Maxhupë
Tre kumakë të verdhë
Me gjysmë shpirti në trup
I lexojnë yjet
Mbulojini në rërën e ngrohtë
Të mos kenë të ftohtë
Dëgjoj dy marshe ushtarake
Në gishtërinj më mblidhet shkuma e kuqe
Përse t'i ndaj
Përse t'i vras
Kur kanë lindur në luftë
Ulem në çardak
I stolisur me bozhure të freskët
Ju shtruat cergën
Mbi gurët blu të rrufesë
Derisa fëmijët tuaj
Shkopinj të kuq
Dhe mendonin nën cilën re të qëndrojnë

Për ta pritur vesën
Ëndërr
Juve jua kanë ndërprerë ëndrrën
Me këngën e bufit përgjërues
Që e derdhi vrerin
Në plasaritjen e një druri

I gropova në kopsht
Ku ta mbyll vajin
Ku të arratisem
Gjeli i kuq dhe i zi
Luftojnë në qiell.

Atlas (атлас)

Të gjitha barrët vetëm i kam bartur
Sa me shpinë sa me duar
Nga njëra anë e botës në tjetrën
Magjistar i ndjellakeqes
Vetëm nga vendi deshën të lëviz
Por gjithësia kërcëllonte midis gishtave
Të dorës sime si shalqi i verdhë
I kam hipur vetes
Dhe kam zbritur prej hëne
Me fruta të rëndë në tokë
Njërin krah e kam zëvendësuar
Me krahun tjetër, pa zëvendësimin
E zgjidhjes së botës në furtunë
Nëse dorëzohem
Para peshës sime gjithçka do të thyhet
Pastaj: as tokë, as qiell s'do të duket.

Thatësi (cyua)

I përkulur sa s'bëhet pëllet
Kafsha për çdo bri të thyer
Qielli s'dëgjon

Zogjtë e radhitur në rreth
Fluturojnë fuqishëm nëpër qiell
Duart i kemi shtrirë për lutje

Ora ua mat vapën
E barit
Era mezi sjell dy-tri pika shi

Të plasaritura dhe të përgjakura këmbët
Gjithçka mund të shkelin rrugës

Milingonat shënuar me pe të zi
Fundosen thellë
Fillon reshja e shiut të vonuar
Shtëpitë i kemi të hapura për vërshim

Trupi në ujë më dhemb përreth
Zogu i im i vrarë nuk fluturon
Mund ta çel dritaren

Maja (maja)

Ky ishte mallkimi se ditën shihja yje
Të qasesha dhe gishtërinjtë më mbusheshin me errësirë e fjalë
Si endacak frikësohesha të shtrihem vetë në rrugë e të fle
Se milingona mbreti mund të më takojnë e të ma rrjepin lëkurën.

Por ti më çoje në ajër
Dhe si zog qëndroja maje kullës tënde
E para meje rrufenë e shuante shpirti im
Që ndriçonte retë
Zgjodhëm një vend. Vend të gjerë për kopshte dhe kambana

Unë hyra si vjelës në kopshtin plot tinguj
E ti plot me fruta. Rreth nesh hetova gjurmë hajnash
Agimi përvidhej nëpër gishtërinj.
Gjinkalla nën tokë mbulonte lule të bardha
Që dimri të mos mbetej pa bukuri.

Ky ishte mallkimi se ditën shihja yje.

Rrugën pastroja që e keqja mos të të gjejë;
Në ajër e dëgjoja vajin e lindjes sonë
Zhduka çdo pasuri tjetër
Për t'u parë pasuria jonë e pastër
Me zjarr në zemër.
Duart i shtriva nëpër tokë se ti po vije.
O, kambana krenare që e dridhët qiellin
Mbushur me aromë luleshqerre.

Vetëtimja e zezë

(црна молња)

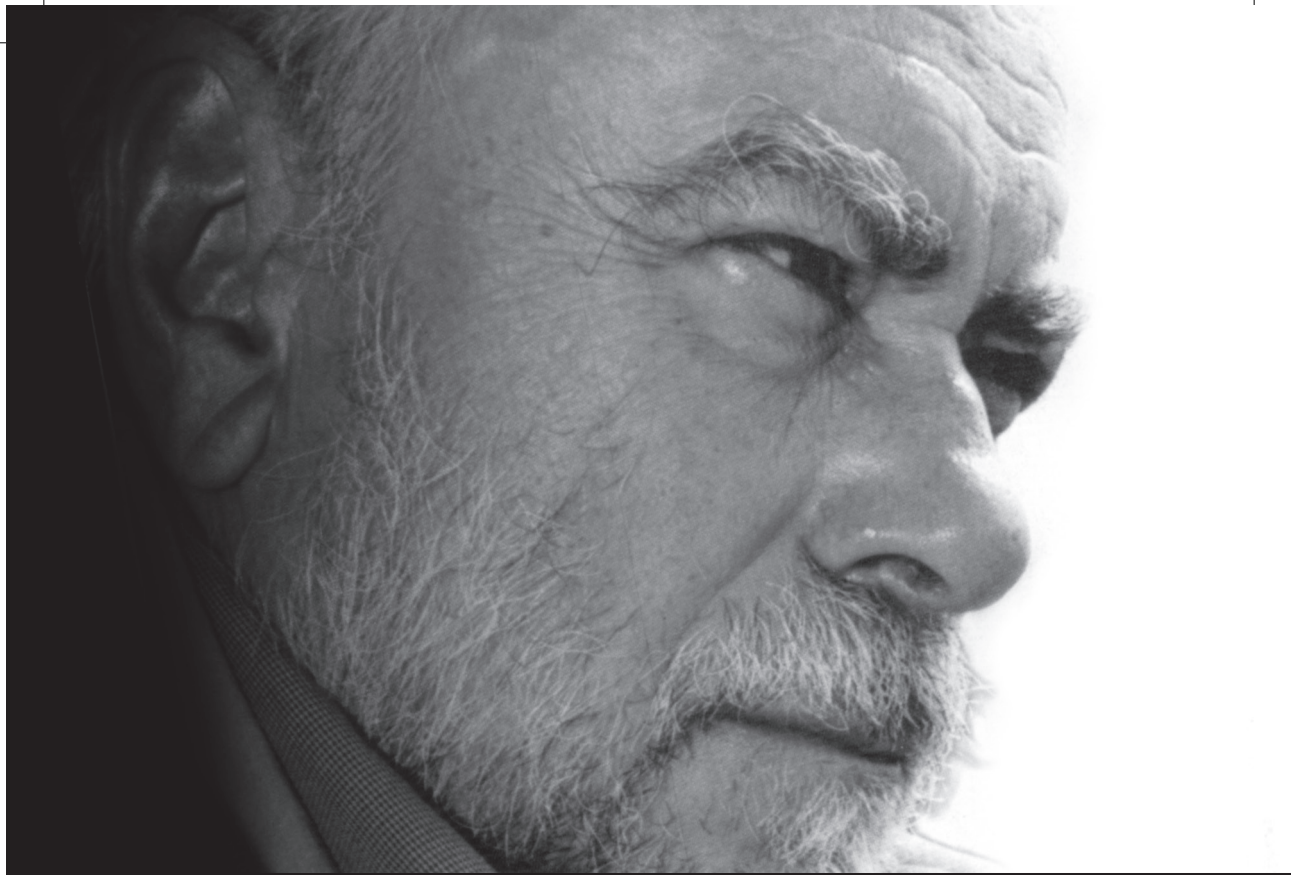
Gjithçka rreth saj është
Laramane dhe e hareshme
Vetëm ajo është
E zezë, e dashuruar
Dhe vetëtimë e mbarsur.

Dhe prej harresës fëmijërore
Di të valvisë shami të zezë
Në ajër - natë, në tokë - ditë

Kjo belholla, esmerja, vetëtimja
Vajzës i përngjanë, shfaqet
Bahçeve të Jugut - natë epshore

Nëse ka dalë prej deti
Lë psherëtimë mbi gurë - natën
Nëse ka dalë prej barkut të tokës
Ajo kalon pranë diellit
Me verbërinë e urithit
Që dritë fal
E prej syve terr merr.

***Bogomil
Gjuzel***

Bogomil Gjuzel

Bogomil Gjuzel - Poet, eseist, tregimtar, përkthyes. Lindur në Çaçak (Serbi) më 1939. Fakultetin filozofik (Gjuhë dhe letërsi angleze) e kreu në Shkup. Ka qenë bursist i Këshillit Britanik në Edinburg. Ka marrë pjesë në Programin internacional të poetëve në Ajova (ShBA) dhe në shumë manifestime poetike ndërkombëtare. Ka qenë drejtor i Festivalit poetik të Strugës. Përpilues i disa antologjive poetike: britanike, amerikane, suedeze etj.

Vëllimet poetike: "Mjaltorja", 1962; "Trëndafili alkemik" 1963; "Prurësit e paqes", 1965; "Pus kohe", 1972; "Rrota e vitit", 1977; "Vërtetësia është gjithçka", 1980; "Rrethimi", 1981, "Hapësira boshe", 1982; "Terr e qumësht", 1986; "Duke shembur murin", 1989; "Jeta lakuriq", 1994; *Kaos*, 1998; *Ajo*, 2000;

Në maqedonishte ka përkthyer shumë vepra dhe autorë: Shekspirin, Eliotin, Odnin etj.

Është fitues i shumë çmimeve, në mesin e të cilëve edhe atë të "Vëllezërve Miladinovi" të MSP-së.

Mjaltore (медовина)

1.

Vegime të përgjakshme mbi varrin diellor të pasdites
Hapësira e liruar lutet për flijime
Nata kokëboshe, mushka
Frena yjesh
Po vjen ai babai ynë i madh, qesharaku
Boshti i jetës
Rrotullohu falu qetësi të vdekurve
Uh, kjo tepe do më plasë nga dielli
Shtati m'u nxi
Me këtë lloj gjaku do arrijmë deri te shenjt
Shenjt ishte dehur, i padukshëm u bë
Do arrijmë deri në ferr
Me këtë lloj gjaku në dejtë tanë.

2.

Zemra s'ka fillim
Një mijë trupa me vesë do t'i hedhim kurbanit
Koha hesht, rëra hapëron
Shirat do ma kthejnë lindjen
S'po na zgjasin bukuritë e nëndheshme
Që bota e tërë po i përkrah
Nuk zgjat as dielli në dejtë e zogjve
E shkyç
Këto i keni kujtimet e fundit nga kjo botë me hënë
Uh, i vdekur jam për ato agime të bardha
Të verave të derdhura
Me gotat e rënda

Nga qielli pika e vërtetë
Mbi kafkë presim
Të pikojë.

3.

Sytë na janë bërë plagë të hapura
I lidhim nga dy herë
Dalin tri zambakë
Tri zambakë, tre asqerë
Të armatosur me gëlqere dhe mjegull
Dhembje, zjarrin e kemi të vakët
Nuk duron rrufeja jonë
Hej, hej, hej, u bë vonë, vonë
Bile edhe për vdekjen me zjarre të vakët.

4.

Do fluturojmë me kuaj të bardhë deri në Stamboll
Nuk i dilet pa ikje
Marria para treqind dyersh
Njëra zjarrin, tjetra erën, e treta
Heshtjen e kaltër në dallgë që na hedh
Po vijnë fshatarët me deve të na shkelin
S'ka shpëtim
Veçse një erë mrekulli
A do ngjajë zjarri njerëzor.

S'ka më lule morti
Në plazhe drita mbretëron
Lodra dhe njerëz prej gjaku
Zemra ka kanicë ari
Kanicë të mbretërve të ndjerë

Do të dal nga deti në tokë
Si topi me katër gryka.

Endje nëpër tokën Karavlashkë

(скипиданье по земјаџа каравлашка)

I.

Qielli i rrëzon yjet
Ngadalë si të zgjasë amshuar
Me të dashurën përndiqemi
Nëpër pyjet e errët
Pa fat
Por me dalje në Karavlashkë

Hej moj tokë Karavlashkë
E fortë je prej pikëllimi

Ëndrrën s'e kam të pastër
Do të bëhem murtajë
Murtajë e zezë Maqedoni
Erë e kuqe Veriore
Dhe vdekje e ëmbël Bogomile

Njerëz, më pranoni si rebel
Jo dashnor të mrekullive
Do të fluturoj me erërat
Erëra të paqena shpresoj
Nëpër shkretëtirë
Hej nëpër atë fushë të shkretë Karavlashkë
Këngë do këndoj
Për gratë me mëkate
Hej mor bandill i sertë.

Yjet vdesin
Gjithnjë e më tepër pakësohen
Qentë lehin nëpër qiellin që rrëzohet
Tokën e djegin
Hej moj tokë, tokë Karavlashkë

Fis Karavlashk, njeri Karavlashk
Fundi s'iu gjet pikëllimit

Lëngata e Dojçinit

(болен дојчин)

I.

Qyteti i bardhë fle nën çatinë e mjegullës dhe borës
Në pelenat e saj gjithësia e shtynë lindjen e vështirë
Nuk dëgjohet vaji i foshnjës
Lindja është harruar; djepat nuk përkunden
Fara e zezë është mbuluar në tokë
Si vera e re gufon gjaku i keq
Për të rrëmbyer përsëri një kohë tjetër

Aty është bronzi jeshil i portave, i njomur
Nga gjuha e ngrohtë e mjegullës lehonë
Askush nuk e di ku janë bedenat
Dhe ku fillon fusha dhe bota e bardhë

Arritën karvanët dhe u mbyllën nëpër hane
(Devetë ende rënkojnë nën barrën e pashkarkuar)
Mejhanet janë të padukshme nga frymët e ngrohta dhe tymi
i bardhë
Te vera tani kërkohet gjaku i vet, te buka
Fuqia e vet dhe me mallkimin e pashqiptuar

Aty ku është e pranishme vdekja aty janë kufijtë
Aty është zinxhiri i heshtjes, aty thirrja shënon fundin

Dhe përsëri askush me klithmë nuk e ndolli vdekjen
Prandaj unë dergjem në kullën prej ajri
Me frymë i zbus xhamat e zbehtë
Duke e lëshuar të vetmuar lotin-endacak.

Lëvdatë për gurin

(йофалба за каменои)

Ti, o gur, që prej shekujsh dashuri bën me hirin
Ti, o gur, që shërohesh duke rënë
Por ende qanë për qiellin
Ti, që refuzon t'i shërbesh dikujt
I kafshuar nga varfëria
Që lëngon nga gërvishtjet e thonjve
I grenë nga shputat e zbathura të njerëzve
I përkëdhelur nga pikëllimi i mbijetimit
I hedhur si zog në fluturim
Rreth idesë derisa nuk e gjuan me gurë
Zemrën e butë si me çekiç
Por i pa aftë për të kuvenduar
Krenar, i fortë, i pamposhturi gur.

Ti që e lijon jetën dhe vdekjen
Për mbijetesën e fuqishme
Ti që e urreve praninë e përkohshme
Ti që dikur ishte bishë dhe njeri
Por u ktheve në gjendjen tënde të përparme
Pranë dashnores së parë
Ti, që shkakton përçarje në hapësirë
Ti, që i grinde elementët
Ti, që e robërove dritën
Ti, që na gënjen me stabilitetin tënd
Indiferent i tmerrshëm për injorantët –
Pëlçit nga fara e dinamitit
Pëlçit nga qëllimi i keq
Krenar i fortë i pamposhturi gur.

Prej kohësh ke qenë gjësendi i domosdoshëm
Ke përqeshur zjarrin ajrin ujin
E ke gënjyer tokën

E barazove majën më të lartë
Me fundin e humnerës
Je tallur me peshën e tokës
Bie e ngrihesh përsëri e përsëri
Që të vuash edhe më shumë
Ku do gjendet për ty fundi i pushimit?
Duke ndenjur pezull në lumin e ekzistencës
Do mbetesh pa qetësi
Krenar i fortë i pamposhturi gur.
Ti që barrikadën e ngritur të ideve
E kupton si top llastiku
Ti që enjtash si lava e bymyer
Përmes dyerve të kalbura të shqisave
Hedhur nga katapulta ime dinamike
Bie mbi sipërfaqen e zbrazët të poezisë së pashkruar
Ti që si Moloku e shkrin errësirën
Në dritë duke hedhur xixa ndryshku
Ti që i theve oreolët vezullues
Bashkë me kafkat e zbutura
Ti që vazhdimisht e luhat skeletin e ajrit
Ti që lotin nuk e njeh
Derisa nuk zbrazet syri i tërë
Duke vajtuar si pika e metalit të nxehtë
E pakuptueshme e shëmtuar e shkëlqyer
I pamëshirshmi i pashpirti i serti gur.

Ti që ia drejton eshtrat bukurisë
Si gruas së ëmbël
E cila s'ka ku shkon e të dorëzohet
Për ta thithur si hojen e mjaltit
Ti që dikur kohët i trajtoje
Që tani i kujtojmë
Si fëmijët qyramanë
Ti që i sulmoje yjet
Derisa nuk i mësove të rrinë larg
Ti që nuk i blove perënditë
Duke i shtyrë nëpër tatëpjetë
Dhe pastaj i lejove
Të ta falin mishin tënd
Çfarë kobi çfarë prapësie
Fatkeqi i ndyri i mallkuari gur.

Troja (*ūpoja*)

U çelën portat e qytetit
Dhe era hyri sikur dikush
Që rrethimin e kishte mbajtur gjatë,
Si shpirti i zbrazët i humbur i fituesit
E pas fitores nuk pret asgjë,
Si kalimi i pashpresë e i kotë
Që endet nëpër rrugë
Si konia e rrahur
Duke kërkuar pak ngrohtësi e një kothere buke.
Kalldrëmi rënkon
E pallatet përshkohen nga mornicat.

Erërat sollën njerëz që i hodhën plugjet
Të ndryshken ose vetë ta larojnë qiellin
Duke shpresuar te të vjelat e qiellit veror
Dhe kokrrave të mëdha të yjeve zgjuar herët
Duke lënë yjet të pashpërndarë.
E njerëzit nisën lëvrimin e thellë
Me shpatat nëpër trupin e njeriut
Me hullinë e pagabuar deri te zemra
Duke e shkukur si lakrën e verës,
Duke ia plasur fshikëzën si fluskë peshku
Dhe me mëlçinë ushqente zogj të ngordhur
Mbetur mbi supet e tyre –
Duke rrokullisur kafkat si gur jopjellor
I përdorshëm vetëm për ndërtime, por
Si përherë, kurrë në kohën e duhur.

I ndanë nënat prej fëmijëve të tyre
Derisa nuk u tha loti i vajit të fëmijës
Derisa nuk u shter qumështi i nënës.
I larguan damarët akoma duke u dridhur
Dhe me to nisën rrugët t'i lajnë
Duke mos shpresuar se do bëhet mirë
Shkallët e faltores t'i bëjnë thark derrash
Me kutërbimin e domosdoshëm.
Era i zgjidhi të gjitha kambanarët dhe gjuhëzat e tyre
Dhe me bishtin e saj të hedhur
Si fshesë kaloi nëpër qytet
Dhe i ra gongut të diellit.
Terri posi pluhuri i mbuloi humbësit dhe fituesit
Përzier në gjakun heroik dhe bajgës frikacake.

Natën pëlliti lopa e uritur
Dhe hëna doli për ta larë me gjak
Fytyrën e saj të gjymtuar,
Pastaj kërceu përpjetë – si fansi
I themeluesve rishtarë të qytetit.

Lavirja e Babilonit

(вавилонска курва)

Liria që fshihet nga armiku
Me aq xheloz
Mund të vyshket në shtëpi
Si vajza plakë virgjëreshë.

Ajo është fjalë në letër mes ligjeve
Dhe shtrihet e papërdorshme

Prindërit e saj – ligjvënësit
E mbajnë në shtëpi
Që të mos keqpërdoret
Dhe midis njerëzve e lëshojnë
Vetëm me trima e truproje

Por njëherë ajo do t'u ikë nga shtëpia
Pasi ka shumë epsh nëpër botë
E ajo ka lindur lavire

• • •

Tempujt e ndërtuar me fjalë të rreme
Do të rrëzohen vetvetiu
E njerëzit do vrapojnë nga syt' këmbët

Përse fjalët skuqen
Me cilin gur i bihet kokës
Me cilin gur rrëzohet shkëmbi

Po kush do gjejë fjalë të tilla
Të reja e të panjohura
Që në themel do t'i vë të ngrehinës së re

Njerëzit të shkukur nga shtëpitë e tyre
Enden duke kërkuar farën
Që s'ka njeri ta shqiptojë

Gënjeshtarët i pështyjnë lëkurët
Duke menduar se barkun e kanë shtëpi
E mëmëdhe dhjamin e tyre

Por vetëm le të ëndërrojnë
Ata do t'i zënë ngrehinat e tyre
Kur do të shemben

Kush është ajo Fjalë që do t'i shkundë?
Jo me patjetër fjalën e Zotit sipër
Por ajo fara brenda në gur

Fjala-farë është e plotfuqishme
Gëlltitur nga zogjtë ajo edhe fluturon
Dhe në këngë të shndërrohet përsëri

Vetëm ajo farë mund ta mbarsë
Me siguri
Barkun e Lavires së Babilonit

Mund të dehesh edhe pa verë
Vetëm dil në rrugë qesh e këndo

Asgjë s'do të pësosh
Vetëm se do të shpallin të çmendur

Gjithsesi do mendojnë se ke pirë
Edhe pse do t'ua tregosh kuletën e zbrazët

Ka lypur do mendojnë – ose ka marrë lëmoshë
Meqë si magjistar fjalët i rrotullon

Por ti do t'i bindësh se mund të dehesh
Me fjalë – e ata assesi

Mendojnë – ky ka rrëshqitur
Nga dashuria për atë lavire

*Kretë, 19.VII. '76
(Humbur në anijen për në Igumenicë,
por e zënë përsëri sipas kujtimeve)*

● ● ●

Fjalët që nga dheu i gjermova
Si urithi natën e përgjakshme
(sikur lavirja kishte menstruacion)
I humba rrugës

Stuhia m'i fali
Ajo m'i mori
Si erdhën edhe shkuan
Sikur i gëlltiti uji

Mbase do ta ngjallin Detin e Vdekur
E hëngri balena Jonën e pafajshme

Do më duhet të gërmoj kujtesën
Për t'i zbuluar të sakatuar
Nëse nuk më kujtohet atëherë t'i kujtoj

Në një ditë si kjo
(me retë e zeza si flokë foshnje)
Vetëm mund të krijohet

Krijim që e dëbon kujtimin
Fjala njëherë e krijoi ditën e parë
Tani ditën ma kthen
Mjafton ta ndjek edhe milingonën
Rrugën ta gjejë përsëri

Vallë, a nuk jam ai zotëria me nam
Që veshur me frak kthyer nga perëndimi –
E pret fundin

Ah, viset që s'më harrojnë!
Qe Kujtesa e Madhe!
Nuk më kujtojnë ata vetëm mua
Por të gjithë ata që këndeje kaluan

Por ata dinë ta urrejnë historinë
Për dashurinë kalimtare të çastit
Për të bukurën që vetëm njëherë do parakalojë
Me diellin midis shalësh

Janinë, 20.VII. '76

Barkun e ka si shpellë kozmike
Me organ të pangopshëm që gëlltit gjithçka
Megjithatë aty e ke shpupuritur
Gozhduar para lindjes.

Ajo nuk është grua shterpë
Vetëm se lindjen e ka të vështirë –
Barka jote është thyer
Lumit të thatë të Rrugës Qumështore

Port Rash, Irlandë, 20.VIII. '78

Në shtetin tënd demokratik
Kuarci është qytetar i lirë
Stralli është kryengritës kundër perëndive
Pas tretjes i detyruar të xixëllojë nga inati jetik
Yjet janë sisa të mëndeshës hëna plagë që shërohet

Bota jote qe krijuar
Jo prej fjalës – urdhër të ndonjë perëndie
Por prej fjalës lindur në zemër
E lodhur nga zvarritja
Për botën e krijuar për ta ndier
Me tërë trupin dhe ta lëpish me gjuhë

E ëmbël, e hidhët, apo e djegur me barot
Ti duhet të gëlltisësh çdo gjë gjithçka që të del përpara
Njerëz apo perëndi, balle ose dëmtues ballesh
Ti je vezullimi magnezit i rrufesë
Që do ndriçojë, do shënojë e do kujtojë çdo gjë
E pastaj gjithçka do shndërrojë në hi.

*Shkup, shtator '76
(Eksod)*

Pa erë, sikur pa ajër
Liqeni i rrafshët i tejdukshëm si xham
Po ku është ajo?

Fshihet diku
Të ikë s'mundet dot
Trap e ka tokën e gjerë
E rrjetën qiell i kthjelltë
Në të cilën ngatërrohet
Lakuriq dhe e padukshme

Mbase e hedh lëkurën e saj të vjetër
E lind përsëri në mëshikëzën
E kësaj dite të ëmbël me diell

Pa erë por më në fund – ajër
E fët e fët gurgullon ujët
Bisedë gjethesh apo letrash
Mbeturina vere në plazh

Sikur pemët lëshojnë
Një muzikë të prajshëm
Gurgull gurgullimi
Këngë rëre

Mbase së shpejti do pëllasë luanesha
E dehur nga gjakpirja
Verën do ta ketë gjak viktime
E kupë do ketë kafkën tonë

E ngopur me mishin e bluar të të gjallëve
Ajo përsëri shpirt fëmije do bëhet
Për t'i thënë PO gjithë asaj që u krijua
Si rrotë që rrotullohet rreth vetes
Pa frikë prej botës si frikë prej vdekjes

E kur është gati për të buluar
Atë përsëri e vrasin ose e flijojnë
Por ajo mbijeton përsëri
Jo për t'u shpëtuar vetëm njeriu
Por e gjitha që tani e përgojove
Gjethet, letrat dhe mbeturinat
Që hiçi vërtet të bëhet gjithçka.

Ohër, 2.X. '76

Jo vetëm agimet, por edhe
Gjuetarët me harqe m'i ngulin sytë
Si shpella të përmytura

Zvarraniku nga liqeni dli
Për t'u ushqyer me egërsirën e trashë
Që ujë dëshiron të pijë

Përse më shkule nga gjumi
Si pemët që vajtojnë
Si populli nga shtëpia e tij?

Prespë, 3.V. '77

Shën Pali në Maqedoni

(свѣѣѣ ѣавле во македонија)

“Eja në Maqedoni dhe na ndihmo”

Dela Apostolski 16; 9

Prej moti kjo shpresë te fuqi e Shenjtëve
Ose te dikush i Huaji si Perëndi
Që do na shpëtojë neve, jetimëve kopilë

Jo mbështetje tek unë e te ti
Or te ai i Treti, atje tej –
Prandaj morëm një të tretën e vetes dhe të tokës

E ata të Tretët nga të tria anët na ndajnë së jashtmi
Dhe së brendshmi edhe më imët
Tri herë nga treqind copë dhe kafshata

Kur do të vijë, pra, të ndihmojë vërtet, ai i Treti
Ka marrë përmasat e masës tënde prej Teje
Që të mund ta përtypësh

E t’ua shesësh të Tretëve të tjerë –
Ai Prematori mbase nuk do fshijë Ty
Por do ta copëtosh në copa për të parë se si duket

Se si dhe Atij shpirti mund t’i kutërbojë si kufomës
Kur mbi të shkelet dhe pështyhet
Si neve që na shtypën dhe na copëtuan

Ata të paftuar, por të mashtruar
Nga zbrazëtia dhe mirësia jonë
Nga buka dhe kripa jonë – dhe urrejtja e fshehtë

Prandaj edhe Shën Pali kishte thënë
Në Enciklikën e Dytë dërguar Korintasve:
“Se, kur erdhëm në Maqedoni

Qetësi s’kishte trupi ynë;
Ishim në telashe gjithandej:
Sulm së jashtmi, frikë së brendshmi”.

Poeti profesionist

(поэт профессионал)

Fjalën e fundit, gllënjken e fundit
Dhe çohesh nga tavolina pas orarit të punës
Autobusit të mbingarkuar i hip deri në kuzhinë
Nduk një copë buke dhe i merr erë furnelës.
Uri dhe plumb i shkrirë nëpër trup.

Ndize monitorin
prej kopshtit
Dhe shfleto shtypin e ditës
nga qielli.

Asgjë dhe asgjë.
Lastarët e pjergullës
Lëkunden kot fare - kështu nuk shkon më
duhet.

Duhet të drejtohen me litarë nën strehë.
Bija të sjell karrige për të hipur.
“Tavolina gati”, - thërret gruaja
Nga dritarja e një kohe tjetër.

Pas dreke, shëtitje nëpër kopsht
Ti i vetëm në skafandër, yjet përreth
Dhe poshtë teje. Antenat duhet të shtrëngohen
Molla e shartuar do pleh.

Përsëri në studio -
“Babi ç’është ky
Përbindësh?”. Fët, komanda dështon
Copa letrash fluturojnë si të çmendura.
Mbi tavolinë -
një fletë e re
Dhe lapsi i rëndë sa revolja.

Të sogjuarit

(набљудувачи)

Mbaroi edhe një ditë.
Edhe pse nuk më shtyn njeri
Të kthehem në shtëpi
Qielli mbyllet si barku
I hapur para kohe
E grilat në horizont
Lëshohen me kërcëllimë.
U mbyll dyqani i botës.
Sonte më magnetizoi me lodhje
Dhe alkool. Një kothere buke dhe hi.
Ditën e vazhdoj me pagjumësi.

Fët, vatra ndizet
Mbase ndonjë diell mesnate
Dhe unë e shoh veten si po eci
Nëpër rrugicën e caktuar
Prej shkretëtirës të shuplakës sime.

...
Luanesha e këngës
S'do të ulet në karrige
Dhe kërcen mbi mua

Mbrohem me karriget tjera
Me gjithçka që më mungon
As fishkëllima e kamxhikut
E fundit që dëgjoj për të
Është duartrokitja

.....
Vrapoj nëpër hapësirën e çelur
Dhe meqë nuk dëgjova NDAL
U gjenda përballë mureve
Të lirisë sime

Nisën të më kërkojnë me reflektorë
Fët, muri u hap
Dhe unë hyra tek gruaja e panjohur
Kërcisnin përreth rafalët
E reflektorët u lodhën së rrotulluari
U këputën edhe shufrat me tela gjemborë
Dhe posa e kalova
Bërrylin e rrëshqitshëm të murit
Më zuri papritmas plumbi i fundit

Por para se të zhgërryhem
Pashë përtej këndit
Një geto tjetër me mur rrethuar
Mbase i gjallë
Dhe kuptova -
Rrethimi është i plotë

.....
Nuk të paguhet të ndërtosh shtëpi mbi zall
Do të vijnë erëra shkretëtirash
Dhe do të shpërngulin

Themele duhet të gërmosh
Në çdo kokërr rëre -
Shkretëtira, thjesht, është e pabanueshme

Poshtë shkretëtirës është deti i shterur
Trupi yt
Dhe vetëm aty ngrehina lëshon rrënjë

Por unë jam gur
I hedhur nga ndërtuesit
Jetim i vejushës - materia e parë

Njerëzit e tjerë janë gurë të gjallë
Që shkrihen në ndërtim
Pa plasaritje

Tanimë edhe vetë u bëra erë
Që hakërron nëpër plasaritje
Qoftë edhe midis dy kokrrash rëre

Lavdërim për ajrin

(ὕμνημα за воздухоῦ)

I.

Të thith dhe - nuk të shfryj
Dhe në ty mbeten të hapura zgavrat
Kruspull mblidhesh rreth grushtit tim
Si rreth ndonjë planeti të shkretë
Që së shpejti do të çelet me hapin e parë të jetës.

Në ty varre gjëmash!
Mumie eremiti,
Shpërthimi i murit të zërit
Të gris e të bën leckë
Dhe sarkofagu bëhet pluhur.

Nëse të dal përpara
E të përqafoj për vdekje
Prapa meje imka e ciklonit
Më përndjek si hije.

Dëgjoj si kërcasin kockat urie
Të skeletit tënd të drobitur
Varrin e ke në kraharorin tim
Prej ku i gjallë s'do të dalësh dot.

II.

Megjithatë prej meje do dalësh
Ringjallur nga varri
Tradhtar

Më vodhe, më hëngre
Dhe me bukën e të vdekurve
Tani fryhesh si fluskë.

Nëna, Itakë (мајка, итака)

Përse kështu, nëna Itakë, të shesin e shesin
Me pakicë e me shumicë e të gjallë
Me gjithë qimet, thundrat dhe bishtin
Me gjithë të kaluarën tënde të kuqe
Me gjithë vezët e papjellëshme brezash
Me gjithë klithjen e paçrrënjësuar në bark?

Herë-herë shqelmon me të katra
Për t'ua prishur shigjetën e peshores
Por ata megjithatë do ta marrin masën
Do të copëtojnë varur në çengel
Dhe do të klasifikojnë nëpër paqeta
Për nevojën e tyre dhe të të huajve

Bile do pandehin se të shitën shtrenjtë
Meqë të kanë blerë
Me gjithë shpirtin që të bën aq të rëndë
(Ose me frymën tënde të ndalur)
Derisa të shpien udhës së përndezur
Kah thertorja e lavdisë së tyre

Por shpirti yt, në fakt, është peshë negative
Që gjithë jetën ka luftuar kundër tokësorës
Dhe kur njëherë do të ngjitesh përpjetë e çliruar
(Kah vëllazëria qiellore e popujve të zhdukur)
Ahere do ta kuptojnë se ç'farë u ke lënë -
Peshën e tyre të trupit të vdekur.

Karagjyzel (карагызел)

I.

Qetësi!
T'i zbukurojmë kuajt
Për mejdanin e qetë të bukurisë
Mejdan apo?
Unë jam mejdan.

II.

Në maje të shtizës
Lind ylli

Zemër grabitqare
Tjetër zemër s'ka
Nuk gjendet

O luftë yjesh
Që po i vjedh.

III.

Hingëllima i shemb themelet
Qielli përmytet

O kalë largomë që këtej
Sa ka kohë.

***Katica
Qulavkova***

Katica Qulavkova

Katica Qulavkova - Poete, teoriciene dhe kritike letrare, antologjiste, eseiste, përkthye. Lindi më 1951 në Veles. Studloi filologji në Shkup. Është pedagoge e teorisë dhe metodologjisë të studimit të letërsisë në Katedrën e letërsisë së përgjithshme dhe krahasimtare në Shkup. Ishte lektore e gjuhës maqedonase në Paris dhe kryetare e P.E.N.-it.

Vëllimet poetike: "Lajmuratë", 1975; "Akt", 1978; "Bashkëting-ullimi ynë", 1981; "Djersë e re", 1984; "Pjesë neuralgjike", 1986; "Etje - vjersha të përdala", 1986; "Domino", 1993; "Mërgimi i arit", 1997; "Paralojë", 1998.

Kuajt e egër të Galiçicës

(живийе коњи на галичица)

“Liria jonë është një tiran
kurse ne të varur nga vendi i egër
(edhe nga gjaku edhe nga shpirti)
gjithnjë i nënshtrohem –

Kalërojmë në mënyrë ekstatike
pa shalë, pa fre, pa pushim
vendi nuk na mban
gjumi s’na merr –

Ngarendim kurrizit të malit
nën qiellin e lartë
si një vashë me afsh
mbi një burrë vigan –

Ditët e netët tona nuk dinë
çfarë është koha e saktë
hapësira na magjeps
kemi sy peshku
me pamje në dy liqene
njëri i bardhë tjetri i zi –
nuk na kanë lënë të zgjedhim
të zëmë vend.

Ne, grigjë mrizore e meshkujve të pazbutur
pela, mëza
të gjithë në dy mendje, fjalë e paparë
vatër bëjmë, ngushëllim në shkretëtirë
të butë kërkojmë
ëmbëlsi e qetë në virrmë të errët.

Të rraskapitur nga liria
- griva vetjake shenjtërore –
të robëruar nga bukuria si nga lemeria
ikim nga hija jonë
këlthasim, hingëllojmë, trokëllijmë, tërbohemi.

Gjithnjë ikim e gjithnjë jemi këtu
krejt krejt bëjmë vetëm të mos zbutemi
çiftëzohemi në frikë
dhe lindim me frikë
edhe dashurinë e kemi përballje me frikën
frikë e tmerr te pragu
i vdekjes së natyrshme.

Së largu na shiko o Zbutës
na e trego fytyrën e hajthme
të lirisë, na jep pak liri

se kah t'ia mbajmë më tutje
me këtë tepricë lirie
- ne s'e dimë!”

“Shqetësimi metafizik”

(метафизички немир)

Më entuziazmon fjala jote pa asketë
pa pushim i daltuar si mbishkrim i foljes prej argjile
i ngjyrosur dhe oval me ritëm të brendshëm
të dendur të mitit e lirës
së gardhit e etjes

fytyra jote nga mospranim e gërvishtur
si murana të tempujve të lashtë
nga gritha e vija
shifra e data

si një libër i ndaluar dhe i shënjuar
pas së cilës shkrihej shpirti
dhe e smaltonte akuarelin e tij
duke mos përsëritur asnjë
hap. Asgjë.

Çdo gjë është e përkryer e para dhe e fundit.
Edhe ky shi i imët, ky kuptim i grimcuar
do të kalojë. Do të mbetet vetëm
shqetësimi yt metafizik
gërvishtëzat, pena kohë
nëpër fletore e freska
kumbimi i vazhduar
i fjalës

parehatia jote, edhe kur dashuron
edhe kur thyen!

Neptuni (нептун)

*–himn për Himnin e oshënarit
nga Aleister Crowley–*

Udhëton kufijve zanafillorë, anësorë
të gjithësisë – një kuptim derivat/botë

kurse atje shpirti bredh, vigjilon
bedelë të mjerë por luksozë
me baticën stërpik
me zbaticën godet
rrufeshëm e me dredhi

shikon dhe i përpëlit sytë drejt thellësive
edhe vetë thellësi
e eterit jermi, ëndërr e hijes
dritë e errësimit
lumturi në dëshpërim
pasion për pije
vdekje e harresë
për gënjeshtër e mashtrim
për formë, opium!

Nëse dikush e nxjerr kokën në dritare
matanë kupës së tejdukshme qiellore
midis të formësuarës dhe të paformuarës
domethënë: Neptuni është mbështetur
Posejdoni e ka zgjatur dorën, është kërcënuar tmerrësisht

balena vrasëse lartësive është kredhur
e mësuar me fundin, me greminën
e mësuar me rrugën më të shkurtër
deri te qendra, te qarku i brendshëm i Psikesë
deri te pika e marrë me mend, te morfema e çastit:

njëra kokë në njëren, tjetra
në anën tjetër, të matanshmen

meduzë, ti ushejzë me tetë sy
depo për frekuencën black-up

për restaurim, rrëzoje nga pushteti
formën, bëre një dyluftim
frymëzoje publikun, shikuesit

veprën bëje pas kuintave, në mënyrë klasike
lëshoje perden, luhate skenën

së largu na mbulon i Gjithpushtetshmi
lart, lart, lartësohet

kurse përfund tij vlon
artikulimi i ujshëm – Gjithë.

Leviatani: balena e bardhë

(левиаѿан: белиѿѿ кѿѿѿ)

– lëvdatë për Moby Dik-un e Herman Malvili-it –

Hakmarrja është curril i bardhë,
Druri i helmueshëm
asnjë njeri s'është si ti
udha jote, gisht i zotit
i drejtuar drejt dikujt dhe pluhur
jehonë e ekuatorit
shpirt i ngrirë në ujëra të ngrohta
hakmarrja është curril,
rreshqet në jug!

Imazhin e ke të pakapshëm
hyjnor, astanik, të pavdekshëm
të bardhë, lubi e ligë,
krutë lakmitare, Balenë moj,
tërbimi yt i qartë vesë
ulërima e përgjakshme
piskëllima e shkumës tënde
– griva e shpinës si e luanit

fjala mund të të përshkruajë më besnikërisht
se cilado ikonë, idhull i remë
– shenjë e ligë e gjahtarëve të balenave –

palcë ndjesamirë, thelb, ylber
dënoji të prishtët: fshihe të vërtetën
kërc i pendimit
dëgjoje mendjen e perëndisë
o Mag, ti që kënaqesh me xingonën e detit
– rropullitë e botës

foshnjë e madhe në gji të nënës
shëroje fytyrën nga thellësitë,

Kuçedër e përkryer
stërpikëse, e yndyrshme, e nxehtë, helmuese...

Xhordano Bruno: “Ne tashmë jemi në qiell”

(џордано бруно: „није веќе сме на небо“)

Ne jemi në pafundësi
as qendër, as pushtet,
as rosë, as vezë

Ne, nga dheu që nuk jemi shqepur
ne, që të vërtetën e urrejmë
si dreqin e ndjekim
masivisht me gurë e gjuajmë
dhe e tjetërsojmë

ne, që e urdhërojmë
kush t’i drejtohet publikut
dhe si të përshkruhet “realiteti”
që ta dëgjojmë
- së paku sa jemi gjallë -
Ajo që na vjen për shtati?

Dielli duhet të sillet doemos
Qielli të jetë i paarritshëm
Toka e qetë.

Ai që i rregullon urdhrat e perëndisë
do t’i hartojë edhe të njeriut
ndalimet janë kusht pa të cilat nuk mundet
në Senat, në Altar e në Shtrat
në Shkencë e në Art
pa marrë parasysh saktësinë

“Koha e artë” ose e ardhmja
në thelb nuk na intereson
po të duhet çdo gjë përparimtare do ta mbledhim

në një turrë dhe do t'i djegim
“do të veprojmë butë dhe pa derdhur gjak”
Sheshi i kuq edhe ashtu është i kuq nga lulet
Renesansa është arsyetim për heretikët
por zë vend në rendin shtëpiak të Inkuizicionit

në diabolën tonë të lejuar dhe zyrtare
abnormalitetin dhe kuptimin për Anatemën

ndoshta jemi të vegjël dhe të vdekshëm
ndoshta sillemi pa pushuar
rreth vetes dhe Diellit
kurse bota është një Infinito e panjohur

por së paku e kemi ferrin tonë
dhe zgjedhim se cilin ta vrasim!

Shkuarja

(заминување)

pasion

Tashmë s'kanë numër ditët:
ka vite që po mendoj
se detyrimisht një herë
më duhet të iki prej këtu,
„për herë të fundit ta përshëndes
Aleksandrinë që po humbet “. [1]

Mjegulla po ngrihet ngadalë mbi lugina
vizioni po bëhet realitet
frika po vërtetohet:

Bie në sy gryka, humnera e hirtë
një urnë piktoreske
një rrëqebull i sertë jep krye mbi kurrizin e malit
si bonjak, por elegant
dhe tmerrësisht i bukur, do të thosha
tmerrësisht i hijshëm

vetëm ulërima e tij na bie
drejt në fytyrë
gjithandej rreth e më rreth
mua e ty, or bir
na bie rrufeshëm, stuhishëm,
po megjithatë e brishtë
thujse mund të rrënohet
të tretet në vend tonin
me një të tundur të kokës
me një të mbyllur të gojës
me një lëvizur të brushës
me një të lyer të pakët me ngjyrë
me një shtresë të re horasani

me të zgjuar të rëndomtë nga gjumi i thellë
mirëpo zgjim nuk ka,
tashmë nuk ka prapa as ti s'je askund
Rinia ime

Vetëm një ëndërr e pazakontë, një fjalë e një prekël
vetëm një *kërkim i vonuar pas të humburës*
mund të të ngjallë si një botë -
por vetëm letrare

si hije e hijes
“që ka qenë e sërish do të jetë” [2]

po ti nuk kthehesh
vetëm unë po loz
dhe në trans dhe në dëshpërim
nuk ka një kohë të tillë
as një jetë të tillë
përtërirje nuk ka
afëri të butë e as lumnim

se larg nga këtu
nuk janë *gjërat e dashura*
nuk ka lumenj as male
nuk ka liqene as erëra të mira
as atje ku ka

sepse çdo gjë është kantarion
tash e tutje
mjekuese po e hidhët
fije e prerë bari, llavë e gjallë

e çdo gjë është gabim
e nuk ka pajtim
e dyta është e dytë, e tretë
e çdo gjë numërohet

kurse ti je e vetme, e pandashme
plis dheu, Rini
edhe mundim edhe afion, edhe kokërr misri
përrallë mbretërore
plot kthesa e e rinjohje
përçarje e ndarje
ngatërresa të pazgjidhshme

– edhe shpirtin ta kanë çuar nëpër terr
nga padituria kah dituria,
tragjikisht, Aristotel –
sepse dikush e kultivon
artin e fugës
ikjen, shpërnguljen!

O, mblidhe farën e derdhur nëpër botë
në të katër, gjashtë anët e zanafillës
së paku gënjeje pak se ka

ku të kthehet!

Fshehtësi (секрети)

Prej nesh do të mbetet
ekskomunikimi
dhe dredhëza jonë e fshehur
e vogël si një haiku, si majë
e vogël meqë është larg
- si dielli

Kjo shtresë e gjallë
në të cilën me kohë
jemi shkrirë
ngërç pas ngërçi, pika-pika
si dhurues gjaku.

Do të mbetet në fund

- as vapa as etja
s' do të mund të ndihmojnë
të surbojmë nga sekrecioni
të pështyhem, prapa.

Do të fshihet edhe ajo që
është shtrydhur gabimisht
nëpër plasën në të cilën
një jetë i detyrohet tjetrës.

Kërmën dhe vrullet do të na i zbusin
dhe do të na i riedukojnë: në emra të huaj
do të gjegjemi si tonët të ishin.
Besnikëria është e përkohshme, ah doket!

Qielli, pastaj, si pasqyrë eksperimentesh
do të avullohet nga fryma jonë e ngrohtë:
dëshmi e rëndomtë së është ftohtë, acar,
se është fund.

Çdo mëngjes

(cekoe yūpo)

Dita e nata
kur shkufizohen, në jermi
trupat i rikthejnë:

dëshmi është sperma e shpërthyer
gjysmë në qiell, gjysmë në tokë
(zgjohuni, eksitohuni
nesër kah ora 4
dilni jashtë nën qiell të hapur
dhe shikoni!)

Dita çel vetë
si ndonjë dashnore me përvojë
- thuajse asgjë s'ka ndodhur
njëherësh
përnjëherë pranë tyre jehon ligjërimi i nxehtë gjenital
i atij
dhe i të zonjës së shtëpisë së tij
mikpritja e përzemërt.

Malet në mëngjes duhet të lëpihen
dorëhapur, xiglueshëm, nga brenda
nëpër qafa mali, nëpër gryka, nëpër maja

ka dhënë perëndia gjuhë
edhe për në qiell edhe për tokë
edhe përfund, edhe përmbi, edhe përpara edhe prapa
duhet të merret frymë thellë, më përpara

të zbutet turri i heshtjes ditore
deri në takimin tjetër me gramatikën e natës.

Dita e nata i bëjnë ato punë
Ditë e natë, siç e lyp rendi
shtëpiak – Koha.

Adrianopolisi

(адрианополис)

„Të gjitha metaforat e gjejnë kuptimin e tyre “
Margerit Jursenar, *Memoaret e Adrianit*

Derisa po bëj përpjekje, muajit të tetë të këtij viti,
MCMLXXX

ta nis me dinjitet letrën për ty
e shpërthejoj shpirtin si jelek
dhe shatorrin tënd e shtrij krejt

midis shekullit të dytë dhe të njëzet
prerja është mjaft e thellë dhe përvëluese
drita të përthyeret dhe të refuzojë
që profili yj të formësohet më qartë
sikur edhe asgjë të mos shpjegohet:

as perandorinë, as memoaret
as qytetin që e ngrita në mendimin e ndryshueshëm
- një qytet më shumë se Helada, të dashurën
as lirinë më shumë se pushtetin që e doje
as Lacion jo, pekunitë e prera
me figurën e Antionoit, të adhuruarit
Humanitas Felicitas Libertas
as bibliotekën tënde e cila po përtërihet
dalëngadalë nëpër botë
as kundërshtarët, jo as gratë jo

as vdekjen tënde dhe të bashkëkohësve të tu
edhe kalin jo, edhe shenjën në qiell
edhe macen *me ngjyrë shkretëtire, mjaltë e diell*
(sipas përshkrimit të Jursenarit)
as udhëtimet, as profecitë
jo, jo, jo, ke të drejtë kur dyshon

në vdekjen, kur i dorëzohesh
Prekjes-Bukurisë- Ëndjes
si Kuptimit

pse, duke i zhvendosur kufijtë
e gjakut, gardhit, idesë
duke e bartur jetën
nga njëra metaforë në tjetrën
e shtyve aq shumë
sa që mbeti edhe për ne!

<i>Soditës në hi</i> (зледач во џејелџа).....	82
<i>Arriŧja e gjatë e fjalës</i> (долгоџо доаѓање на збороџ).....	83
<i>Sytë</i> (очи).....	87
<i>Lutje për një fjalë të rëndomtë por ende të pazbuluar</i>	89
(молба за еден обичен збор но уџџе неоџкриен)	89
<i>Në ëndrrën e gruas së zezë</i> (во соноџ на црнаџа жена)	90
<i>Druri në kodër</i> (дрво на ридоџ)	92
<i>Dielli i zi</i> (црно сонце)	93
<i>Para lulëzimit të luleflakëve</i> (џрег расцвџувањеџо на фланбоајаниџе).....	95
MATEJAMATEVSKI	97
<i>Shirat</i> (дождови)	101
<i>Rreth</i> (круџ).....	103
<i>Lindja e xixëllonjës</i> (раѓање на свеџулкаџа).....	104
<i>Lindja e tragjedisë</i> (раѓање на џраѓегинаџа)	105
<i>Kambana</i> (свона)	106
<i>Mjeshtërit</i> (мајџџори)	107
<i>Bliri</i> (лиџа)	108
<i>Liqeni</i> (езеро).....	110
<i>Kulla e zezë</i> (црнаџа кула).....	112
<i>S'do ketë luftë në Trojë</i> (не ќе нема џиројанска војна).....	115
<i>Kthimi i ngadhënjyesve</i> (враќање на џобеднициџе).....	118
<i>Shfaqja e xixëllonjës</i> (џојавување на свеџулкаџа)	119
<i>Duke kërkuar xixëllonja</i> (џраѓајќи џо свеџулкаџа).....	120
<i>Vdekja e xixëllonjës</i> (смрџџа на свеџулкаџа).....	121
<i>Poetika</i> (џоеџџика).....	123
<i>Perëndimi</i> (залез).....	125
<i>Druri në luginë</i> (дрво во долина).....	126
GANE TODOROVSKI	129
<i>Shtatë kthime tek motivi i molikës</i> (седум навраќања кон моџивоџ џреџеџлика)	133
<i>Monologu i të humburit</i> (монолоџ на ненајѓениоџ)	135
<i>Apoteozja e ditëpunës</i> (аџоџеза на делникоџ)	136
<i>Kënga që duhet ta shkruaj</i> (џеснаџа џџо џреба да ја наџишам)	139
<i>Monologu Maqedonas</i> (македонски монолоџ).....	142
<i>Monolog i llahtarshëm</i> (ужасен монолоџ)	143
<i>Këngë e tejdukshme për njeriun me lëkurë të tejdukshme</i> (џпросирна џесна на човекоџ со џпросирна кожа).....	146
<i>Manaferra</i> (каџина)	149
ANTE POPOVSKI	151
<i>Druri që pikon gjak</i> (дрво џџо крвави)	155
<i>Urdhëri i fundit i Adrianit</i> (џоследнаџа заџовед на хадријан).....	156

Duke shëtitur bregut të detit Egje (шеџитјури њо брегош на егејскојмо море).....	158
Ato gjëra të vogla përreth nesh (џие сџири нешиџа околу нас)	159
Hashashet (афион).....	161
Samoili (самуил)	165
Macedonia (македонија)	169
Elementi i numrave (елементи на броевиџе).....	170
PETRE M. ANDREEVSKI.....	173
Nyjat (јазли).....	177
Ishte... (џшоа беше...).....	178
Lëngata e Denicisë (болесџа на денџија)	179
Te varri i Denicisë (на жробош на денџија).....	181
Vdekja e kolendarit (смрџџа на бабарош).....	183
Këngë për këngën time (џесна за мојаџа џесна)	188
Këngë për këngën e saj (џесна за нејзинаџа џесна)	190
Kur e dashuroja Denicinë (кога ја љубев денџија).....	191
Letra e parë (џпрво џисмо).....	193
Letra e dytë (вџоро џисмо).....	194
VLADA UROSHEVIQ	197
Ylli i jugut (јужна свезга).....	201
Urbani i mbrëmjes (вечерен авџобус)	202
Shi vere (леџен дожд).....	203
Qytetet e natës (нокни жрадови).....	204
Të vërtetat (висџини).....	206
Sistemimi i bibliotekës (средување на библиоџекаџа).....	207
Përshkrues (оџус)	208
Kriptogram, diktat (криџџограм, дикџаџи).....	209
Larja e pasdītēs në det (џоџладневно каџење во море).....	211
Ëndrra të këqia (лоши сонџиџа)	212
Det i largët (далечно море).....	213
RADOVAN PAVLOVSKI.....	215
Kokrra (зрно)	219
Ylli im (мојаџа свезга).....	220
Djaloshi që fle në drekë (момчеџо шџо се буди на џлагне).....	221
Vetëtimin nga zhelezna reka (молњи од железнаџа река)	223
Dy gjela: i kuqi dhe i zi (два џеџла: ирвениош и црниош)	224
Atlas (атџлас).....	226
Thatësi (суша).....	227
Maja (маја).....	228
Vetëtimin e zeze (црна молња).....	229

BOGOMIL GJUŽEL	231	KATICA QULAVKOVA	261
<i>Mjaltore</i> (медовина).....	235	<i>Kuajt e egër të Galiçicës</i> (дивише коњи на žаличица).....	265
<i>Endje nëpër tokën Karavlashkë</i> (скишање по земјава каравлашка)	237	<i>“Shqetësimi metafizik”</i> (метафизички немир).....	267
<i>Lëngata e Dojçinit</i> (болен дојчин).....	238	<i>Neptuni</i> (нејтун)	268
<i>Lëvdatë për gurin</i> (пофалба за каменош)	239	<i>Leviatani: balena e bardhë</i> (левиафан: белиот киш).....	270
<i>Troja</i> (троја).....	242	<i>Xhordano Bruno: “Ne tashmë jemi në qiell”</i> (јордано бруно: „ние веќе сме на небо“.....	272
<i>Lavirja e Babilonit</i> (вавилонска курва)	244	<i>Shkuarja</i> (заминување).....	274
<i>Shën Pali në Maqedoni</i> (свешти Павле во македонија).....	251	<i>Fshehtësi</i> (секреш)	277
<i>Poeti profesionist</i> (поет професионалец)	253	<i>Çdo mëngjes</i> (секое утро)	279
<i>Të sogjuarit</i> (набљудувачи).....	254	<i>Adrianopolisi</i> (агрианополис).....	281
<i>Lavdërim për ajrin</i> (пофалба за воздухот)	257		
<i>Nëna, Itakë</i> (мајка, итака)	258		
<i>Karagjyzel</i> (караџузел)	259		

Katalogimi në botim – (CIP)
Biblioteka Kombëtare e Kosovës "Pjetër Bogdani"

821.163.3-1-82

Poetët akademikë : antologji e poetëve anëtarë të Akademisë Maqedonase të Shkencave dhe të Arteve / rikëndoi nga maqedonishtja Resul Shabani. – Prishtinë : Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës ; Shkup : Akademia Maqedonase e Shkencave dhe e Arteve, 2017. – 287 f. : ilustr. ; 24 cm.

1.Shabani, Resul

ISBN 978-9951-615-79-2
